

Literatura

- ABDUL AZIZ, H., BÖHME, M., ROCHOLL, A., ZWING, A., PRIETO, J., WIJBRANS, J. R., HEISSIG, K., BACHTADSE, V. (2008): Biostratigraphy and sedimentology of the Fluviale Untere Serie (Early and Middle Miocene) in the central part of the North Alpine Foreland Basin: implications for palaeoenvironment and climate. *International Journal of Earth Sciences (Geologische Rundschau)*, 97: 115–134.
- ABDUL AZIZ, H., BÖHME, M., ROCHOLL, A., PRIETO, J., WIJBRANS, J. R., BACHTADSE, V., ULBIG, A. (2009): Integrated stratigraphy and $^{40}\text{Ar}/^{39}\text{Ar}$ chronology of the early to middle Miocene Upper Freshwater Molasse in western Bavaria (Germany). *International Journal of Earth Sciences (Geologische Rundschau)*, DOI 10.1007/s00531-009-0475-8.
- ADLER, K. (1989): Herpetologists of the past [Part 1]. Pp. 5–141 in: ADLER, K. (ed.): Contributions to the history of herpetology, Vol. 1, Contributions to herpetology, Vol. 5, SSAR, Canterbury.
- ADLER, K. (2007): Herpetologists of the past, Part 2. Pp. 7–273 in: ADLER, K. (ed.): Contributions to the history of herpetology, Vol. 2, Contributions to herpetology, Vol. 21, SSAR, Saint Louis, 389 pp.
- ADLER, K. (ed.) (2012): Herpetologists of the past, Part 3. Pp. 9–386 in: ADLER, K. (ed.): Contributions to the history of herpetology. Vol. 3, Contributions to herpetology, Vol. 2, SSAR, Vancouver, 564 pp.
- ADOLPH, R. (1921): *Emys orbicularis* L. in Mähren und dem früheren Oesterreich-Schlesien. *Naturwissenschaftlicher Beobachter, Frankfurt a. M.*, 62: 104–106.
- ADOLPH, R. (1922): Beiträge zur Herpetologie Mährens. *Naturwissenschaftlicher Beobachter, Frankfurt a. M.*, 63: 21–27.
- AGUSTÍ, J., ANTÓN, M. (2002): Mammoths, Sabertooths, and Hominids – 65 million years of mammalian evolution in Europe. Columbia University Press, New York, 313 pp.
- ALBALADEJO, P. V. (2008): Caso de melanismo en *Natrix natrix* en el Parque Nacional de Picos de Europa. *Boletín de la Asociación Herpetológica Española*, 19: 38–39.
- ALBERT, E. M., SAN MAURO, D., GARCÍA-PARÍS, M., RÜBER, L., ZARDOYA, R. (2009): Effect of taxon sampling on recovering the phylogeny of squamate reptiles based on complete mitochondrial genome and nuclear gene sequence data. *Gene*, 441: 12–21.
- ALFERMANN, D., VÖLKL, W. (2004): Zur Fortpflanzungsbiologie der Blindschleiche (*Anguis fragilis* L., 1758) im Lechtal. *Salamandra*, 40: 25–36.
- AMANN, T., RYKENA, S., JOGER, U., NETTMANN, H. K., VEITH, M. (1997): Zur artlichen Trennung von *Lacerta bilineata* DAUDIN (1802) und *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768). *Salamandra*, 33: 255–268.
- AMAT, F., LLORENTE, G. A., CARRETERO, M. A. (2000): Reproductive cycle of the sand lizard (*Lacerta agilis*) in its southwestern range. *Amphibia-Reptilia*, 21: 463–476.
- AMAT, F., LLORENTE, G. A., CARRETERO, M. A. (2003): A preliminary study on thermal ecology, activity times and microhabitat use of *Lacerta agilis* (Squamata: Lacertidae) in the Pyrenees. *Folia Zoologica*, 52: 413–422.
- AMERLING, K. (1852): Fauna čili zvířena česká. Popsání ssavců, ptáků, plazů, obojživelníků a ryb všech, jenž zemi českou obývají. Vol. 1. Tisk B. Rohlíčka, Praha, viii + 224 pp.
- AMO, L., LÓPEZ, P., MARTÍN, L. (2003): Risk level and thermal costs affect choice of escape strategy and refuge use in the Wall lizard, *Podarcis muralis*. *Copeia*, 2003: 899–905.
- AMO, L., LÓPEZ, P., MARTÍN, L. (2004): Chemosensory recognition and behavioral responses of Wall lizard, *Podarcis muralis*, to scents of snakes that pose different risks of predation. *Copeia*, 2004: 691–696.
- AMO, L., LÓPEZ, P., MARTÍN, L. (2005): Chemical assessment of predation risk in the wall lizard, *Podarcis muralis*, is influenced by time exposed to chemical cues of ambush snakes. *The Herpetological Journal*, 15: 21–25.
- ANANJEVA, N. B., ORLOV, N. L., KHALIKOV, R. G., DAREVSKY, I. S., RYABOV, S. A., BARABANOV, A. V. (2006): The reptiles of Northern Eurasia. Taxonomic diversity, distribution, conservation status. Pensoft, Sofia, 245 pp.
- ANDERSON, R. C. (2000): Nematode parasites of Vertebrates: their development and transmission, 2nd edition, CABI Publishing, Wallingford, Oxon (UK), 650 pp.

- ANDERSSON, S. (2003): Hibernation, habitat and seasonal activity in the adder, *Vipera berus*, north of the Arctic Circle in Sweden. *Amphibia-Reptilia*, 24: 449–457.
- ANDERSSON, S., JOHANSSON, L. (2001): Cold hardiness in the boreal adder, *Vipera berus*. *CryoLetters*, 22: 151–156.
- ANDĚRA, M. (2006): *Mustela visons* (SCHREBER, 1777), norek americký. Pp. 440–441 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. ČSOP, Praha, 496 pp.
- ANDĚRA, M., JANDA, P., MORAVEC, J. (1999): Základní faunistický průzkum suchozemských obratlovců arboreta u Památníku K. Čapka ve Strži (Stará huť u Dobříše) a v jeho bezprostředním okolí. Nepublikovaná závěrečná zpráva uložená v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze, 28 pp.
- ANDĚRA, M., KŮRKA, A., MORAVEC, J., PFLEGER, V., POJER, F. (1995): Sukcese zoocenóz po povrchové těžbě vápenců v CHKO Český kras. I.–II. etapa (1994–1995). Nepublikovaná závěrečná zpráva uložená v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze, 59 pp.
- ANDĚRA, M., MLÍKOVSKÝ, J., KŮRKA, A., MORAVEC, J., FARKAČ, J. (2004): Fauna sanovaných a rekultivovaných ploch lomu VLČS – západ. Monitorovací studie, VII. Etapa 2004. Nepublikovaná závěrečná zpráva uložená v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze, 25 pp.
- ANDREAS, B., PAUL, R. (1998): Clutch size and structure of breeding chambers of *Emys o. orbicularis* in Brandenburg. Pp. 29–32 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): *Proceedings of the Emys symposium Dresden 96*. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- ANDRÉN, C. (1982): The role of the vomeronasal organs in the reproductive behavior of the adder *Vipera berus*. *Copeia*, 1982: 148–157.
- ANDRÉN, C., BERGLIND, S.-Å., NILSON, G. (1988): Distribution and conservation of the northernmost population of the sand lizard *Lacerta agilis*. Pp. 84–85 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): *Biologie und Schutz der Zauneidechse (Lacerta agilis)*. *Mertensiella*, 1: 1–256.
- ANDRÉN, C., NILSON, G. (1981): Reproductive success and risk of predation in normal and melanistic colour morphs of the adder, *Vipera berus*. *Biological Journal of the Linnean Society*, 15: 235–246.
- ANGELICI, F. M., LUISELLI, L. (1998): Ornithophagy in Italian snakes: A review. *Bulletin de la Société Zoologique de France, Paris*, 123: 15–22.
- ANKERT, H. (1922): Seltene Tiere. *Heimatkunde des Bezirkes Leitmeritz, Leitmeritz*, 24–27.
- ANONYMUS (1887): Kamnitz (Eine Sumpfschildkröte). *Leitmeritzer Zeitung*, 17: 412.
- ANONYMUS (1888): Schildkröte. *Mittheilungen der Nordböhmisches Excursions-Clubs, Böhmisches Leipa*, 11: 231.
- ANONYMUS (1899): Liebwerda. *Leitmeritzer Zeitung*, 29 (61): 1182.
- ANONYMUS (1903): Ohromně mnoho zmijí. *Vesmír*, 32: 284.
- ANONYMUS (1929): Auftreten seltener Tiere. *Allgemeine Fischerei-Zeitung, Augsburg*, 54: 271.
- ANONYMUS (1998): Překvapení zoologové objevují kdysi ztracené druhy. *Mladá fronta Dnes*, 5. 3. 1998: 6.
- ANONYMUS (2004a): Cizokrajný had zabil ženu z Karvinska. Zpravy.idnes.cz.
- ANONYMUS (2004b): Pitva zbavila Karvinsko tajemného hada. Zpravy.idnes.cz.
- ANONYMUS (2011): Na zahradě na Zábřežsku našel dvouhlavou užovku. www.novinky.cz/koktejl/2486.
- ANTUNES, M. T., RAGE, J.-C. (1974): Notes sur la géologie et la paléontologie du Miocène de Lisbonne. XIV – Quelques Squamata (Reptilia). *Boletim da Sociedade Geológica de Portugal*, 19: 47–60.
- APPLEGARTH, J. S. (2012): Index of authors in taxonomic herpetology. Third edition. Pp. 387–469 in: ADLER, K. (ed.): *Contributions to the history of herpetology*. Vol. 3., SSAR, Vancouver, 564 pp.
- ARAKELYAN, M. S., DANIELYAN, F. D., CORTI, C., SINDACO, R., LEVITON, A. E. (2011): *Herpetofauna of Armenia and Nagorno-Karabakh*. SSAR, Ithaca, New York, 149 pp.
- ARIKAN, H., ATATÜR, M. K., ÇEVİK, I. E., KUMLUTAS, Y. (1999): A serological investigation of *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768) (Sauria: Lacertidae) populations in Turkey. *Turkish Journal of Zoology*, 23: 227–230.
- ARNOLD, E. N. (1973): Relationships of the Palaearctic lizards assigned to the genera *Lacerta*, *Algyroides* and *Psammodromus* (Reptilia, Lacertidae). *Bulletin of the British Museum, London (Zoology)*, 29: 289–366.
- ARNOLD, E. N. (1983): Osteology, genitalia and the relationships of *Acanthodactylus* (Reptilia: Lacertidae). *Bulletin of the British Museum (Natural History), Zoology series*, 44: 291–339.
- ARNOLD, E. N. (1987): Resource partitioning among lacertid lizards in southern Europe. *Journal of Zoology, Series B1*: 739–782.
- ARNOLD, E. N. (1989): Towards a phylogeny and biogeography of the Lacertidae: relationships within an Old-World family of lizards derived from morphology. *Bulletin of the British Museum, London (Zoology)*, 55: 209–257.

- ARNOLD, E. N. (2002): Reptiles and amphibians of Europe. Princeton University Press, Princeton, Oxford, 288 pp.
- ARNOLD, E. N., ARRIBAS, O., CARRANZA, S. (2007): Systematics of the Palaearctic and Oriental lizard tribe Lacertini (Squamata: Lacertidae: Lacertinae), with descriptions of eight new genera. *Zootaxa*, 1430: 1–86.
- ARRIBAS, O. (1989): Un nuevo caso de melanismo en *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758) procedente de Fuente Dé (Santander). *Doñana, Acta Vertebrata*, 16: 299–300.
- ARRIBAS, O. J. (1997): Morfología, filogenia y biogeografía de las lagartijas de alta montaña de los Pirineos. Thesis doctoral, Universidad Autónoma de Barcelona, 353 pp.
- ARRIBAS, O. J. (2009): Morphological variability of the Cantabro-Pyrenean populations of *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787) with description of a new subspecies (Squamata: Sauria: Lacertidae). *Herpetozoa*, 21: 123–146.
- ASHKENAZY, Y., TZIPERMAN, E. (2004): Are the 41 kyr glacial oscillations a linear response to Milankovitch forcing? *Quaternary Science Reviews*, 23: 1879–1890.
- ASHTON, M., BOWEN, D. Q., HOLMAN, J. A., HUNT, B., IRVING, G., KEMP, R. A., LEWIS, S. G., McNABB, J., PARFITT, S., SEDDON, M. B. (1994): Excavations at the lower Palaeolithic site at East Farm, Barnham, Suffolk 1989–92. *Journal of the Geological Society*, 151: 599–605.
- ATAJEV, C. A. (1985): Presmykajuščijesja gor Turkmenistana. Ašhabad, 344 pp.
- AUGÉ, M. (2005): Evolution des lézards du Paléogène en Europe. *Mémoires du Muséum national d'Histoire naturelle, Paris*, 192: 1–369.
- AUGÉ, M., POUIT, D. (2012): Presence of iguanid lizards in the European Oligocene Lazarus taxa and fossil abundance. *Bulletin de la Societe Geologique de France*, 183: 491–494.
- AUGÉ, M., RAGE, J.-C. (2000): Les Squamates (Reptilia) du Miocène moyen de Sansan (Gers, France). *Mémoires du Muséum national d'Histoire naturelle*, 183: 263–313.
- AGUSTÍ, J., CABRERA, L., GARCÉS, M., KRIJGSMAN, W., OMS, O., PARÉS, J. M. (2001): A calibrated mammal scale for the Neogene of Western Europe. State of the art. *Earth-Science Reviews*, 52: 247–260.
- AVERY, R. A. (1975): Age-structure and longevity of Common lizard (*Lacerta vivipara*) populations. *Journal of Zoology, London*, 176: 555–558.
- AVERY, R. A. (1982): Field studies of body temperatures and thermoregulation. Pp. 93–166 in GANS, C., POUGH, F. H. (eds.): Biology of the Reptilia, Vol. 12. Academic Press, N. Y.
- AVERY, R. (1994): The 'survey' posture in wall lizards, *Podarcis muralis*. *The Journal of Herpetology*, 4: 132–135.
- AVERY, R., BASKER, A., CORTI, C. (1993): "Scan" behaviour in *Podarcis muralis*: the use of vantage points by an actively foraging lizard. *Amphibia-Reptilia*, 14: 247–259.
- BABOR, J. (1914): III. Třída: Plazi (Reptilia). Pp. 1–80 in: JANDA, J. (ed.): Velký ilustrovaný přírodopis všech tří říší. Zemský ústřední spolek jednot učitelských v kr. českém. Komise ústřed. nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého (Josef Rašín), Praha, 864 pp.
- BAĐURA, J. (1919): Vlastivěda moravská, II. Místopis. Lipenský okres. Musejní spolek, Brno, 418 pp.
- BAHA EL DIN, S. (2006): A guide to the reptiles and amphibians of Egypt. The American University in Cairo Press, Cairo, New York, i–xi + 359 pp.
- BACHMAYER, F., SZYNDLAR, Z. (1985): Ophidians (Reptilia: Serpentes) from the Kohfidisch fissures of Burgenland, Austria. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien*, A 87: 79–100.
- BACHMAYER, F., SZYNDLAR, Z. (1987): A second contribution to the ophidian fauna (Reptilia, Serpentes) of Kohfidisch, Austria. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien*, A 88: 25–39.
- BAIER, F., SPARROW, D. J., WIEDL, H.-J. (2009): The amphibians and reptiles of Cyprus. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 364 pp.
- BAILON, S., BLAIN, H. A. (2007): Faunes de reptiles et changements climatiques en Europe occidentale autour de la limite Plio-Pléistocène. *Quaternaire*, 18, 1, <http://quaternaire.revues.org/index960.html>.
- BAKALÍKOVÁ, B. (1979): Příspěvek k etologii ještěrky obecné západní (*Lacerta agilis agilis*). *Živa*, 27: 158–160.
- BAKIEV, A. (2004): Über die Nahrungsbeziehungen de Kreuzotter (*Vipera berus*) in der mittleren Wolgaregion als Räuber und Beute von Wirbeltieren. Pp. 259–261 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- BAKIEV, A., BÖHME, W., JOGER, U. (2005): *Vipera (Peliass) [Berus] nikolskii* VEDMEDERYA, GRUBANT und RUDAEVA, 1986 – Waldsteppenotter. Pp. 293–309 in: JOGER, U., STÜMPPEL, N. (eds.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIB, Schlangen (Serpentes) III, Viperidae. AULA-Verlag, Wiesbaden, 420 pp.
- BALBÍN, B. (1679–1687): Miscellanea historica regni Bohemiae (ex BALBÍN, B. (1986): Krásy a bohatství země české. Výbor z díla Rozmanitosti z historie Království českého. Panorama, Praha, 351 pp.).
- BALTHASAR, V. (1935): Několik pozoruhodných objektů herpetologické sbírky Slovenského Vlastivědného Musea v Bratislavě. *Věda přírodní, Praha*, 16 (2/3): 67–68.

- BANNIKOV, A. G., DAREVSKIY, I. S., IŠČENKO, V. G., RUSTAMOV, A. K., ŠČERBAK, N. N. (1977): Opredělitel' zemnovodnykh i presmykajuščichsja fauny SSSR. Prosveščeniye, Moskva, 414 pp.
- BARAN, I., ATATÜR, M. K. (1998): Turkish herpetofauna (amphibians and reptiles). Ankara, 215 pp.
- BARBAULT, R., MOU, Y. P. (1986): A population analysis of the common wall lizard *Podarcis muralis* in southwestern France. Pp. 513–518 in: ROČEK, Z. (ed.): Studies in Herpetology. Charles University, Prague, 754 pp.
- BARBAULT, R., MOU, Y. P. (1988): Population dynamics of the common wall lizard, *Podarcis muralis*, in southwestern France. *Herpetologica*, 44: 38–47.
- BARNARD, S. M., DURDEN, L. A. (2000): A veterinary guide to the parasites of reptiles, Volume 1: Arthropods. Krieger Publishing Company, Malabar, Florida, 154 pp.
- BARUŠ, V. (1981): Návrh seznamu ohrožených taxonů obratlovců (Vertebrata) fauny ČSSR. *Vertebratologické zprávy*, 1981: 35–42.
- BARUŠ, V., DONÁT, P., TRPÁK, P., ZAVÁZAL, V., ZIMA, J. (1988): Red Data List of Vertebrates of Czechoslovakia. *Přírodovědné práce ústavů Čs. akad. věd, Brno*, 22/3: 1–33.
- BARUŠ, V., BAUEROVÁ, Z., KOKEŠ, J., KRÁL, B., LUSK, S., PELIKÁN, J., SLÁDEK, J., ZEJDA, J., ZIMA, J. (1989): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR 2. Kruhoústí, ryby, obojživelníci, plazi, savci. SZN, Praha, 133 pp.
- BARUŠ, V., KMINIAK, M., KRÁL, B., OLIVA, O., OPATRNÝ, E., REHÁK, I., ROTH, P., ŠPINAR, Z., VOJTKOVÁ, L. (1992a): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- BARUŠ, V., KRÁL, B., OLIVA, O., OPATRNÝ, E., REHÁK, I., ROČEK, Z., ROTH, P., ŠPINAR, Z., VOJTKOVÁ, L. (1992b): Obojživelníci Amphibia, Fauna ČSFR, svazek 25. Academia, Praha, 338 pp.
- BARUŠ, V., ZIMA, J. (1989): Červený seznam kruhoústých, ryb, obojživelníků, plazů a savců. Pp. 300–305 in: Záchranné chovy a odchovy, Sborník referátů, Nový Jičín 1987, Praha, Nový Jičín.
- BÁRTA, Z. (1988a): Obojživelníci a plazi Brandovské pánve v Krušných horách. *Sborník Okresního muzea v Mostě, Řada přírodovědná*, 10/1988: 19–32.
- BÁRTA, Z. (1988b): Užovka podplamatá, *Natrix tessellata* LAUR. 1768 na Ohři. *Památky, příroda, život*, 20: 79–82.
- BÁRTA, Z. (1994): K výskytu zmije obecné, *Vipera berus berus* (L.), v okrese Most. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 19: 112–115.
- BÁRTA, Z., TYRNER, P. (1972): Nález slepýše křehkého východního (*Anguis fragilis colchicus*) na Moravě a k otázce rasové příslušnosti slepýšů v Krušných horách. *Ochrana fauny*, 6: 84–85.
- BAŤA, L. (1933): Dosavadní výsledky zoologického výzkumu jižních Čech. České Budějovice, 67 pp.
- BAUWENS, D., NUIJTEN, K., VAN WEZEL, H., VERHEYEN, R. (1987): Sex recognition by males of the lizard, *Lacerta vivipara*: an introductory study. *Amphibia-Reptilia*, 8: 49–57.
- BAUWENS, D., VAN DAMME, R., VERHEYEN, R. F. (1989): Synchronization of spring molting with the onset of mating behavior in male lizards, *Lacerta vivipara*. *Journal of Herpetology*, 23: 89–91.
- BAUWENS, D., VERHEYEN, R. F. (1985): The timing of reproduction in the lizard *Lacerta vivipara*: differences between individual females. *Journal of Herpetology*, 19: 353–364.
- BAYER, F. (1891): Naši plazi a obojživelníci. Soustavný přehled se stručnými diagnosami. *Vesmír*, 20: 19–20, 42–45, 187–188, 210–212, 235–236.
- BAYER, F. (1894): Prodróm českých obratlovců. Soustavný přehled se stručnými diagnosami. Alois Wiesner, Praha, 260 pp.
- BAYER, F. (1898): Nový seznam českých plazův a obojživelníkův. *Živa*, 8: 294–296.
- BAYER, F. (1899): Dodatky k české herpetologii. *Vesmír*, 28: 223–225, 244–246.
- BAYER, F. (1893): Studie z osteologie Lacertid. (O některých zajímavých částech kostry ještěrky živorodé, *Lacerta vivipara* JACQ.). Královská Česká Společnost Nauk, Edv. Grégr, Praha, 23 pp.
- BEA, A. (1998): *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768). Pp. 384–390 in: RAMOS, M. A. et al. (eds.): Fauna Ibérica, vol 10. Museo Nacional de Ciencias Naturales, 705 pp.
- BEA, A., PASCUAL, X., VILELLA, J. F., GONZALEZ, D., ANDREU, C. (1978): Notas sobre reptiles ibéricos: 3. Estudio preliminar sobre biometria y distribucion de *Elaphe longissima* (LAUR. 1768) en la peninsula Iberica. *Miscelanea Zoológica, Barcelona*, 4: 191–204.
- BECKER, C. (1982): Einige Bemerkungen zur Fortpflanzungsbiologie der Smaragdeidechse (*Lacerta viridis*) (Reptilia: Sauria: Lacertidae). *Salamandra*, 18: 121–137.
- BEEBEE, T., GRIFFITHS, R. (2000): Amphibians and reptiles: a natural history of the British herpetofauna. Harper Collins Publishers Ltd., London, 270 pp.
- BELLAIRS, R., GRIFFITHS, I., BELLAIRS, A. A. (1955): Placenta in the adder, *Vipera berus*. *Nature*, 176: 657–658.
- BELLATI, A., PELLITERRI-ROSA, D., SACCHI, R., NISTRI, A., GALIMBERTI, A., FASOLA, M., GALEOTTI, P. (2011): Molecular survey of morphological subspecies reveals new mitochondrial lineage in *Podarcis muralis* (Squamata:

- Lacertidae) from the Tuscan Archipelago (Italy). *Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research*, 49: 240–250.
- BENDA, P., CERMAN, J. st., ŠUTERA, V. (1998): Příspěvek k poznání hypsometrického rozšíření u některých druhů obojživelníků a plazů v ČR. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 23: 85–88.
- BENDA, P., MORAVEC, J., JANDA, P., WEINFURTOVÁ, D. (2002): Výzkum a dokumentace terestrických obratlovců Českého krasu. Závěrečná zpráva o plnění projektu RK99P03O-MG037 za léta 1999–2001. Nepublikovaná závěrečná zpráva uložená v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze, 163 pp.
- BENEŠ, B., HUDEČEK, J. (1992): Želva bahenní (*Emys orbicularis*) na severní Moravě a ve Slezsku. *Časopis Slezského Muzea Opava (A)*, 41: 179–183.
- BENKOVSKÝ, N., GVOŽDÍK, V., ŠIFROVÁ, H., MORAVEC, J., JANDZÍK, D. (2011): Morfológia slepúchov *Anguis fragilis* a *A. colchica* na území ČR a SR. P. 32 in: BRYJA, J., ŘEHÁK, Z., ZUKAL, J. (eds.): Zoologické dny Brno 2011. Sborník abstraktů z konference 17.–18. února 2011. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, 282 pp.
- BENKOVSKÝ, N., GVOŽDÍK, V., MORAVEC, J., JANDZÍK, D. (2012): Morfológia „novoobjaveného“ druhu slepúcha z Apeninského poloostrova. P. 28 in: BRYJA, J., ALBRECHTOVÁ, J., TKADLEC, E. (eds.): Zoologické dny Olomouc 2012. Sborník abstraktů z konference 9.–10. února 2012. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, 242 pp.
- BERGGREN, W. A., KENT, D. V., SWISHER, C. C., AUBRY, M.-P. (1995): A revised Cenozoic geochronology and chronostratigraphy. Pp 129–212 in: BERGGREN, W. A., KENT, D. V., AUBRY, M.-P., HARDENBOL, J. (eds.): Geochronology, time scales and stratigraphic correlation. SEPM special publication.
- BERNARD, K. (1962): Z biologie naší zmije. *Akvárium a terárium*, 5: 85–86.
- BERNOR, R. L., BRUNET, M., GINSBURG, L., MEIN, P., PICKFORD, M., RÖGL, F., SEN, S., STEININGER, F., THOMAS, H. (1987): A consideration of some major topics concerning Old World Miocene Mammalian chronology, migrations and paleogeography. *Geobios*, 20: 431–439.
- BERNOULLI, J. (1781): Sammlung kurzer Reisebeschreibungen und anderer zur Erweiterung der Länder- und Menschenkenntniss dienender Nachrichten. Band 4, RICHTER, Berlin, 432 pp.
- BEST, H. A. (1965): Slow-worm eating common lizard. *British Journal of Herpetology*, 3: 229.
- BEŠKOV, V. (1966): Izsledvanija varchu sistematikata i razprostranienieto na slepoka (*Anguis fragilis* L.) v Balgarija. *Izvestija na Zoologičeskija institut s muzej (Bulletin de l'Institut de zoologie et musée)*, 21: 185–201.
- BEŠKOV, V. (1975): Izsledvanija v'rchu biologijata i ekologijata na zmiitje v Malješjevskata planina (Jugozapadna B'lgaria). I. V'rchu razmnožavanjeto na smoka-miškar (*Elaphe longissima* (LAUR.)). *Ekologija, Sofia*, 1: 75–83.
- BEŠKOV, V. (1976): Izsledvanija v'rchu biologijata i ekologijata na zmiitje v Malješjevskata planina (Jugozapadna B'lgaria). II. V'rchu chranata i chranjenjeto na smoka-miškar (*Elaphe longissima longissima* (LAUR.)). *Ekologija, Sofia*, 2: 34–42.
- BEŠKOV, V., DUŠKOV, D. (1981): Materials on the batrachophagy and herpetophagy of snakes in Bulgaria. *Ecology*, 9: 43–50.
- BEŠKOV, V., NANEV, K. (2006): Amphibians and reptiles in Bulgaria. Pensoft, Sofia, Moscow, 120 pp.
- BICKHAM, J. W. (1975): A cytosystematic study of turtles in the genera *Clemmys*, *Mauremys*, and *Sacalia*. *Herpetologica*, 31: 198–204.
- BICKHAM, J. W., BAKER, R. J. (1976): Chromosome homology and evolution of emydid turtles. *Chromosoma*, 54: 201–219.
- BICKHAM, J. W., CARR, J. L. (1983): Taxonomy and phylogeny of the higher categories of cryptodiran turtles based on a cladistic analysis of chromosomal data. *Copeia*, 1983: 918–932.
- BICKHAM, J. W., IVERSON, J. B., PARHAM, J. F., PHILIPPEN, H. D., RHODIN, A. G. J., SHAFFER, H. B., SPINKS, P. Q., VAN DIJK, P. P. (2007): An annotated list of modern turtle terminal taxa with comments on areas of taxonomic instability and recent change. *Chelonian Research Monographs*, 4: 173–199.
- BICKHAM, J. W., LAMB, T., MINX, P., PATTON, J. C. (1996): Molecular systematics of the genus *Clemmys* and the intergeneric relationships of emydid turtles. *Herpetologica*, 52: 89–97.
- BIEGLER, R. (1966): A survey of recent longevity records for reptiles and amphibians in zoos. *International Zoo Yearbook*, 6: 487–493.
- BILLING, H., NILSON, G., SATTLER, U. (1990): *Vipera pontica* sp.n., a new viper species in the kaznakovi group (Reptilia, Viperidae) from northeastern Turkey and adjacent Transcaucasia. *Zoologica Scripta*, 19: 227–231.
- BISERKOV, V., KOSTADINOVA, A. (1998): Intestinal helminth communities in the green lizard, *Lacerta viridis*, from Bulgaria. *Journal of Helminthology*, 72: 267–271.
- BISCHOFF, W. (1984): *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 –

- Zauneidechse. Pp. 23–68 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/I Echsen (Sauria) II (Lacertidae II: *Lacerta*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 416 pp.
- BISCHOFF, W. (1988): Zur Verbreitung und Systematik der Zauneidechse, *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 11–30 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- BLACKBURN, D. G. (1982): Evolutionary origins of viviparity in the Reptilia. I. Sauria. *Amphibia-Reptilia*, 3: 185–205.
- BLACKBURN, D. G. (2000): Reptilian viviparity: past research, future directions, and appropriate models. *Comparative Biochemistry and Physiology, Part A*, 127: 391–409.
- BLACKBURN, D., WAKE, D., BLOOM, D., GROSS, J., KOO, M., SPENCER, C., WHITTAKER, K., WITTSCHKE, J., ZHUANG, V., CANNATELLA, D., VREDENBURG, V. (2012): AmphibiaWeb: 7000 species and counting! P. 66 in: World congress of herpetology, Vancouver 2012, 807 pp.
- BLANKE, I. (2004): Die Zauneidechse zwischen Licht und Schatten. Laurenti Verlag, Bielefeld, 160 pp.
- BLATTNÝ, E. (1937): Želvy na jižní Moravě. *Kráska našeho domova*, 29: 85.
- BLAŽEK, D. (2012): Autekologie lokální populace ještěrky zelené (*Lacerta viridis*) v Českém krasu. Bakalářská práce, Přírodovědecká fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice, 76 pp.
- BLISS, P., KATZERKE, A., RESETARITZ, A. (2000): Blindschleichen (*Anguis f. fragilis*) in Nestern der Kerbameise *Formica (Coptoformica) exsecta*. *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 7: 230–233.
- BLOSAT, B. (1997): Morphometrische und ökologische Feldstudien an Reptilien im Bergischen Land (Nordrhein-Westfalen) – I. Blindschleiche (*Anguis f. fragilis* LINNAEUS, 1758). *Salamandra*, 33: 161–174.
- BODAREU, N. N., VLADIMIROV, M. Z., GANYA, I. M., ZELININ, A. M., KARLOV, V. I., KUBRAK, I. F., LOBČENKO, V. V., MUNTYANU, A. I., POPA, L. L., STATOVA, M. P., TOMNATIK, E. N., TOFAN, V. E., USATYI, M. A. (1981): Ryby, zemnovodnye, presmykajuščiesja. Životnyj mir Moldavii. AN MSSR, Kišinev, 223 pp.
- BÖHME, G. (1996): Zur historischen Entwicklung der Herpetofaunen Mitteleuropas im Eiszeitalter (Quartär). Pp. 30–39 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- BÖHME, G. (1997): Die Amphibienreste aus dem Unterpleistozän von Untermassfeld. Pp. 81–87 in: KAHLKE, R.-D. (ed.): Das Pleistozän von Untermassfeld bei Meiningen (Thüringen). Monographien des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, Mainz.
- BÖHME, G. (2000): Fossile Amphibien und Reptilien im Quartär Thüringens. Veröffentlichungen des Naturkundemuseums, Erfurt, 19: 79–97.
- BÖHME, G. (2002): Amphibienreste aus dem Oberpliozän von Kaltensundheim (Rhön, Thüringen). Mitteilungen des Museums für Naturkunde Berlin, Geowissenschaftliche Reihe, 5: 231–238.
- BÖHME, M. (1999): Doppelschleichen (Sauria, Amphisbaenia) aus dem Untermiozän von Stubersheim 3. *Mitteilungen der Bayerische Staatssammlung für Paläontologie und historische Geologie*, 39: 85–90.
- BÖHME, M. (2002): Lower Vertebrates (Teleostei, Amphibia, Sauria) from the Karpatian of the Korneuburg Basin – palaeoecological, environmental and palaeoclimatical implications. *Beiträge zur Paläontologie*, 27: 339–353.
- BÖHME, M. (2003): The Miocene Climatic Optimum: evidence from the ectothermic vertebrates of Central Europe. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, 195: 389–401.
- BÖHME, M. (2008): Ectothermic vertebrates (Teleostei, Allocaudata, Urodela, Anura, Testudines, Choristodera, Crocodylia, Squamata) from the Upper Oligocene of Oberleichtersbach (Northern Bavaria, Germany). *Courier Forschungsinstitut Senckenberg*, 260: 161–183.
- BÖHME, M. (2010): Ectothermic vertebrates (Actinopterygii, Allocaudata, Urodela, Anura, Crocodylia, Squamata) from the Miocene of Sandelzhausen (Germany, Bavaria) and their implication for environmental reconstruction and palaeoclimate. *Paläontologische Zeitschrift*, 84: 1. DOI 10.1007/s12542-010-0050-4.
- BÖHME, M., BRUCH, A., SELMEIER, A. (2007): The reconstruction of Early and Middle Miocene climate and vegetation in Southern Germany as determined from the fossil wood flora. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, 253: 91–114.
- BÖHME, M., ILG, A. (2003): FosFARbase, www.wahre-staerke.com/.
- BÖHME, M., ILG, A., OSSIG, A., KÜCHENHOFF, H. (2006): New method to estimate paleoprecipitation using fossil amphibians and reptiles and the mid. *Geology* (2006): 34(6): 425.
- BÖHME, M., ILG, A., WINKLHOFF, M. (2008): Late Miocene „washhouse“ climate in Europe. *Earth and Planetary Science Letters*, 275: 393–401.
- BÖHME, M., WINKLHOFF, M. (2008): A continental Miocene thermal maximum predates the Miocene climate opti-

- num in Central Europe. Geophysical Research Abstracts, Vol. 10, EGU2008-A-08574, 2008 SRef-ID: 1607-7962/gra/EGU2008-A-08574 EGU.
- BÖHME, M. U., FRITZ, U., KOTENKO, T., GŽUKIČ, G., LJUBISAVLJEVIČ, K., TZANOV, N., BERENDONK, T. U. (2007a): Phylogeography and cryptic variation within the *Lacerta viridis* complex (Lacertidae, Reptilia). *Zoologica Scripta*, 36: 119–131.
- BÖHME, M. U., FRITZSCH, G., TIPPMANN, A., SCHLEGEL, M., BERENDONK, T. U. (2007b): The complete mitochondrial genome of the Green Lizard *Lacerta viridis viridis* (Reptilia: Lacertidae) and its phylogenetic position within squamate reptiles. *Gene*, 394: 69–77.
- BÖHME, M. U., MORAVEC, J. (2011): Conservation genetics of *Lacerta viridis* populations in the Czech Republic (Reptilia: Lacertidae). *Acta Societatis Zoologicae Bohemicae*, 75: 7–21.
- BÖHME, M. U., SCHNEEWEISS, N., FRITZ, U., MORAVEC, J., MAJLÁTH, I., MAJLÁTHOVÁ, V., BERENDONK, T. U. (2006): Genetic differentiation and diversity of *Lacerta viridis viridis* (LAURENTI, 1768) within the northern part of its range: an investigation using mitochondrial haplotypes. *Salamandra*, 42: 29–40.
- BÖHME, W. (1971): Über das Stachelepithel am Hemipenis lacertider Eidechsen und seine systematische Bedeutung. *Zeitschrift für Zoologische Systematik und Evolutionsforschung*, 9: 187–223.
- BÖHME, W. (ed.) (1984): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/I Echsen (Sauria) II, Lacertidae II (*Lacerta*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 416 pp.
- BÖHME, W. (ed.) (1986): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/II Echsen (Sauria) III (Lacertidae III: *Podarcis*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 435 pp.
- BÖHME, W. (ed.) (1993a): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- BÖHME, W. (1993b): *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) – Äskulapnatter. Pp. 331–372 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- BÖHME, W. (1997a): A note on the gender of *Podarcis* (Sauria: Lacertidae). *Bonner zoologische Beiträge*, 47: 187–188.
- BÖHME, W. (1997b): *Lacerta vivipara* JACQUIN, 1787. Pp. 268–269 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- BÖHME, W. (ed.) (1999): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIA, Schlangen II, Serpentes II: Colubridae 2 (Boiginae, Natricinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, i–vii + 481–815 pp.
- BÖHME, W. (2003): Checklist of the living monitor lizards of the world (family Varanidae). *Zoologische Verhandlungen*, 341: 4–43.
- BÖHME, W. (2006): Notes on the combat behaviour of male slow worms, *Anguis fragilis*. *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 13: 240–244.
- BÖHME, W. (2012): A record-sized specimen of the western slow worm (*Anguis fragilis*). *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 19: 117–118.
- BÖHME, W., HEULIN, B., BISCHOFF, W. (1999): First data on a second oviparous population of the viviparous lizard *Zootoca vivipara* JACQUIN, 1787 (Squamata: Lacertidae) from NW Slovenia. Pp. 34–35 in: 10th Ordinary General Meeting of the Societas Europaea Herpetologica – Book of Abstracts, Natural History Museum of Crete Press, Irakleio.
- BÖHME, W., JOGER, U. (1983): Eine neue Art des *Vipera berus*-Komplexes aus der Türkei. *Amphibia-Reptilia*, 4: 265–271.
- BÖHME, W., KOENIGSWALD, W. v. (1996): Die Schwanzlurche und Reptilien von Rott. Pp. 75–81 in: KOENIGSWALD, W. v. (ed.): Fossilagerstätte Rott bei Hennef am Siebengebirge, Rheinlandia Verlag, Siegburg.
- BÖHME, W., KÖHLER, J. (2005): Do endings of adjective flexible names affect stability? A final note on the gender of *Podarcis* WAGLER, 1830 (Reptilia, Lacertidae). *Bonner zoologische Beiträge*, 53: 239–295.
- BÖHME, W., LANG, M. (1991): The reptilian fauna of the Late Oligocene locality Rott near Bonn (Germany) with special reference to the taxonomic assignment of “*Lacerta rottensis* von MEYER, 1856. *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Mh.*, 9: 515–525.
- BOLDAN, K. (2003): Knihovna Jana Zajíce z Házmburka (1496–1553). *Opera romanica*, 4: 41–108.
- BOLGER, T., CONNOLLY, P. L. (1989): The selection of suitable indices for measurement and analysis of condition. *Journal of Fish Biology*, 34: 171–182.
- BOLKAY, S. J. (1913): Additions to the fossil herpetology of Hungary from the Pannonian and Praeglacial periode. Mitteilungen aus dem Jahrbuch der königlichen ungarischen Geologischen Reichsanstalt, 21: 217–230.
- BONIN, F. (2004): Concordia turtle Farm. The greatest Red-eared Sliders farm of the USA. *Radiata*, 13: 18–24.
- BONIS, L. DE, CROCHET, J. Y., RAGE, J.-C., SIGÉ, B., SUDRE, J.,

- VIANEY-LIAUD, M. (1973): Nouvelles faunes de Vertébrés oligocènes des Phosphorites du Quercy. *Bulletin du Muséum national d'Histoire naturelle*, 3, 174, Sc. Terre, 28: 105–113.
- BONNET, X., GUY, N., SHINE, R. (1999): The dangers of leaving home: dispersal and mortality in snakes. *Biological Conservation*, 89: 39–50.
- BONNET, X., NAULLEAU, G. (1994): Utilisation d'un indice de condition corporelle (BCI) pour l'étude de la reproduction chez les serpents. *Comptes Rendus de l'Académie des Science. Series III. Sciences de la Vie*, Mountrouge, 317: 34–41.
- BONS, J., GENIEZ, P. (1996): Amphibiens et reptiles du Maroc (Sahara occidental compris). Atlas biogéographique. Asociación Herpetologica Española, Barcelona, 319 pp.
- BORCZYK, B. (2004): Causes of mortality and bodily injury in grass snakes (*Natrix natrix*) from the 'Stawy Milickie' nature reserve (SW Poland). *Herpetological Bulletin*, 90: 22–26.
- BORKOVCOVÁ, M., KOPŘIVA, J. (2005): Parasitic helminths of reptiles (Reptilia) in South Moravia (Czech Republic). *Parasitology Research*, 95: 77–78.
- BOULENGER, G. A. (1894): Catalogue of the snakes in the British Museum (Natural History). Vol. II, containing the conclusion of the Colubridae aglyphae. The Trustees, London, i–ix + 382 pp.
- BOULENGER, G. A. (1913): The snakes of Europe. Methuen & Co. Ltd, London, 269 pp.
- BOULENGER, G. A. (1920): Monograph of the Lacertidae. Vol. 1, The Trustees, London, i–viii + 352 pp.
- BOUŠEK, R. M. (1934): Dějiny herpetologie v zemích českých a její názvosloví. *Herpetologica (Tábor)*, 2: 1–100.
- BOŽANSKIJ, A. T., PIŠČELEV, V. A. (1978): Vlijanie někotorych form chozjaistvennoj dějatelnosti na raspredělenije i čislennost' obyknovennoj gaďuki (*Vipera berus*). *Zoologičeskij Žurnal*, 57: 1695–1698.
- BRAITHWAITE, A. C., BUCKLEY, J., CORBETT, K. F., EDGAR, P. W., HASLEWOOD, E. S., HASLEWOOD, G. A. D., LANGTON, T. E. S., WHITAKER, W. J. (1989): The distribution in England of the smooth snake (*Coronella austriaca* LAURENTI). *The Herpetological Journal*, 8: 370–376.
- BRANCH, B. (1988): Field guide to the snakes and other reptiles of Southern Africa. Struik Publishers, Cape Town, 328 pp.
- BRAÑA, F. (1991): Summer activity pattern and thermoregulation in the wall lizard, *Podarcis muralis*. *The Herpetological Journal*, 1: 544–549.
- BRAÑA, F. (1996): Sexual dimorphism in lacertid lizards: male head increase vs. female abdomen increase? *Oikos*, 75: 511–523.
- BRAY, R. A., GIBSON, D. I., JONES, A. (eds.) (2008): Keys to the Trematoda, Vol. 3. CABI Publishing, Wallingford, Oxon (UK), 824 pp.
- BREGATOVA, I. G. (1956): Gamasid mites. Akademia Nauk SSSR, Leningrad–Moskva.
- BREJCHA, J., JAROŠÍK, V., JEŘÁBKOVÁ, L., MILLER, V., ŠANDERA, M. (2012): Předběžné výsledky měření teplot na snůškových lokalitách *Trachemys scripta* na území ČR. Pp. 33–34 in: BRYJA, J., ALBRECHTOVÁ, J., TKADLEC, E. (eds.): Zoologické dny Olomouc 2012, Sborník abstraktů z konference 9.–10. ledna 2012. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, 242 pp.
- BREJCHA, J., MILLER, V., JEŘÁBKOVÁ, L., ŠANDERA, M. (2009): Výskyt *Trachemys scripta* na území ČR. *Herpetologické informace*, 8: 14–29.
- BREJCHA, J., MILLER, V., JEŘÁBKOVÁ, L., ŠANDERA, M. (2010): Zaznamenávání výskytu želvy nádherné (*Trachemys scripta*) na území ČR v roce 2010. *Herpetologické informace*, 9: 18–24.
- BRINGSØE, H. (1997): Forekomst af europæisk sumpfskildpadde, *Emys orbicularis*, i Danmark. *Nordisk Herpetologisk Forening, Køge*, 40: 57–64.
- BRINGSØE, H. (2001): *Trachemys scripta* (SCHOEPFF, 1792) – Buchstaben – Schmuckschildkröte. Pp. 525–583. In: FRITZ, U. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIIA Schildkröten (Testudines) I (Batauridae, Testudinidae, Emydidae), AULA-Verlag GmbH, Wiebelsheim, Germany, 594 pp.
- BRODMANN, P. (1987): Die Giftschlangen Europas und die Gattung *Vipera* in Afrika und Asien. Kummerly und Frey, Bern, 148 pp.
- BROWN, D. S., JARMAN, S. N., SYMONDSON, W. O. C. (2012): Pyrosequencing of prey DNA in reptile faeces: analysis of earthworm consumption by slow worms. *Molecular Ecology Resources*, 12: 259–266.
- BRÜCK, G. (1963a): Čím se živí a jak přijímá potravu užovka hladká (*Coronella austriaca*). *Akvárium a terárium*, 6: 6–8.
- BRÜCK, G. (1963b): K biologii užovky hladké (*Coronella austriaca*). *Akvárium a terárium*, 6: 57–58.
- BRÜCK, G. (1964): Loví užovka obojková (*Natrix natrix*) ptačí mláďata z hnízd ptactva, hnízdícího na stromech? *Živa*, 12: 229.
- BRÜCK, G. (1965): Užovka hladká (*Coronella austriaca*), příspěvek k její ochraně a rozpoznání od zmije obecné (*Vipera berus*). *Živa*, 13: 230–231.
- BRÜCK, G. (1969): K ochraně užovky podplamaté na Kníničské přehradě u Brna. *Ochrana přírody*, 24: 229–230.

- BRÜCK, G. (1970): K ekologii užovky obojkové – *Natrix natrix* a jejímu možnému vztahu k přírodním ohniskům infekčních chorob. *Živa*, 18: 25.
- BRÜCKNER, M., KLEIN, B., DÜRING, A., MENTEL, T., RABUS, S., SOLLER, J. T. (2001): Phylogeographische Analyse des *Lacerta viridis/bilineata* Komplexes: Molekulare Muster und Verbreitung. Pp. 45–51 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- BRUCH, A. A., UTESCHER, T., ALCALDE OLIVARES, C., DOLÁKOVÁ, N., IVANOV, D., MOSBRUGGER, V. (2004): Middle and Late Miocene spatial temperature patterns and gradients in Europe. – Preliminary results based on palaeobotanical climate reconstructions. *Courier Forschungsinstitut Senckenberg*, 249: 15–27.
- BRYANT, S. V., BELLAIRS, A. d'A. (1967): Tail regeneration in the lizards *Anguis fragilis* and *Lacerta dugesii*. *Journal of the Linnean Society of London (Zoology)*, 46: 297–305.
- BUCHHOLZ, K. F. (1962): Die Smaragdeidechse der Kykladeninsel Tinos. *Bonner zoologische Beiträge*, 13: 341–352.
- CABELA, A. (1997): *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 196–197 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- CABELA, A., GRILLITSCH, H. (2004): Der Einfluss von Höhenlage, ausgewählten Klimafaktoren und Landnutzung auf die Verbreitung von *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) in Österreich. Pp. 229–240 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- CABIDO, C., GONZALO, A., GALÁN, P., MARTÍN, J., LÓPEZ, P. (2004): Chemosensory predator recognition induces defensive behavior in the slow-worm (*Anguis fragilis*). *Canadian Journal of Zoology*, 82: 510–515.
- CADI, A., JOLY, P. (2004): Impact of the introduction of the red-eared slider (*Trachemys scripta elegans*) on survival rates of the European pond turtle (*Emys orbicularis*). *Biodiversity and Conservation*, 13: 2511–2518.
- CAGLE, F. R. (1950): The life history of slider turtle, *Pseudemys scripta troostii* (HOLBROOK). *Ecological Monographs*, 20: 31–54.
- CAIS, L. (1963): Nowe stanowiska i kilka uwag o biologii węża Eskulapa. *Przegląd Zoologiczny, Warszawa*, 7: 301–302.
- CANNING, E. U. (1981): *Encephalitozoon lacertae* n.sp., a microsporidian parasite of the lizard *Podarcis muralis*. In: "Parasitological Topics", *Society of Protozoologists Spec. Publ.* 1: 57–64.
- CANNING, E. U., LOM, J. (1986): The microsporidia of vertebrates. Academic Press, London, 289 pp.
- CAPOCACCIA, L. (1959): I serpenti della Liguria. Parte II: Colubridi. *Annali del Museo Civico di Storia Naturale "G. Doria", Genova*, 71: 248–275.
- CAPOCACCIA, L. (1964): Variabilità e sottospecie di *Elaphe longissima* (LAUR.) in Italia (Serpentes). *Annali del Museo Civico di Storia Naturale "G. Doria", Genova*, 74: 353–387.
- CAPOCACCIA, L. (1965): Intorno a *Elaphe longissima* della Sardegna. *Doriana, Genova*, 4: 1–4.
- CAPULA, M., ANIBALDI, C., FILIPPI, E., LUISELLI, L. (1998): Sexual combats, matings, and reproductive phenology in an alpine population of the slow worm, *Anguis fragilis*. *Herpetological Natural History*, 6: 33–39.
- CAPULA, M., FILIPPI, E., RUGIERO, L., LUISELLI, L. (2011): Dietary, thermal and reproductive ecology of *Natrix tessellata* in central Italy: a synthesis. Pp. 147–153 in: ME-BERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- CAPULA, M., LUISELLI, L. (1993): Ecology of an alpine population of the Slow Worm, *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Thermal biology of reproduction (Squamata, Sauria, Anguidae). *Herpetozoa*, 6: 57–63.
- CAPULA, M., LUISELLI, L., ANIBALDI, C. (1992): Biennial reproduction and clutch parameters in an Alpine population of the Slow Worm, *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. *Herpetozoa*, 5: 95–98.
- CAPULA, M., LUISELLI, L., CAPANNA, E. (1997): The blue-spotted morph of the slow worm, *Anguis fragilis*: Colour polymorphism and predation risks. *Italian Journal of Zoology*, 64: 147–153.
- CARLSSON, M. (2003): Phylogeography of the Adder, *Vipera berus*. PhD thesis. Uppsala University, Uppsala, Sweden.
- CARLSSON, M., ISAKSSON, M., HOGGREN, M., TEGELSTRÖM, H. (2003): Characterization of polymorphic microsatellite markers in the adder, *Vipera berus*. *Molecular Ecology Notes*, 3: 73–75.
- CARLSSON, M., KÄRVEMO, S., TUDOR, M., SLOBODA, M., MIHALCA, A. D., GHIRA, I., BEL, L., MODRÝ, D. (2011): Monitoring a large population of dice snakes at Lake Sinoe in Dobrogea, Romania. *Mertensiella*, 18: 237–244.
- CARLSSON, M., SODERBERG, L., TEGELSTRÖM, H. (2004): The genetic structure of adders (*Vipera berus*) in Fennoscandia: congruence between different kinds of genetic markers. *Molecular Ecology*, 13: 3147–3152.
- CARRANZA, S., ARNOLD, E. N., AMAT, F. (2004): DNA phylogeny of *Lacerta* (*Iberolacerta*) and other lacertine lizards

- (Reptilia: Lacertidae): did competition cause long-term mountain restriction? *Systematics and Biodiversity*, 2: 57–77.
- CARRETERO, M. A. (2008): An integrated assessment of a group with complex systematics: the Iberomaghrebian lizard genus *Podarcis* (Squamata, Lacertidae). *Integrative Zoology*, 4: 247–266.
- CARRETERO, M. A., LLORENTE, G. A. (1995): Thermal and temporal pattern of two Mediterranean Lacertidae. Pp. 213–223 in: LLORENTE, G. A., MONTORI, A., SANTOS, X., CARRETERO, M. A. (eds.): *Scientia Herpetologica*, Asociacion Herpetológica Española, Barcelona, 383 pp.
- CARRETERO, M. A., ROIG, J. M., LLORENTE, G. A. (2005): Variation in preferred body temperature in an oviparous population of *Lacerta* (*Zootoca*) *vivipara*. *The Herpetological Journal*, 15: 51–55.
- CASTENET, J. (1994): Age estimation and longevity in reptiles. *Gerontology*, 40: 174–192.
- CATTANEO, A. (1975): Presenza di *Elaphe longissima longissima* (LAURENTI, 1768) melanica a Castelfusano (Roma). *Atti della Società italiana di Scienze naturali e del Museo Civico di Storia naturale, Milano*, 116: 251–262.
- ÇEVİK, I. E., KUMLUTAŞ, Y. (1999): *Lacerta viridis* (Lacertidae) Populasyonlarının Türkiye deki taksonomik durumu. *Turkish Journal of Zoology*, 23: 37–46.
- ÇİÇEK, K., TAYHAN, Y., HAYRETDAG, S., AYAZ, D., TOK, C. V. (2011): A case of cannibalism behavior of the Slow worm, *Anguis fragilis* (Reptilia: Anguidae) in Turkey. *Biharean Biologist*, 5: 76–77.
- CIESIOŁKIEWICZ, J., ORŁOWSKI, G., ELŻANOWSKI, A. (2006): High juvenile mortality of grass snakes *Natrix natrix* (L.) on a suburban road. *Polish Journal of Ecology*, 54: 465–472.
- CÍLEK, V. (2004): Povodňová revitalizace: technické zásahy versus přirozený vývoj. *Ochrana přírody*, 59: 141–145.
- CLOS, L. M. (1995): A new species of *Varanus* (Reptilia: Sauria) from the Miocene of Kenya. *Journal of Vertebrate Paleontology*, 15: 254–267.
- COBORN, J. (1991): *Snakes of the World*. TFH Publications, New Jersey, 591 pp.
- CONNELLY, A. E., NEMBRINI, M., MEBERT, K. (2011): Different habitat use of dice snake, *Natrix tessellata*, among three populations in Canton Ticino, Switzerland – a radiometry study. Pp. 100–116 in: MEBERT, K. (ed.): *The dice snake, Natrix tessellata: biology, distribution and conservation of a palearctic species*. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- CONRAD, J. L. (2008): Phylogeny and systematics of Squamata (Reptilia) based on morphology. *Bulletin of the American Museum of Natural History*, 310: 1–182.
- CORBETT, K. F. (1988): Distribution and status of the Sand Lizard, *Lacerta agilis agilis*, in Britain. Pp. 92–100 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): *Biologie und Schutz der Zauneidechse (Lacerta agilis)*. *Mertensiella*, 1: 1–256.
- CORTI, C., LO CASCIO, P. (2002): The lizards of Italy and adjacent areas. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 165 pp.
- COVACIU-MARCOV, S. D., CICORT-LUCACIU, A. S., FERENȚI, S., DAVID, A. (2008): The distribution of lowland *Zootoca vivipara* populations in North-Western Romania. *North-Western Journal of Zoology*, 4: 72–78.
- CRAWFORD, N. G., FAIRCLOTH, B. C., MCCORMACK, J. E., BRUMFIELD, R. T., WINKER, K., GLENN, T. C. (2012): More than 1000 ultraconserved elements provide evidence that turtles are the sister group of archosaurs. *Biology Letters*, 8: 783–786.
- CULEK, M. a kol. (2005): Biogeografické členění České republiky, II. díl. AOPK ČR, Praha, 589 pp.
- CZUDEK, T. (2005): Vývoj reliéfu krajiny České republiky v kvartéru. Moravské zemské muzeum. Brno, 238 pp.
- ČEPIČKA, I., HAMPL, V., KULDA, J., FLEGR, J. (2006): New evolutionary lineages, unexpected diversity, and host specificity in the parabasalid genus *Tetratrichomonas*. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 39: 542–551.
- ČERNÝ, V., ROSICKÝ, B. (1971): Podřád klíšata – Ixodides. Pp. 353–356 in: ČERNÝ, V., DANIEL, M. (1971): *Klíč zvířeny ČSSR IV. Želvušky, jazyčnatky, klepítkatci: sekáči, pavouci, štírci, roztoči*. Československá akademie věd, Praha, 746 pp.
- ČERŇANSKÝ, A. (2010a): A revision of chamaeleonids from the Lower Miocene of the Czech Republic with description of a new species of *Chamaeleo* (Squamata, Chamaeleonidae). *Geobios*, 43: 605–613.
- ČERŇANSKÝ, A. (2010b): Earliest world record of green lizards (Lacertilia, Lacertidae) from the Lower Miocene of Central Europe. *Biologia*, 65: 737–741.
- ČERŇANSKÝ, A. (2011a): A revision of the chameleon species *Chamaeleo pfeili* SCHLEICH (Squamata: Chamaeleonidae) with description of a new material of chamaeleonids from the Miocene deposits of southern Germany. *Bulletin of Geosciences*, 86: 275–282.
- ČERŇANSKÝ, A. (2011b): New finds of the Neogene lizard and snake fauna (Squamata: Lacertilia: Serpentes) from the Slovak Republic. *Biologia*, 66: 899–911.
- ČERŇANSKÝ, A. (2012): The oldest known European Neogene girdled lizard fauna (Squamata, Cordylidae), with comments on the Early Miocene immigration of Africa. *Geodiversitas*, 34: 837–848.

- ČERNÁNSKÝ, A., BAUER, A. M. (2010): *Euleptes gallica* MÜLLER (Squamata: Gekkota: Sphaerodactylidae) from the Lower Miocene of North-West Bohemia, Czech Republic. *Folia Zoologica*, 59: 323C328.
- ČERNÁNSKÝ, A., AUGÉ, M. L. (2012): Additions to the lizard fauna (Squamata: Lacertilia) of the Upper Oligocene (MP 28) of Herrlingen 8, Southern Germany. *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abh.*, 261: 11–19.
- ČERNÁNSKÝ, A., JONIAK, P. (2009): Nové nálezy jašteríc (Sauria, Lacertidae) z neogénnych sedimentov Slovenska a Českej republiky. *Acta Geologica Slovaca*, 1: 57–64.
- ČERNÁNSKÝ, A., VENCZEL, M. (2011): An amphisbaenid reptile (Squamata, Amphisbaenidae) from the Lower Miocene of Northwest Bohemia (MN 3, Czech Republic). *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie*, 260: 73–77.
- ČIHAŘ, J. (1987): Prof. Zdeněk Vogel zemřel. *Akvárium Terárium*, 30: 23–24.
- ČIHAŘ, J., TAUBER, V. (1976): K ichthyofauně a herpetofauně Šumavy. *Časopis Národního muzea, Oddíl přírodovědný*, 145: 88–94.
- ČUPKA, R., ŠTEFFEK, J. (2004): Časovo-priestorový aspekt *Podarcis muralis* na území Banskej Štiavnice. *Naturae tutela, Liptovský Mikuláš*, 8: 83–98.
- DANILEWSKY, B. (1891): Über die Myoparasiten der Amphibien und Reptilien. *Zentralblatt für Bakteriologie und Parasitenkunde*, 9: 9–10.
- DANILOV, I. G., ČERNÁNSKÝ, A., SYROMYATNIKOVA, E. V., JONIAK, P. (2012): Fossil turtles of Slovakia: New material and a review of the previous record. *Amphibia-Reptilia*, 33: 423–442.
- DAREVSKIJ, I. S., ŠČERBAK, N. N. (1993): *Coluber najadum* (EICHWALD, 1831) – Schlanknatter. Pp. 131–372 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- DAVIES, M. (1967): A case of *Anguis fragilis* devouring newly born young. *British Journal of Herpetology*, 4: 20.
- DAXNER-HÖCK, G. (1998): Palaeozoological Investigations from the Early Miocene Lignite Opencast Mine Oberdorf (N Voitsberg, Styria, Austria). *Jahrbuch der geologischen Bundesanstalt*, 140: 477–481.
- DAXNER-HÖCK, G., MIKLAS-TEMPFER, P. M., GÖHLICH, U. B., HUTTUNEN, K., KAZÁR, E., NAGEL, D., ROESSNER, G. E., SCHULTZ, O., ZIEGLER, R. (2004): Marine and terrestrial vertebrates from the Middle Miocene of Grund (Lower Austria). *Geologica Carpathica*, 55: 191–197.
- DELFINO, M. (2002): Erpetofaune italiane del Neogene e del Quaternario. Tesi per il conseguimento del titolo di Dottore di Ricerca in Paleontologia, Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia, 382 pp.
- DELFINO, M., KOTSAKIS, T., ARCA, M., TUVERI, C., PITRUZELLA, G., ROOK, L. (2008): Agamid lizards from the Plio-Pleistocene of Sardinia (Italy) and an overview of the European fossil record of the family. *Geodiversitas*, 30: 641–656.
- DELY, O. G. (1981): *Anguis fragilis* LINNAEUS 1758 – Blindschleiche. Pp. 241–258 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 1. Echten (Sauria) I. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden, 520 pp.
- DELY, O. G., BÖHME, W. (1984): *Lacerta vivipara* JACQUIN 1787 – Waldeidechse. Pp. 362–393 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/1 Echten (Sauria) II, Lacertidae II (*Lacerta*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 416 pp.
- DEXEL, R. (1985): Status und Schutzproblematik der Mauereidechse, *Podarcis muralis* LAURENTI, 1768. *Natur und Landschaft*, 60: 348–350.
- DEXEL, R. (1986a): Zur Ökologie der Mauereidechse *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) (Sauria: Lacertidae) an ihrer nördlichen Arealgrenze. I. Verbreitung, Habitat, Habitus und Lebensweise. *Salamandra*, 22: 63–78.
- DEXEL, R. (1986b): Zur Ökologie der Mauereidechse *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) (Sauria: Lacertidae) an ihrer nördlichen Arealgrenze. II. Populationsstruktur und Dynamik. *Salamandra*, 22: 259–271.
- DI TRANI, C., ZUFFY, M. A. L. (1997): Thermoregulation of the European pond turtle, *Emys orbicularis*, in central Italy. *Chelonian Conservation and Biology*, 2: 428–430.
- DIESMOS, A. C., BROWN, R. M., ALCALA, A. C., SISON, R. V. (2008): Status and distribution of nonmarine turtles of the Philippines. *Chelonian Conservation and Biology*, 7: 157–177.
- DIKIJ, I. V. (2000): Znachidka na teritorii Lvivskoi oblasti poloza lisovogo (*Elaphe longissima*). *Věstník zoologii, Kiev*, 34: 128.
- DIRKSEN, L. (2002): Anakondas. Monographische Revision de Gattung *Eunectes* WAGLER, 1830 (Serpentes, Boidae). Natur und Tier-Verlag, Münster, 200 pp.
- DOLÁKOVÁ, N., SLAMKOVÁ, M. (2003): Palynological Characteristics of Karpatian Sediments. Pp. 325–337 in: BRZOBOHATÝ, R., CÍCHA, I., KOVÁČ, M., RÖGL, F. (eds.): The Karpatian. A Lower Miocene Stage of the Central Paratethys. Masaryk University, Brno.
- DOODY, J. S., GEORGES, A., YOUNG, J. E. (2004): Determinants of reproduction success and offspring sex in a turtle with

- enviromental sex determination. *Biological Journal of the Linnean Society*, 84: 1–16.
- DOSS, M. A., FARR, M. M., ROACH, K. F., ANASTOS, G. (1974): Index-catalogue of medical and veterinary zoology. Special Publication no. 3. Ticks and Tickborne Diseases. II. Hosts, Part 2. G-P, U.S. Government Printing Office, Washington.
- DROBENKOV, S. M. (1995): Comparative analysis of the feeding of sympatric snakes *Vipera berus* (L.), *Natrix natrix* (L.), and *Coronella austriaca* (LAUR.). *Russian Journal of Ecology*, 26: 197–201.
- DROBNY, M. (1993): Aspekte der Populationsökologie und der Fortpflanzungsbiologie der Äskulapnatter, *Elaphe longissima* (LAURENTI 1768) in Ostbayern. *Mertensiella*, 3: 135–155.
- DUFAURE, J. P., HUBERT, J. (1961): Table de développement du lézard vivipare: *Lacerta* (*Zootoca*) *vivipara*. *Archives d'anatomie microscopique et de morphologie expérimentale*, 50: 309–328.
- DUGUY, R., BARON, J.-P. (1998): La Cistude d'Europe, *Emys orbicularis* dans le Marais de Brouage (Char.-Mar.): cycle d'activité, thermorégulation, déplacements, reproduction et croissance. *Annales de la Société des sciences naturelles de la Charente-Maritime*, 8: 781–803.
- DUMÉRIL, A. M. C. (1806): Zoologie analytique, ou method naturelle de classification des animaux, rendue plus facile a l'aide de tableaux synoptiques. Allais, Paris, 344 pp.
- DUNGEL, J., ŘEHÁK, Z. (2005): Atlas ryb, obojživelníků a plazů České a Slovenské republiky. Academia, Praha, 181 pp.
- DÜRIGEN, B. (1897): Deutschlands Amphibien und Reptilien. Eine Beschreibung und Schilderung sämtlicher in Deutschland und den angrenzenden Gebieten vorkommenden Lurche und Kriechthiere. Creutzsche Verlagsbuchhandlung, Magdeburg.
- DUSZYNSKI, D. W., COUCH, L., UPTON, S. J. (2000): Coccidia of the world. <http://biology.unm.edu/biology/coccidia/home.html>.
- DUSZYNSKI, D. W., UPTON, S. J. (2009): The biology of the coccidia (Apicomplexa) of snakes of the world. CreateSpace, 422 pp.
- DUŠEK, J. (2008): Neobvyklý nález užovky hladké v Chříbech. *Živa*, 56: 177.
- DÜŞEN, S., UĞURTAŞ, I. H., AYDOĞDU, A. (2010): Nematode parasites of the two limbless lizards: Turkish worm lizard, *Blanus strauchi* (BEDRIAGA, 1884) (Squamata: Amphisbaenidae), and slow worm, *Anguis fragilis* LINNAEUS 1758 (Squamata: Anguidae), from Turkey. *Helminthologia*, 43: 158–163.
- DVORSKÝ, F. (1914): Vlastivěda moravská, II. Místopis. Strážnický okres. Musejní spolek, Brno, 490 pp.
- DVOŘÁK, L., BUFKA, L., PYKAL, J. (2005): Dosavadní znalosti o rozšíření obojživelníků a plazů na území Šumavy a Pošumaví. *Silva Gabreta*, 11: 105–122.
- DYK, V. (1960): Vliv nových rybníků na populační dynamiku užovky obojkové. *Časopis Národního muzea, Oddíl přírodovědný*, 129: 145–150.
- DYK, V. (1963): Ekologické poznámky o zmiji. *Akvárium a terárium*, 6: 81.
- DŽUKIĆ, G. (1987): Taxonomic and biogeographic characteristics of the slow-worm (*Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758) in Yugoslavia and on the Balcan Peninsula. *Scopolia*, 12: 1–47.
- EDGAR, P., BIRD, D. R. (2005): Action plan for the conservation of the Aesculapian Snake (*Zamenis longissimus*) in Europe. Bern Convention Standing Committee, Council of Europe, Strasbourg, 19 pp.
- EIZAGUIRRE, C., LALOI, D., MASSOT, M., RICHARD, M., FEDERICI, P., CLOBERT, J. (2007): Condition dependence of reproductive strategy and the benefits of polyandry in a viviparous lizard. *Proceedings of the Royal Society B, Biological Sciences*, 274: 425–430.
- EKNER, A., MAJLÁTH, I., MAJLÁTHOVÁ, V., HROMADA, M., BONA, M., ANTCZAK, M., BOGACZYK, M., TRYJANOWSKI, P. (2008): Densities and morphology of two co-existing lizard species (*Lacerta agilis* and *Zootoca vivipara*) in an extensively used farmland in Poland. *Folia biologica*, 56: 165–171.
- ELBING, K. (2001): Übersicht über Verbreitung und Status de Reliktpopulationen von *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768) im mitteleuropäischen Tiefland. Pp. 150–158 in: ELBING, K., NETTMANN, K.-H. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- ELBING, K., GÜNTHER, R., RAHMEL, U. (1996): Zauneidechse – *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 535–557 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- ENGELMANN, W.-E. (1993): *Coronella austriaca* (LAURENTI, 1768) – Schlingnatter, Glat- oder Haselnatter. Pp. 200–245 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- ENGELMANN, W.-E., FRITZSCHE, J., GÜNTHER, R., OBST, F. J. (1993): Lurche und Kriechtiere Europas, Neumann Verlag, Radebeul, 440 pp.

- ERNST, C. H. (1990): Systematics, taxonomy, variation, and geographic distribution of the slider turtle. Pp. 57–67. In: GIBBONS J. W. (ed.): Life history and ecology of the slider turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 368 pp.
- ERNST, C. H., BARBOUR, R. W. (1989): Turtles of the world. Smithsonian Institution Press, Washington, D. C., 313 pp.
- ERNST, C. H., LOVICH, J. E., BARBOUR, C. H. (1994): Turtles of the United States and Canada. Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 578 pp.
- ERONEN, J. T., ROOK, L. (2004): The Mio-Pliocene European primate fossil record: dynamics and habitat tracking. *Journal of Human Evolution*, 47: 323–341.
- ESTES, R. (1969): Die Fauna der miozäner Spaltefüllung von Neudorf an der March (ČSSR), Reptilia (Lacertilia). Österreichische Akademie der Wissenschaften, Mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, 178: 77–82.
- ESTES, R. (1983): Sauria terrestria, Amphisbaenia. Pp. 1–294 in: WELLNHOFER, P. (ed.): Handbuch der Paläoherpetologie (Encyclopedia of Paleoherpetology). Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, New York.
- ESTES, R., DE QUEIROZ, K., GAUTHIER, J. (1988): Phylogenetic relationships within Squamata. Pp. 119–281 in: R. ESTES, G. PREGILL (eds.): Phylogenetic Relationships of the Lizard Families. Stanford University Press, Stanford.
- EWERT, M. A. (1989): The embryo and its egg: development and natural history. Pp. 333–413 in: HARLESS, M., MORLOCK, H. (eds.): Turtles, Perspectives and Research. Robert E. Krieger Publishing Company, Malabar, Florida. Reprint Edition, 695 pp.
- EWERT, M. A., NELSON, C. E. (1991): Sex determination in turtles: diverse patterns and some possible adaptive values. *Copeia*, 1991: 50–69.
- FAGHIRI, A., SHIRAVI, A., HOJATI, V., KAMI, H. G. (2011): Observations on the spermatogenic cycle of the grass snake, *Natrix natrix* (Serpentes: Colubridae) in Northern Iran. *Asian Herpetological Research*, 2: 55–59.
- FARKAS, B. (2000): The European pond turtle *Emys orbicularis* (L.) in Hungary. *Stapfia*, 69: 127–132.
- FARKAS, B., FRITZ, U., JENDRETZKE, N., SCHNEEWEISS, N. (1998): Morphological differences between pond turtles (*Emys orbicularis*) from the Hungarian Lowland, eastern Poland, and northeastern Germany. Pp. 89–94 in: FRITZ, U., JÖGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- FEARNLEY, H. (2002): A photographic study of reproductive behaviour in the Sand Lizard, *Lacerta agilis*, on a Dorset nature reserve. *The Herpetological Bulletin*, 82: 10–19.
- FEILER, A. (1932): Frage 23. Die Äskulapnatter. *Natur und Heimat, Aussig*, 3: 89.
- FEJÉRVÁRY, G. J. DE (1918): Contributions to a monography on fossil Varanidae and on Megalanidae. *Annales Musei Nationalis Hungarici*, 15: 341–467.
- FEJFAR, O., ROČEK, Z. (1986): The Lower Miocene vertebrate fauna of Dolnice, Cheb Basin (Western Bohemia, Czechoslovakia). *Acta Universitatis Carolinae, Geologica*, 2: 233–250.
- FELDMAN, C. R., PARHAM, J. F. (2002): Molecular phylogenetics of emydine turtles: taxonomic revision and the evolution of shell kinesis. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 22: 388–398.
- FERREIRO, R., GALÁN, P. (2004): Reproductive ecology of the slow worm (*Anguis fragilis*) in the northwest Iberian Peninsula. *Animal Biology*, 54: 353–371.
- FERRI, V., BETTIGA, M. (1992): Un caso di albinismo nel Colubro di Esculapio, *Elaphe l. longissima* (LAURENTI, 1768). *Il Naturalista Valtellinese, Atti del Museo Civico di Storia Naturale di Morbegno*, 3: 91–96.
- FILÍPEK, M. (2005): Neobvykle sfarbený slepúch lámavý. *Živa*, 53: 36.
- FILIPPI, E., CAPULA, M., LUISELLI, L., AGRIMI, U. (1996): The prey spectrum of *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758) and *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768) in sympatric populations. *Herpetozoa*, 8: 155–164.
- FISCHER, D., REHÁK, I. (2010): Ekologie, etologie a variabilita ještěrky zelené, *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768), z povltavské lokální populace ve středních Čechách. *Gazela*, 37: 51–167.
- FITZE, P. S., LE GALLIARD, J.-F. (2008): Operational sex ratio, sexual conflict and the intensity of sexual selection. *Ecology Letters*, 11: 432–439.
- FITZE, P. S., LE GALLIARD, J.-F., FEDERICI, P., RICHARD, M., CLOBERT, J. (2005): Conflict over multiple-partner mating between males and females of the polygynandrous common lizards. *Evolution*, 59: 2451–2459.
- FLASAR, I., FLASAROVÁ, M. (1975): Die Wirbeltierfauna Nordwestböhmens (severozápadní Čechy). Die bisherigen Ergebnisse ihrer Erforschung. *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 33 (Suppl.): 1–150.
- FLASAR, I., FLASAROVÁ, M. (1995): Die Ergänzungen zur Arbeit: Die Wirbeltierfauna Nordwestböhmens (severozápadní Čechy). Die bisherigen Ergebnisse ihrer Erforschung. *Acta Universitatis Purkynianae, Studia Oecologica II, Ústí nad Labem*, 11: 1–88.
- FLOWER, S. S. (1925): Contributions to our knowledge of the

- duration of life in vertebrate animals. III. Reptiles. *Proceedings of the Zoological Society of London*, 1925: 911–981.
- FLOWER, S. S. (1926): Species of land tortoises of the genus *Testudo* found in the countries bordering the Mediterranean Sea. *Copeia*, 1926: 133.
- FOKŤ, M. (2001): Variabilita ještěrky živorodé (*Zootoca vivipara*) na území České republiky a Slovenska. Diplomová práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha, 155 pp.
- FORSMAN, A. (1993): Growth rate in different colour morphs of the adder, *Vipera berus*, in relation to yearly weather variation. *Oikos*, 66: 279–285.
- FORSMAN, A. (1995): Heating rates and body temperature variation in melanistic and zigzag *Vipera berus*: Does colour make a difference? *Annales Zoologici Fennici*, 32: 365–374.
- FORSMAN, A. (1996): An experimental test for food effects on head size allometry in juvenile snakes. *Evolution*, 50: 2536–2542.
- FORSMAN, A. (1997): Growth and survival of *Vipera berus* in a variable environment. *Symp. Zool. Soc. London*, 70: 143–154.
- FORSMAN, A., ÅS, S. (1987): Maintenance of colour polymorphism in adder populations, *Vipera berus* L.: a test of a popular hypothesis. *Oikos*, 50: 13–16.
- FORSMAN, A., LINDELL, L. E. (1991): Trade-off between growth and energy storage in male *Vipera berus* (L.) under different prey densities. *Functional Ecology*, 5: 717–723.
- FORSMAN, A., LINDELL, L. E. (1993): The advantage of a big head: swallowing performance in adders, *Vipera berus* (L.). *Functional Ecology*, 7: 183–189.
- FORSMAN, A., LINDELL, L. E. (1997): Responses of a predator to variation in prey abundance: survival and emigration of adders in relation to vole density. *Canadian Journal of Zoology*, 75: 1099–1108.
- FOUSKOVÁ, J. (2001): O možnostech líhnutí suchozemských želv. *Akvárium Terárium*, 44: 69.
- FÖLDVÁRI, G., RIGÓ, K. (2009): A Lyme borreliosis járványtana és a gyíkfajok szerepe a betegség fenntartásában. *Parazitológia*, 131: 494–502.
- FÖLDVÁRI, G., RIGÓ, K., MAJLÁTHOVÁ, V., MAJLÁTH, I., FARKAS, R., PEŤKO, B. (2009): Detection of *Borrelia burgdorferi* sensu lato in lizards and their ticks from Hungary. *Vector-borne and Zoonotic Diseases*, 9: 331–336.
- FRANCA, C. (1912): Sur les Hématozoaires des Sauriens. III. Hémogrégarines de *Lacerta muralis*. *Archivos do Real Instituto Bacteriologico Camara Pestana*, 3: 21–40.
- FRANKENBERGER, Z. (1928): Études sur la spermatogénèse des Reptiles. II. Cytologie de la spermatogénèse de *Lacerta agilis*. *Bulletin international de l'Académie des Sciences de bohême*, 1928: 1–4.
- FRIČ, A. (1872): Obratlovci země české. Seznam všech posud v Čechách pozorovaných ssavců, ptáků, plazů, obojživelníků a ryb. Práce zoologického oddělení pro přírodovědecké proskoumání Čech. *Archiv pro přírodovědecké proskoumání Čech*, 2: 1–148.
- FRIČ, A., VÁVRA, V. (1898): Výzkumy zvířeny ve vodách českých. III. Výzkum dvou jezer Šumavských, Černého a Čertova jezera. *Archiv pro přírodovědecký výzkum Čech*, 10: 1–20.
- FRITZ, K., LAUFER, H., SOWIG, P. (2004): Verbreitung und Bestandssituation der Kreuzotter *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) in Baden-Württemberg. Pp. 108–116 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- FRITZ, U. (1992): Zur innenartlichen Variabilität von *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758). 2. Variabilität in Osteuropa und Redefinition von *Emys orbicularis orbicularis* (LINNAEUS, 1758) und *E. o. hellenica* (Valenciennes, 1832) (Reptilia: Testudines: Emydidae). *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 47: 37–78.
- FRITZ, U. (1994): Zur innenartlichen Variabilität von *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758). 4. Variabilität und Zoogeographie im pontokaspischen Gebiet mit Beschreibung von drei neuen Unterarten (Reptilia: Testudines: Emydidae). *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 48: 53–93.
- FRITZ, U. (1998): Introduction to zoogeography and subspecific differentiation in *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758). Pp. 1–27 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella* 10: 1–302.
- FRITZ, U. (2001): *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758) – Europäische Sumpfschildkröte. Pp. 343–515 in: FRITZ, U. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIIA Schildkröten (Testudines) I (Bataguridae, Testudinidae, Emydidae), AULA-Verlag GmbH, Wiebelsheim, Germany, 594 pp.
- FRITZ, U. (2003): Die Europäische Sumpfschildkröte. *Laurenti-Verlag*, Bielefeld, 224 pp.
- FRITZ, U., BARAN, I., BUDAK, A., AMTHAUER, E. (1998): Some notes on the morphology of *Emys orbicularis* in Anatolia, especially on *E. o. luteofusca* and *E. o. colchica*, with the description of a new subspecies from southeastern Turkey. Pp. 103–121 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R.,

- SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- FRITZ, U., FATTIZZO, T., GUICKING, D., TRIPEPI, S., PENNISI, M. G., LENK, P., JOGER, U., WINK, M. (2005): A new cryptic species of pond turtle from southern Italy, the hottest spot in the range of the genus *Emys* (Reptilia, Testudines, Emydidae). *Zoologica Scripta*, 34: 351–371.
- FRITZ, U., BININDA-EMONDS, O. R. P. (2007): When genes meet nomenclature: Tortoise phylogeny and the shifting generic concepts of *Testudo* and *Geochelone*. *Zoology*, 110: 298–307.
- FRITZ, U., GUICKING, D., KAMI, H., ARAKELIAN, M., AUER, M., AYAZ, D., AYRES FERNÁNDEZ, C., BAKIEV, A. G., CELANI, A., DŽUKIĆ, G., FAHD, S., HAVAŠ, P., JOGER, U., KHABIBULLIN, V. F., MAZANAIEVA, L. F., ŠIROKÝ, P., TRIPEPI, S., VALDEÓN VÉLEZ, A., VELO ANTÓN, G., WINK, M. (2007): Mitochondrial phylogeography of European pond turtles (*Emys orbicularis*, *Emys trinacris*) – an update. *Amphibia-Reptilia*, 28: 418–426.
- FRITZ, U., HAVAŠ, P. (2007): Checklist of Chelonians of the World. *Vertebrate Zoology*, 57: 149–368.
- FROST, D. R. (2012): Amphibian Species of the World: an Online Reference. Version 5.5 <http://research.amnh.org/herpetology/amphibia/>, American Museum of Natural History, New York, USA.
- FRY, B. G., CASEWELL, N. R., WÜSTER, W., VIDAL, N., YOUNG, B., JACKSON, T. N. W., TIMOTHY, N. W. (2012): The structural and functional diversification of the Toxicofera reptile venom system. *Toxicon*, 60: 434–448.
- FRY, B. G., VIDAL, N., NORMAN, J. A., VONK, F. J., SCHEIB, H., RAMJAN, S. F., KURUPPU, S., FUNG, K., HEDGES, S. B., RICHARDSO, M. K., HODGSON, W. C., IGNJATOVIC, V., SUMMERHAYES, R., KOCHVA, E. (2006): Early evolution of the venom system in lizards and snakes. *Nature*, 439: 584–588.
- FRY, B. G., VIDAL, N., VAN DER WEERD, L., KOCHVA, E., RENJIFO, C. (2009): Evolution and diversification of the Toxicofera reptile venom system. *Journal of Proteomics*, 72: 127–136.
- FUHN, I. E., VANCEA, Ș. (1961): Reptilia (Țestoase, Șopârle, Șerpi), Fauna Republici Populare Romîne, Vol. 14, Fasc. 2, Academia Rep. Pop. Romîne, București, 352 pp.
- GAFFNEY, E. S., MEYLAN, P. A. (1988): A phylogeny of turtles. Pp. 157–219 in: BENTON, M. J. (ed.): The Phylogeny and Classification of the Tetrapods, Vol. 1: Amphibians, Reptiles, Birds. Clarendon Press, Oxford, 392 pp.
- GÁL, E., HÍR, J., KESSLER, E., KÓKAY, J., MÉSZÁROS, L., VENCZEL, M. (1998–1999): Középső-miocén ősmaradványok a Mátraszőlős, Rákóczi-kápolna alatti útbevágásból I. A Mátraszőlős 1. lalóhely. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 23: 33–78.
- GÁL, E., HÍR, J., KESSLER, E., KÓKAY, J., VENCZEL, M. (2000): Középső-miocén ősmaradványok a Mátraszőlős, Rákóczi-kápolna alatti útbevágásból II. A Mátraszőlős 2. lalóhely. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 24: 39–75.
- GALÁN, P. (2002): *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Lución. Pp. 157–159: in PLEGUEZUELOS, J. M., MÁRQUEZ, R., LIZANA, M. (eds.): Atlas y libro rojo de los anfibios y reptiles de España (2a impresión). Dirección General de Conservación de la Naturaleza-Asociación Herpetológica Española, Madrid, 587 pp.
- GAMBLE, T., BAUER, A. M., COLLI, G. R., GREENBAUM, E., JACKMAN, T. R., VITT, L. J., SIMONS, A. M. (2011): Coming to America: Multiple origins of New World Geckos. *Journal of Evolutionary Biology*, 24: 231–244.
- GAO, K., NORELL, M. A. (1998): Taxonomic Revision of *Carusia* (Reptilia: Squamata) from the Late Cretaceous of the Gobi desert and phylogenetic relationships of Anguimorph lizards. *American Museum Novitates*, 3230: 1–51.
- GAO, J.-F., QU, Y.-F., LUO, L.-G., JI, X. (2010): Evolution of reptilian viviparity: A test of the maternal manipulation hypothesis in a temperate snake, *Gloydus brevicaudus* (Viperidae). *Zoological Science*, 27: 248–255.
- GARCÍA-ADELL, G., ROCA, V. (1988): Helminthofauna de la-cértidos de los Pirineos Centrales Ibéricos. *Revista Ibérica de Parasitología*, 48: 257–267.
- GASC, J. P., CABELA, A., CRNOBRNJA-ISAILOVIC, J., DOLMEN, D., GROSSENBACHER, K., HAFFNER, P., LESCURE, J., MARTENS, H., Martínez Rica, J. P., Maurin, H., Oliveira, M. E., SOFIANIDOU, T. S., VEITH, M., ZUIDERWIJK, A. (1997): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. Collection Patrimoines Naturels, 29, Societas Europaea Herpetologica. Muséum National d'Histoire Naturelle & Service du Patrimoine Naturel, Paris, 496 pp.
- GASPERETTI, J., STIMSON, A. F., MILLER, J. D., ROSS, J. P., GASPERETTI, P. R. (1993): Turtles of Arabia. *Fauna of Saudi Arabia*, 13: 170–367.
- GASSNER, R. (1885): Unsere Kriechthiere. *Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Böhmisches Leipa*, 8: 102–108.
- GAUTHIER, J. A., KEARNEY, M., MAISANO, J. A., RIEPPEL, O., BEHLKE, A. R. (2012): Assembling the Squamate Tree of Life: Perspectives from the phenotype and the fossil record. *Bulletin of the Peabody Museum of Natural History*, 53: 3–308.
- GAUTSCHI, B., WILDMER, A., JOSHI, J., KOELLA, J. C. (2002): Increased frequency of scale anomalies and loss of genetic variation in serially bottlenecked populations of the dice snake, *Natrix tessellata*. *Conservation Genetics*, 3: 235–245.

- GENT, A. H., SPELLERBERG, I. F. (1993): Movement rates of the smooth snake *Coronella austriaca* (Colubridae): A radio-telemetric study. *The Herpetological Journal*, 3: 140–146.
- GERHARDT, K. (1903): *Ophisaurus ulmensis* n. sp. aus dem Untermiozän von Ulm a. D. *Jahreshefte des Vereins für vaterländische Naturkunde in Württemberg*, 59: 67–71.
- GHEERBRANT, E., RAGE, J.-C. (2006): Paleobiogeography of Africa: How distinct from Gondwana and Laurasia? *Palaeogeography, palaeoclimatology, palaeoecology*, 241: 224–246.
- GHERGHEL, I., STRUGARIU, A., GHIURCĂ, D., CICORT-LUCACIU, A. St. (2008): The herpetofauna from the Bistrița river basin (Romania): geographical distribution. *North-Western Journal of Zoology*, 4 (Suppl. 1): 71–103.
- GHIELMI, S., BERNASCONI, R., VIGANO, A. (2000): Primi dati sull'oviparità di *Zootoca vivipara* JACQUIN 1787, in Italia. P. 46 in: BARBIERI, F., BERNINI, F., FASOLA, M. (eds.): *Societas Herpetologica Italica, Congresso Nazionale, Riassunti*. Centro Stampa del Comune Pavia, Pavia, Italy.
- GHIELMI, S., HEULIN, B., SURGET-GROBA, Y., GUILLAUME, C. P. (2001): Identification de populations ovipares de *Lacerta* (*Zootoca*) *vivipara* en Italie. *Bulletin de la Société Herpétologique de France*, 98: 19–29.
- GIBBARD, P. L., COHEN, K. M. (2008): Global chronostratigraphical correlation table for the last 2,7 million years. *Episodes*, 31: 243–247.
- GIBBARD, P. L., WEST, R. G., ZAGWIJN, W. H., BALSON, P. J., BURGER, A. W., FUNNELL, B. M., JEFFERY, D. H., DE JONG, J., VAN KOLFSCHOTEN, T., LISTER, A. M., MEIER, T., NORTON, P. E. P., PREECE, R. C., ROSE, J., STUART, A. J., WHITEMAN, C. A., ZALASIEWICZ, J. (1991): Early and Middle Pleistocene correlations in the Southern North Sea Basin. *Quaternary Science Reviews*, 10: 23–52.
- GIBBONS J. W. (ed.) (1990): Life history and ecology of the slider turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 368 pp.
- GIBBONS, J. W., GREENE, J. L. (1990): Reproduction in the slider turtle and other species of turtles. Pp. 124–134 in: GIBBONS, J. W. (ed.): Life history and ecology of the slider turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 386 pp.
- GIBBONS, J. W., GREENE, J. L., CONGDON, J. D. (1990): Temporal and spatial movement patterns of sliders and other turtles. Pp. 201–215 in: GIBBONS J. W. (ed.): Life history and ecology of the slider turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 368 pp.
- GIBSON, D. I., JONES, A., BRAY, R. A. (eds.) (2002): Keys to the Trematoda, Vol. 1. CABI Publishing, Wallingford, Oxon (UK), 521 pp.
- GIBBONS, J. W., LOVICH, J. E. (1990): Sexual dimorphism in turtles with emphasis on the slider turtles (*Trachemys scripta*). *Herpetological Monographs*, 4: 1–29.
- GIBBONS, J. W., SEMLITSCH, R. D., GREENE, J. L., SCHUBAUER, J. P. (1981): Variation in age and size at maturity of the slider turtle (*Pseudemys scripta*). *American Naturalist*, 117: 841–845.
- GIROLLA, L. (1996): Aggressives Verhalten oder Paarungsvorspiel? Freilandbeobachtungen zum intraspezifischen Verhalten bei Blindschleichen, *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758 (Squamata: Sauria: Anguidae). *Herpetozoa*, 9: 169–170.
- GIOVANNOTTI, M., NISI-CERIONI, P., CAPUTO, V. (2010): Mitochondrial DNA sequence analysis reveals multiple Pleistocene glacial refugia for *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) in the Italian Peninsula. *Italian Journal of Zoology*, 77: 277–288.
- GIST, D. H., CONGDON, J. D. (1998): Oviductal sperm storage as a reproductive tactic of turtles. *Journal of Experimental Zoology*, 282: 526–534.
- GIST, D. H., DAWES, S. M., TURNER, T. W., SHELDON, S., CONGDON, J. D. (2001): Sperm storage in turtles: a male perspective. *Journal of Experimental Zoology*, 292: 180–186.
- GIST, D. H., JONES J. M. (1989): Sperm storage within the oviduct of turtles. *Journal of Morphology*, 199: 379–384.
- GLANDT, D. (1995): Seasonal activity of the sand lizard (*Lacerta agilis*) and the common lizard (*Lacerta vivipara*) in an experimental outdoor enclosure. Pp. 229–231 in: LLORENTE, G. A., MONTORI, A., SANTOS, X., CARRETERO, M. A. (eds.): *Scientia Herpetologica, Asociacion Herpetológica Española*, Barcelona, 383 pp.
- GLANDT, D. (2001): Die Waldeidechse. Unscheinbar – anpassungsfähig – erfolgreich. Laurenti-Verlag, Bochum, 111 pp.
- GLAW, F., KÖHLER, J., TOWNSEND, T. M., VENCES, M. (2012): Rivaling the world's smallest reptiles: Discovery of miniaturized and microendemic new species of Leaf Chameleons (*Brookesia*) from northern Madagascar. *PLoS ONE*, 7: e31314, doi:10.1371/journal.pone.0031314.
- GLOGER, C. L. (1833): Schlesiens Wierbelthier-Fauna. Ein systematisches Ueberblick der in dieser Provinz vorkommenden Säugtiere, Vögel, Amphibien und Fische. Grafts, Barth und Comp., Breslau, 79 pp.
- GLÜCKSELIG, M. Ch. (1932): Synopsis reptilium et Amphibium Bohemiae. Dissert. inaugur., fac. med., Praha (ex BOUŠEK 1934).

- GLÜCKSELIG, M. Ch. (1851): Böhmens Reptilien und Amphibien. *Lotos*, 1: 105–114, 136–141, 181–190, 193–199, 218–228, 245–251.
- GODINHO, R., CRESPO, E. G., FERRAND, N., HARRIS, D. J. (2005): Phylogeny and evolution of the green lizards, *Lacerta* ssp. (Squamata, Lacertidae) based on mitochondrial and nuclear DNA sequences. *Amphibia-Reptilia*, 26: 271–285.
- GOLDER, F. (1985): Ein gemeinsamer Massen-Eiablageplatz von *Natrix natrix helvetica* (LACEPEDE, 1789) und *Elaphe longissima longissima* (LAURENTI, 1768) mit Daten über Eizeitigung und Schlupf Serpentes: Colubridae. *Salamandra*, 21: 10–16.
- GOLLMANN, G., GOLLMANN, B. (2008): Diving in the lizards *Anguis fragilis* and *Lacerta agilis*. *North-Western Journal of Zoology*, 4: 324–326.
- GOMILLE, A. (2002): Die Äskulapnatter *Elaphe longissima* Verbreitung und Lebensweise in Mitteleuropa. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 158 pp.
- GONZALO, A., CABIDO, C., MARTÍN, J., LÓPEZ, P. (2004): Detection and discrimination of conspecific scents by the anguid slow-worm *Anguis fragilis*. *Journal of Chemical Ecology*, 30: 1565–1573.
- GOREN, M., WERNER, Y. L. (1991): On measuring head length in fishes, amphibians and reptiles and on modified caliper rules. *Journal of Zoology*, 230: 187–191.
- GRAMENTZ, D. (1995): Zur Mobilität und Antipredationsstrategie von *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 (Reptilia: Squamata: Lacertidae). *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 48: 279–292.
- GRAMENTZ, D. (1996): Zur Mikrohabitatselektion und Antipredationsstrategie von *Lacerta agilis* L., 1758 (Reptilia: Squamata: Lacertidae). *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 49: 83–94.
- GREGORY, P. T. (1980): Physical factor selectivity in the fossorial lizard *Anguis fragilis*. *Journal of Herpetology*, 14: 95–99.
- GREGORY, P. T. (2008): Bluffing and waiting: handling effects and post-release immobility in a death-feigning snake (*Natrix natrix*). *Ethology*, 114: 768–774.
- GREGORY, P. T., ISAAC, L. A. (2004): Food habits of the grass snake in southeastern England: is *Natrix natrix* a generalist predator? *Journal of Herpetology*, 38: 88–95.
- GREGORY, P. T., ISAAC, L. A., GRIFFITHS, R. A. (2007): Death feigning by grass snakes (*Natrix natrix*) in response to handling by human “predators”. *Journal of Comparative Psychology*, 121: 123–129.
- GREVEN, H., HEILIGTAG, S., STEVENS, M. (2006): Die Blindschleiche (*Anguis fragilis*) im FFH-Gebiet “Knechtstedenener Wald” (Niederrheinische Bucht). *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 13: 1–14.
- GREENE, H. W. (1997): Snakes – The evolution of mystery in nature. University of California Press, Berkeley, 351 pp.
- GRILLITSCH, H., CABELA, A. (1990): Zum Systematischen Status der Blindschleichen (Squamata: Anguidae) der Peloponnes und der südlichen Ionischen Inseln. *Herpetozoa*, 2: 131–153.
- GRILLITSCH, H., CABELA, A. (2001a): Reptilien. Pp. 442–610 in: CABELA, A., GRILLITSCH, H., TIEDEMANN, F. (eds.): Atlas zur Verbreitung und Ökologie der Amphibien und Reptilien in Österreich: Auswertung der Herpetofaunistischen Datenbank der Herpetologischen Sammlung des Naturhistorischen Museums in Wien. Umweltbundesamt, Wien, 880 pp.
- GRILLITSCH, H., CABELA, A. (2001b): Zur Verbreitung und Ökologie der Smaragdeidechse in Österreich. Pp. 129–137 in: ELBING, K., NETTMANN, K.-H. (eds.): Beiträge zur Naturgesichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- GRILLITSCH, H., CABELA, A. (2004): Zur Verbreitung und Ökologie der Kreuzotter in Österreich. Pp. 131–143 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- GROSS, M., BÖHME, M., PRIETO, J. (2010): Gratkorn: A benchmark locality for the continental Sarmatian s.str. of the Central Paratethys. *International Journal of Earth Sciences (Geologische Rundschau)*, 100: 1895–1913.
- GROSSE, W.-R., HOFMANN, S., BERGER, H. (2006): On distribution and genetic diversity of the common lizard (*Zootoca vivipara*) in Central East Germany. P. 14 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- GROOMBRIDGE, B. (1986): Phyletic relationships among viperinae snakes. Pp. 219–222 in: ROČEK Z. (ed.): Studies in Herpetology. Charles University, SEH, Prague, 754 pp.
- GRUBER, H.-L., HANSBAUER, G., HECKES, U., VÖLKL, W. (2004): Verbreitung und Bestandssituation der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]) in Bayern. Pp. 117–124 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- GRUSCHWITZ, M. (2001): Grossartiger Erfolg in Würfel-natter-Projekt: Erste Jungtiere an der Elbe geschlüpft! *Elaphe*, 9: 35.
- GRUSCHWITZ, M., BÖHME, W. (1986): *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) – Mauereidechse. Pp. 155–208 in: BÖH-

- ME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/II Echsen (Sauria) III (Lacertidae III: *Podarcis*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 435 pp.
- GRUSCHWITZ, M., GÜNTHER, R. (1996): Würfelnatter – *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768). Pp. 684–699 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- GRUSCHWITZ, M., HERZBERG, A., LAŇKA, V., LENZ, S., ROZÍNEK, R., SCHMIDT, A., ZAVADIL, V. (2001): The dice snake *Natrix tessellata* – a model of Czech-German cooperation in field herpetology and nature conservation. *Biota*, 2 (Suppl.): 66–67.
- GRUSCHWITZ, M., LENZ, S., MEBERT, K., LAŇKA, V. (1999): *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768) – Würfelnatter. Pp. 581–644 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIA, Schlangen II, Serpentes II: Colubridae 2 (Boiginae, Natricinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, i–vii + 481–815 pp.
- GRUSCHWITZ, M., LENZ, S. (2002): Würfelnatter übersteht Jahrtausendflut an der Elbe. *Elaphe*, 10: 40–44.
- GRÜLL, A. (1989): Gunkel gefärbte Zauneidechsen, *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758, im Waldviertel (Österreich). *Herpetozoa*, 1: 139–142.
- GUICKING, D., JOGER, U. (2011): Molecular phylogeography of the dice snake. Pp. 1–10 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- GUICKING, D., JOGER, U., WINK, M. (2009): Cryptic diversity in a Eurasian water snake (*Natrix tessellata*, Serpentes: Colubridae): Evidence from mitochondrial sequence data and nuclear ISSR-PCR fingerprinting. *Organisms, diversity and Evolution*, 9: 201–214.
- GUICKING, D., LAWSON, R., JOGER, U., WINK, M. (2006): Evolution and phylogeny of the genus *Natrix* (Serpentes: Colubridae). *Biological Journal of the Linnean Society*, 87: 127–143.
- GUILLAUME, C. P. (1997): *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768). Pp. 286–287 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- GUILLAUME, C. P., HEULIN, B., PAVLINOV, I. YA., SEMENOV, D. V., BEA, A., VOGGIN, N., SURGET-GROBA, Y. (2006): Morphological variations in the common lizard, *Lacerta* (*Zootoca*) *vivipara*. *Russian Journal of Herpetology*, 13: 1–10.
- GUILLAUME, C. P., HEULIN, B., BEŠKOV, V. (1997): Biogeography of *Lacerta* (*Zootoca*) *vivipara*: reproductive mode and enzyme phenotypes in Bulgaria. *Ecography*, 20: 240–246.
- GULIČKA, J. (1953): O rozšíření *Lacerta muralis* (LAUR.) so zretelem na Slovensko. *Biológia*, 8: 37–58.
- GUO, P., LIU, Q., XU, Y., JIANG, K., HOU, M., DING, L., PYRON, R. A., BURBRINK, F. T. (2012): Out of Asia: Natricine snakes support the Cenozoic Beringian Dispersal Hypothesis. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 63: 825–833.
- GÜNTHER, R., LAUFER, H., WAITZMANN, M. (1996): Maueidechse – *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768). Pp. 600–617 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- GÜNTHER, R., VÖLKL, W. (1996a): Waldeidechse – *Lacerta vivipara* JACQUIN, 1787. Pp. 588–600 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- GÜNTHER, R., VÖLKL, W. (1996b): Blindschleiche – *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 617–631 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- GÜNTHER, R., VÖLKL, W. (1996c): Schlingnatter – *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768. Pp. 631–647 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- GÜNTHER, R., VÖLKL, W. (1996d): Ringelnatter – *Natrix natrix* (LINNAEUS 1758). Pp. 666–684 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena & Stuttgart, 825 pp.
- GÜNTHER, R., WAITZMANN, M. (1996): Äskulapnatter – *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768). Pp. 647–666 in: GÜNTHER, R. (Hrsg.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, 825 pp.
- GVOŽDÍK, L. (1995): Příspěvek k ekologii a morfolometrii ještěrky obecné *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 (Reptilia: Lacertidae). Diplomová práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, 109 pp.
- GVOŽDÍK, L. (1997a): *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 74–75 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, pp. 94.
- GVOŽDÍK, L. (1997b): *Lacerta agilis*. Dermatophagy. *Herpetological Review*, 28: 203–204.
- GVOŽDÍK, L. (1999a): Hypomelanism in the Sand lizard *Lacerta agilis* (Squamata: Lacertidae). *The British Herpetological Society Bulletin*, 70: 20–22.
- GVOŽDÍK, L. (1999b): Colour polymorphism in a population of common lizard, *Zootoca vivipara* (Squamata: Lacertidae). *Folia Zoologica*, 48: 131–136.

- GVOŽDÍK, L. (2000a): Seasonal activity, sex ratio, and abundance in a population of *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 from the Czech Republic (Squamata, Lacertidae). *Herpetozoa*, 13: 165–169.
- GVOŽDÍK, L. (2000b): Intrapopulation variation in injury frequencies in the sand lizard, *Lacerta agilis* (Squamata, Lacertidae). *Biologia*, 55: 559–563.
- GVOŽDÍK, L. (2002): To heat or to save time? Thermoregulation in the lizard *Zootoca vivipara* (Squamata: Lacertidae) in different thermal environments along an altitudinal gradient. *Canadian Journal of Zoology*, 80: 479–492.
- GVOŽDÍK, L., BENEŠ, B. (1997): Amphibians and reptiles of northern Moravia and Silesia, Czech Republic, in the Silesian museum, Opava. *Časopis Slezského Muzea Opava (A)*, 46: 23–49.
- GVOŽDÍK, L., BOUKAL, M. (1998a): Sexual dimorphism and intersexual food niche overlap in the sand lizard, *Lacerta agilis* (Squamata: Lacertidae). *Folia zoologica*, 47: 189–195.
- GVOŽDÍK, L., BOUKAL, M. (1998b): Diet Composition of the Sand Lizard, *Lacerta agilis* (Squamata: Lacertidae) in an Anthropogenic Habitat of the Town Opava, Czech Republic. *Časopis Slezského muzea Opava (A)*, 47: 59–63.
- GVOŽDÍK, L., CASTILLA, A. M. (2001): A comparative study of preferred body temperatures and critical thermal tolerance limits among populations of *Zootoca vivipara* (Squamata: Lacertidae) along an altitudinal gradient. *Journal of Herpetology*, 35: 486–492.
- GVOŽDÍK, L., VAN DAMME, R. (2003): Evolutionary maintenance of sexual dimorphism in head size in the lizard *Zootoca vivipara*: a test of two hypotheses. *Journal of Zoology*, 259: 7–13.
- GVOŽDÍK, L., ZAVADIL, V. (1997): *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787). Pp. 76–77 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- GVOŽDÍK, V., BENKOVSKÝ, N., CROTTINI, A., BELLATI, A., MORAVEC, J., ROMANO, A., SACCHI, R., JANDZIK, D. (2012): An ancient lineage of slow worms, *Anguis* (Squamata: Anguidae), survived in the Italian Peninsula. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 69: 1077–1092.
- GVOŽDÍK, V., CROTTINI, A., MORAVEC, J., RORNANO, A., SACCHI, R., JANDZIK, D. (2011): Another Slow-worm species (*Anguis*, Anguidae) revealed south of the Alps. SEH European congress of herpetology & DGHT Deutscher Herpetologentag, 25th to 29th September 2011, SEH & DGHT, Luxembourg and Tier.
- GVOŽDÍK, V., JANDZIK, D., CORDOS, B., REHÁK, I., KOTLÍK, P. (2012): A mitochondrial DNA phylogeny of the endangered vipers of the *Vipera ursinii* complex. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 62: 1019–1024.
- GVOŽDÍK, V., JANDZÍK, D., LYMBERAKIS, P., JABLONSKI, D., MORAVEC, J. (2008a): Slow Worm (*Anguis fragilis*) as a species complex. *Herpetologické informace*, 7/1: 6–7.
- GVOŽDÍK, V., JANDZIK, D., MORAVEC, J. (2008b): Slow Worm (*Anguis fragilis*) as a species complex. Pp. 398–399 in: 6th world congress of herpetology, 17–22 August 2008, Manaus, Amazonas, Brazil, Abstracts, 421 pp.
- GVOŽDÍK, V., JANDZÍK, D., LYMBERAKIS, P., JABLONSKI, D., MORAVEC, J. (2009): Slow Worm (*Anguis fragilis*) as a species complex. P. 70 in: BRYJA, J., ŘEHÁK, Z. & ZUKAL, J. (eds.): Zoologické dny Brno 2009. Sborník abstraktů z konference 12.–13. února 2009. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, 251 pp.
- GVOŽDÍK, V., JANDZIK, D., LYMBERAKIS, P., JABLONSKI, D., MORAVEC, J. (2010): Slow worm, *Anguis fragilis* (Reptilia: Anguidae) as a species complex: genetic structure reveals deep divergences. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 55: 460–472.
- GWIAZDOWICZ, D. J., FILIP, K. P. (2009): *Ophionyssus saurorum* (Acari, Mesostigmata) infecting *Lacerta agilis* (Reptilia, Lacertidae). *Wiadomości Parazytologiczne*, 55: 61–62.
- HADINEC, J. (2012): JITKA ŠTĚPÁNKOVÁ, JINDŘICH CHRTEK JUN., ZDENĚK KAPLAN (eds.): Květena České republiky VIII. *Živa*, 60: XVI–XVII.
- HACHLER, E. M. (1978): Želva bahenní na Slovensku. *Malovaný kraj*, 14: 12–13.
- HAILEY, A. (1982): Choice of substrate and heating rate in *Lacerta vivipara*. *British Journal of Herpetology*, 6: 207–213.
- HÁJEK, J. (2008): Zmije, adrenalinový živočich Orlických hor. Orlické hory. *Zpravodaj správy Chráněné krajinné oblasti Orlické hory*, 4: 1–2.
- HALEŠ, J. (1975): Aeskulapův had – starý mýtus a současné problémy. *Vesmír*, 54: 20–24.
- HALEŠ, J. (1980): Moji přátelé hadi. Albatros, Praha, 188 pp.
- HALEŠ, J. (1984): Poznámky k ochraně našich plazů. *Památky a příroda*, 9: 491–494.
- HALEŠ, J. (1987): Náš hvězdičkový had. *Naší přírodou*, 7: 104–106.
- HALLER-PROBST, M. (1997): Die Verbreitung der Reptilia in den Klimazonen der Erde. *Courier Forschungsinstitut Senckenberg*, 203: 1–67.
- HALTON, C., AVERY, R. A. (1989): Growth dynamics of juvenile slow-worms (*Anguis fragilis*) in captivity. *British Herpetological Society Bulletin*, 30: 19–21.

- HAMILTON, A. M., FREEDMAN, A. H., FRANZ, R. (2002): Effects of deer feeders, habitat and sensory cues on predation rates on artificial turtle nests. *American Naturalist*, 147: 123–134.
- HANÁK, V., HŮRKA, K., ROMANOVSKÝ, A. (1959): Jižní prvky ve fauně našich plazů. *Živa*, 7: 189–191.
- HAPP, F. (1985): *Coronella austriaca austriaca* – eine Mimikry-Schlange? *Carinthia II*, 95: 285–290 (ex ENGELMANN 1993).
- HAQ, B. U., HARDENBOL, J., VAIL, P. R. (1988): Mesozoic and Cenozoic chronostratigraphy and cycles of sea-level change. Pp. 71–108 in: WILGUS, C. K., HASTINGS, B. S., KENDALL, C. G. ST. C., POSAMENTIER, H. W., ROSS, C. A., VAN WAGONER, J. C. (eds.): Sealevel changes: An integrated approach. The Society of Economic Paleontologists and Mineralogists, Special Publications.
- HARRIS, D. J., ARNOLD, E. N. (1999): Relationships of wall lizards, *Podarcis* (Reptilia: Lacertidae) based on mitochondrial DNA sequences. *Copeia*, 1999: 749–754.
- HARRIS, D. J., ARNOLD, E. N., THOMAS, R. H. (1998): Relationships of lacertid lizards (Reptilia: Lacertidae) estimated from mitochondrial DNA sequences and morphology. *Proceedings of the Royal Society of London, B*, 265: 1939–1948.
- HARTUNG, H., KOCH, A. (1988): Zusammenfassung der Diskussionsbeiträge des Zauneidechsen-Symposiums in Metelen. Pp. 245–257 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- HARZHAUSER, M., KROH, A., MANDIC, O., PILLER, W. E., GÖHLICH, U., REUTER, M., BERNING, B. (2007): Biogeographic responses to geodynamics: a key study all around the Oligo-Miocene Tethyan Seaway. *Zoologischer Anzeiger. A Journal of Comparative Zoology*, 246: 241–256.
- HARZHAUSER, M., PILLER, W. E. (2007): Benchmark data of a changing sea – Palaeogeography, Palaeobiology and events in the Central Paratethys during the Miocene. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, 253: 8–31.
- HARZHAUSER, M., TEMPFER, P. M. (2004): Late Pannonian Wetland Ecology of the Vienna Basin based on Molluscs and Lower Vertebrate Assemblages (Late Miocene, MN 9, Austria). *Courier Forschungsinstitut Senckenberg*, 246: 55–68.
- HAUDEK, J. (1889): Correspondenzen. *Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Böhmisches Leipa*, 12: 262–263.
- HAVLÍČEK, K., KORBA, P., VÁŇA, F. (1973): Příspěvek k poznání obojživelníků a plazů Podblanicka. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka*, 14: 68–77.
- HEAD, J. J., BLOCH, J. I., HASTINGS, A. K., BOURQUE, J. R., CADENA, E. A., HERRERA, F. A., POLLY, P. D., JARAMILLO, C. A. (2009): Giant boid snake from the Palaeocene neotropics reveals hotter past equatorial temperatures. *Nature*, 457: 715–718.
- HEIMES, P. (1989): Untersuchungen zur Ökologie der Äskulapnatter, *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) im Rheingau-Taunus. Deutmecke: Unveröff. Bericht im Auftrag des Naturschutz-Zentrums Hessen und der Stiftung Hessischer Naturschutz, 72 pp.
- HEIMES, P. (1991): Zum vorkommen der Äskulapnatter im Rheingau-Taunus. *Natur und Museum*, 121: 171–181.
- HEIMES, P. (1993): *Coluber viridiflavus* LACÉPÈDE, 1789 – Gelbgrüne Zornnatter. Pp. 177–198 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- HEIMES, P. (1994a): Morphologische Anomalien bei Äskulapnatter *Elaphe longissima* im Rheingau-Taunus. *Salamandra*, 30: 268–271.
- HEIMES, P. (1994b): Untersuchungen zur Ökologie und zum Verhalten der Äskulapnatter (*Elaphe longissima*) im Rheingau-Taunus. Dissertation, Universität Bonn, 133 pp.
- HEIMES, P., WAITZMANN, M. (1993): Die Äskulapnatter *Elaphe longissima* (LAURENTI 1768) in Deutschland. *Zoologische Abhandlungen, Dresden*, 47: 157–192.
- HEINRICH, A. (1856): Mährens und k. k. Schlesiens Fische, Reptilien und Vögel. Ein Beitrag zur Fauna beider Kronländer. Nitsch und Grosse, Brünn, 200 pp.
- HERCZEG, G., GONDA, A., PERÄLÄ, J., SAARIKIVI, J., TUOMOLA, A., MERILÄ, J. (2007a): Ontogenetic differences in the preferred body temperature of the European adder *Vipera berus*. *Herpetological Journal*, 17: 58–61.
- HERCZEG, G., SAARIKIVI, J., GONDA, A., PERÄLÄ, J., TUOMOLA, A., MERILÄ, J. (2007b): Suboptimal thermoregulation in male adders (*Vipera berus*) after hibernation imposed by spermiogenesis. *Biological Journal of the Linnean Society*, 92: 19–27.
- HEULIN, B. (1984a): Contribution à l'étude de la biologie des populations de *Lacerta vivipara* stratégie démographique et utilisation de l'escape dans une population du massif forestier de Paimpont. Dissertation Thesis, Université de Rennes I, Rennes, 251 pp.
- HEULIN, B. (1984b): Maturité sexuelle at âge à la première reproduction dan sune population de plaine de *Lacerta vivipara*. *Canadian Journal of Zoology*, 63: 1773–1777.

- HEULIN, B. (1985a): Densité et organisation spatiale des populations du lézard vivipare *Lacerta vivipara* (JACQUIN, 1787) dans les landes de la région de Paimpont. *Bulletin d'Écologie*, 16: 177–186.
- HEULIN, B. (1985b): Démographie d'une population de *Lacerta vivipara* de basse altitude. *Acta Oecologica/Oecologia generalis*, 6: 261–280.
- HEULIN, B. (1986): Régime alimentaire estival et utilisation des ressources trophiques dans trois populations de *Lacerta vivipara*. *Acta Oecologica/Oecologia generalis*, 7: 135–150.
- HEULIN, B. (1988): Observations sur l'organisation de la reproduction et sur les comportements sexuels et agonistiques chez *Lacerta vivipara*. *Vie et Milieu*, 38: 177–187.
- HEULIN, B. (1989): *Lacerta vivipara*. Pp. 132–133 in: CASTANET, J., GUYETANT, R. (eds.): Atlas de répartition de reptiles et amphibiens de France. Société Herpétologique de France, Paris, 191 pp.
- HEULIN, B., GHIELMI, S., VOGGRIN, N., SURGET-GROBA, Y., GUILLAUME, C. P. (2002): Variation in eggshell characteristics and in intrauterine egg retention between two oviparous clades of the lizard *Lacerta vivipara*: insight into the oviparity-viviparity continuum in Squamates. *Journal of Morphology*, 252: 255–262.
- HEULIN, B., GUILLAUME, C. P. (1989): Extension géographique des populations ovipares de *Lacerta vivipara*. *Revue d'écologie*, 44: 39–45.
- HEULIN, B., GUILLAUME, C. P., VOGGRIN, N., SURGET-GROBA, Y., TADIC, Z. (2000): Further evidence of the existence of oviparous populations of *Lacerta (Zootoca) vivipara* in the NW of the Balkan peninsula. *Comptes rendus de l'Académie des Sciences Paris, B*, 323: 461–468.
- HEULIN, B., OSENEGG, K., MICHEL, D. (1994): Survie et incubation des oeufs dans deux populations ovipares de *Lacerta vivipara*. *Amphibia-Reptilia*, 15: 199–219.
- HILL, J., KLEPSCH, R. (2012): Populationsökologische Untersuchung der Würfelnatter (*Natrix tessellata*) im Inter-Nationalpark Thayatal-Podyjí – vorläufige Ergebnisse. *Thayensia*, 9: 115–119.
- HÍR, J., KÓKAY, J., VENCZEL, M., GÁL, E., KESSLER, E. (2001): Előzetes beszámoló a felsőtárkányi „Gödör-kert” n. őslénytani lelőhelykomplex újravizsgálatáról. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 25: 41–64.
- HODROVÁ, M. (1981): Plio-Pleistocene frog fauna from Hajnáčka and Ivanovce, Czechoslovakia. *Věstník Ústředního ústavu geologického*, 30: 145–161.
- HODROVÁ, M. (1984): Salamandridae of the Upper Pliocene Ivanovce locality (Czechoslovakia). *Acta Universitatis Carolinae, Geologica*, 4: 331–352.
- HODROVÁ, M. (1985): Amphibia of Pliocene and Pleistocene Včeláre localities (Slovakia). *Časopis pro mineralogii a geologii*, 30: 145–161.
- HOFER, U. (2001): *Elaphe longissima*. Pp. 97–103 in: HOFER, U., MONNEY, J.-C., DUŠEJ, G.: Die Reptilien der Schweiz – Verbreitung/Lebensräume/Schutz. Birkhäuser Verlag, Basel, 220 pp.
- HOFFSTETTER, R., RAGE, J.-C. (1972): Les Erycinae fossiles de France (Serpentes, Boidae). Compréhension et histoire de la sous-famille. *Annales de Paléontologie (Vertébrés)*, 58: 81–124.
- HOFMANN, S. (2004): Populationsbiologische Untersuchungen an der Waldeidechse, *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787) in Sachsen-Anhalt und West-Sachsen. Dissertation, Mathematisch-Naturwissenschaftlich-Technischen Fakultät, Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg.
- HOFMANN, S., HENLE, K. (2006): Male reproductive success and intrasexual selection in the common lizard determined by DNA-microsatellites. *Journal of Herpetology*, 40: 1–6.
- HOLEC, P., KMINIAK, M. (1970): Zur Ökologie der Art *Lacerta viridis viridis* (LAUR., 1768) auf dem Gebiet der Devínska Kobyla (bei Bratislava). *Biologia*, 25: 805–810.
- HOLMAN, J. A. (1973): Reptiles of the Egelhoff local fauna (Upper Miocene) of Nebraska. *Contributions from the Museum of Paleontology, the University of Michigan*, 24: 125–134.
- HOLMAN, J. A. (1984): *Texasophis* (Reptilia: Serpentes), an addition to the Miocene (Clarendonian) of North America. *Copeia*, 1984: 660–661.
- HOLMAN, J. A. (2000): Fossil snakes of North America. Origin, evolution, distribution, paleoecology. Indiana University Press, Bloomington, 1–357 pp.
- HOLUŠA, J., HOLUŠA, J. Jr., HOLUŠA, O. (1999): Výskyt ještěrky zední (*Podarcis muralis*, Squamata: Lacertidae) u Štramberku (Podbeskydská pahorkatina, Česká republika). *Časopis Slezského muzea, Opava (A)*, 48: 95–96.
- HONIGBERG, B. M. (1953): Taxonomic status, and host list of *Tritrichomonas batrachorum* (PERTY). *Journal of Parasitology*, 39: 191–208.
- HONUS, A. (2004): Ženu neuštkl had, ale bodl sršeň. www.novinky.cz.
- HORÁČEK, I., LOŽEK, V. (1988): Palaeozoology and the Mid-European Quaternary past: scope of the approach and selected results. *Rozpravy Československé akademie věd, Řada matematických a přírodních věd*, 98: 1–102.
- HORVÁTHOVÁ, T., BALÁŽ, M., JANDZIK, D. (2013): Reproduction and morphology of the common lizard (*Zootoca*

- vivipara*) from montane populatio in Slovakia. *Zoological Science*, 30: 1–7 (first proof).
- HOUBA, J. (1958): Ještěrka zelená. *Živa*, 6: 73–74.
- HÖGGREN, M., TEGELSTRÖM, H. (1995): DNA fingerprinting shows within-season multiple paternity in the adder (*Vipera berus*). *Copeia*, 1995: 271–277.
- HÖGGREN, M., TEGELSTRÖM, H. (1996): Does long-term storage of spermatozoa occur in the adder (*Vipera berus*)? *Journal of Zoology*, 240: 501–510.
- HRABÁK, R. (1960): Naše užovky a jejich ochrana. *Akvárium a terárium*, 3: 71–73.
- HRABĚ, S., OLIVA, O., OPATRŇY, E. (1973): Klíč našich ryb, obojživelníků a plazů. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 347 pp.
- HRNČIAROVÁ, T., MACKOVČIN, P., ZVARA, I. et al. (2009): Atlas krajiny České republiky. MŽP ČR, Praha, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Průhonice, 332 pp.
- HROMÁDKA, J., PEŠKOVÁ, A., VOŽENÍLEK, P. (1982): Rozšíření obojživelníků a plazů na území severočeského kraje. *Fauna Bohemiae Septentrionalis, Ústí nad Labem*, 7: 65–121.
- HROMÁDKA, J., VOŽENÍLEK, P. (1976): K lepšímu poznání života zmije obecné *Vipera berus berus* (LINNAEUS, 1758). *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 1: 31–42.
- HRUBÝ, J., ROBOVSKÝ, J., HAVELKOVÁ, P., PIÁLEK, L. (2006): Ferdinand Stolička – opomíjený zoolog II. *Živa*, 54: 185–189.
- HUBBLE, D. S., HURST, D. T. (2006): Population structure and translocation of the Slow-worm, *Anguis fragilis* L. *Herpetological Bulletin*, 97: 8–13.
- HUDEČEK, J., ŠUHAI, J. (1994): Sporné druhy v batrachofauně a herpetofauně severní Moravy a Slezska – ještěrka zední (*Podarcis muralis*). *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 19: 107–109.
- HUTINEC, J. B., MEBERT, K. (2011): Ecological partitioning between dice snakes (*Natrix tessellata*) and grass snakes (*Natrix natrix*) in southern Croatia. Pp. 225–233 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- CHIARI, Y., CAHAIS, V., GALTIER, N., DELSUC, F. (2012): Phylogenomic analyses support the position of turtles as the sister group of birds and crocodiles (Archosauria). *BMC Biology* Phylogenomic analyses support the position of turtles as the sister group of birds and crocodiles (Archosauria). *BMC Biology*.
- CHLUPÁČ, I., BRZOBOHATÝ, R., KOVANDA, J., STRÁNÍK, Z. (2002): Geologická minulost České republiky. Academia, Praha, 436 pp.
- CHMELÍK, P., KOŘÍNEK, M. (1994): Zpráva o želvách *Chrysemys scripta elegans* na Olomoucku. *Akvárium Terárium*, 37: 37–38.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M. (eds.) (2001): Katalog biotopů České republiky. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 304 pp.
- ICZN [International Commission on Zoological Nomenclature] (1962): Opinion 642. Suppression under the plenary powers of eleven specific names of Reptilia and Amphibia with validation of thirteen specific names with their original author and date. *Bulletin of Zoological Nomenclature*, 19: 280–283.
- ICZN [International Commission on Zoological Nomenclature] (1999): International Code of Zoological Nomenclature. Fourth edition. International Trust for Zoological Nomenclature, London, i–ixxix + 306 pp.
- ILYINA, L. B., SHCHERBA, I. G., KHONDKARIAN, S. O., GÜRS, K., IOSIFOVA, J. I., JAKUBOVSKAJA, T. V., KOVÁČ, M., MAGYAR, I., PINCHUK, T. N., POPOV, S. V. (2004): Map 8. Mid Late Miocene (Late Tortonian – Early Messinian, Early Maeotian, Late Pannonian) 8,5–7 Ma. Pp. 31–33 in: POPOV, S. V., RÖGL, F., ROZANOV, A. Y., STEININGER, F. F., SHCHERBA, I. G., KOVÁČ, M. (eds.): Lithological-Paleogeographic maps of Paratethys, 10 Maps Late Eocene to Pliocene. Courier Forschungsinstitut, Senckenberg.
- IN DEN BOSCH, H. A. J., GOUT, R. G. (1998): Relationships between maternal size, egg size, clutch size, and hatchling size in European lacertid lizards. *Journal of Herpetology*, 32: 410–417.
- IOANNIDIS, Y., BOUSBOURAS, D. (1997): The space utilization by the reptiles in Prespa National Park. *Hydrobiologia*, 351: 135–142.
- ISSAC, L. A., GREGORY, P. T. (2007): Aquatic versus terrestrial locomotion: comparative performance of two ecologically contrasting species of European natricine snakes. *Journal of Zoology*, 273: 56–62.
- ITÄMIES, J., KOSKELA, P. (1971): Diet of the common lizard (*Lacerta vivipara* JACQ.). *Aquilo Ser. Zool.*, 11: 37–43.
- IVANOV, M. (1995): Pleistocene Reptiles at the Locality of the Stránská skála Hill. Pp. 93–109 in: MUSIL, R. (ed.): Stránská Skála Hill. Excavation of open-air sediments 1964–1972. Moravian Museum, Brno, Anthropos series, Vol. 26, (N. S. 18), Brno.
- IVANOV, M. (1996a): Old Biharian Reptiles from the Malá Dohoda Quarry (Moravian Karst). *Scripta Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis, Geology*, 24 [1994]: 9–26.

- IVANOV, M. (1996b): Nález boidního hada (Serpentes; Boidae) z miocénu u Ivančic (jižní Morava). *Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 1995*, 62–64.
- IVANOV, M. (1997a): Hadi evropského kenozoika. Disertační práce, Katedra geologie a paleontologie, Masarykova univerzita, Brno, 217.
- IVANOV, M. (1997b): Vývoj kenozoické hadí fauny Evropy. Pp. 59–91 in: HLADILOVÁ Š. (ed.): *Dynamika vztahů marinního a kontinentálního prostředí*. Masarykova univerzita, Brno.
- IVANOV, M. (1997c): Old Biharian reptiles of Zabia Cave (Poland). *Acta Zoologica Cracoviensia, Krakow*, 40: 249–267.
- IVANOV, M. (1998): The snake fauna of Devínska Nová Ves (Slovak Republic) in relation to the evolution of snake assemblages of the European Middle Miocene. *Acta Musei Moraviae, Scientiae geologicae*, 83: 159–172.
- IVANOV, M. (1999): Quarternary evolution of the Grass-snake (*Natrix natrix*): new evidence. *Acta Musei Moraviae, Scientiae geologicae*, 84: 153–160.
- IVANOV, M. (2000): Snakes of the lower/middle Miocene transition at Vieux-Collonges (Rhône; France), with comments on the colonization of western Europe by colubroids. *Geodiversitas*, 22: 559–588.
- IVANOV, M. (2001a): Changes in the composition of the European snake fauna during the Early Miocene and at the Early / Middle Miocene transition. *Paläontologische Zeitschrift*, 74: 563–573.
- IVANOV, M. (2001b): Intraspecific cranial osteology of the Grass Snake *Natrix natrix* with comments on the evolution of the species. *Biota*, 2 (Suppl.): 31.
- IVANOV, M. (2002a): The oldest known Miocene snake fauna from Central Europe: Merkur-North locality, Czech Republic. *Acta Palaeontologica Polonica*, 47: 513–534.
- IVANOV, M. (2002b): Fossil snake assemblages from the French Middle Miocene localities at La Grive (France). Pp. 26–27 in: Abstracts volume and excursions field guide. The 7th European workshop of vertebrate palaeontology, July 2–7, 2002, Sibiu, Romania.
- IVANOV, M. (2005): Obojživelníci a plazi z lokality „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska, Prostějov*, 8: 89–108.
- IVANOV, M. (2006): Herpetofauna středního pleistocénu Mladečských jeskyní (Morava, Česká republika) a její paleoekologický význam. *Acta musei moraviae, Scientiae geologicae, Brno*, 91: 235–252.
- IVANOV, M. (2007): Herpetological assemblages from the Pliocene to the middle Pleistocene in Central Europe: palaeoecological significance. *Geodiversitas*, 29: 297–320.
- IVANOV, M. (2008): Early Miocene amphibians (Caudata, Salientia) from the Mokrá-Western Quarry (Czech Republic) with comments on the evolution of Early Miocene amphibian assemblages in Central Europe. *Geobios*, 41: 465–492.
- IVANOV, M., BÖHME, M. (2011): Snakes from Griesbeckerzell (Langhian, Early Badenian), North Alpine Foreland Basin (Germany), with comments on the evolution of snake fauna in Central Europe during the Miocene Climatic Optimum. *Geodiversitas*, 33: 411–449.
- IVANOV, M., MUSIL, R., BRZOBOHATÝ, R. (2006): Terrestrial and marine faunas from the Miocene deposits of the Mokrá Plateau (Drahany Upland, Czech Republic) – Impact on Palaeogeography. *Beiträge zur Paläontologie*, 30: 223–239.
- IVANOV, M., RAGE, J.-C., SZYNDLAR, Z., VENCZEL, M. (2000): Histoire et origine géographique des faunes de serpents en Europe. *Bulletin de la Société Herpétologique de France*, 96: 15–24.
- IVERSON, J. B. (1992): A revised checklist with distribution maps of the turtles of the world. Privately printed, Richmond, Indiana, 363 pp.
- JABLONSKI, D., DŽUKIĆ, G., JANDZIK, D., JELIĆ, D., LJUBISAVLJEVIĆ, K., MIKULÍČEK, P., MORAVEC, J., TZANKOV, N., GVOŽDÍK, V. (2012): Diversity and distribution of slow worms (*Anguis* spp.) in the Balkans as inferred from mitochondrial DNA. *Herpetologické informace*, 11: 8–9.
- JABLONSKI, D., DŽUKIĆ, G., JANDZIK, D., JELIĆ, D., LJUBISAVLJEVIĆ, K., MIKULÍČEK, P., MORAVEC, J., TZANKOV, N., GVOŽDÍK, V. (2013a): Mitochondrial DNA diversity and haplotype distribution of slow worms (*Anguis* spp.) in the Balkans. Pp. 91–92 in: BRYJA, J., ŘEHÁK, Z. & ZUKAL, J. (eds.): *Zoologické dny Brno 2013. Sborník abstraktů z konference 7.–8. února 2013. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno*, 283 pp.
- JABLONSKI, D., DŽUKIĆ, G., JANDZIK, D., JELIĆ, D., LJUBISAVLJEVIĆ, K., MIKULÍČEK, P., MORAVEC, J., TZANKOV, N., GVOŽDÍK, V. (2013b): Mitochondrial phylogeography of three species of slow worms (*Anguis*) in the Balkans. P. 243 in: *The 7th European Congress of Herpetology, Programme & Abstracts, University of Pannonia, 22–27 August 2013, Veszprém, Hungary*.
- JABLONSKI, D., MEDUNA, P. (2010): Blue colour of the ventral body part of eastern slow worm *Anguis colchica* (NORMANN, 1840). *Herpetology Notes*, 3: 295–296.
- JABLONSKI, D., MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V. (2011): Nález užovky stromové (*Zamenis longissimus*) v Jihočeském kraji. *Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Přírodní vědy*, 51: 166–169.
- JABLONSKI, D., VLČEK, P., GVOŽDÍK, V. (2014): Autochtonní

- nebo introdukce? Genetická identita izolované populace užovky podplamaté (*Natrix tessellata*) ze Slezska dle mitochondriální DNA. Zoologické dny Ostrava 2014. Sborník abstraktů z konference 6.–7. února 2014. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno.
- JABŁOŃSKI, A., JABŁOŃSKA, S. (1998): Egg-laying in the European pond turtle, *Emys orbicularis* (L.), in Łeczyńsko-Włodawskie lake district (East Poland). Pp. 141–146 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- JACKSON, D. R. (1988): Reproductive strategies of sympatric freshwater emydid turtles in northern peninsular Florida. *Bulletin of the Florida State Museum, Biological Sciences Series*, 33: 113–158.
- JACKSON, D. C. (2000): Living without oxygen: lessons from the freshwater turtle. *Comparative Biochemistry and Physiology, Part A*, 125: 299–315.
- JACKSON, D. C. (2002): Hibernating without oxygen: physiological adaptations of the painted turtle. *Journal of Physiology*, 543: 731–737.
- JACKSON, D. C. (2011): Life in a shell. A physiologist's view of a turtle. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 178 pp.
- JACKSON, J. T., STARKEY, D. E., GUTHRIE, R. W., FORSTNER, R. J. (2008): A mitochondrial DNA phylogeny of extant species of the genus *Trachemys* with resulting taxonomic implications. *Chelonian Conservation and Biology*, 7: 131–135.
- JAESCHKE, J. (1971): Zur Einbürgerung der Äskulapnatter in Obergessen. *Salamandra*, 7: 85.
- JANDZÍK, D. (2004): Partial melanism in the grass snake *Natrix natrix* (Reptilia: Colubridae) from northeastern Slovakia. *Acta Zoologica Universitatis Comenianae*, 46: 75–77.
- JANDZÍK, D. (2005): Record of black-coloured *Natrix* in northeastern Turkey, with comments on the validity of the bigheaded grass snake, *Natrix megalcephala* ORLOV & TUNIEV, 1987. *Zoology in the Middle East*, 34: 27–34.
- JANDZÍK, D. (2006): Jak je to s rodem *Elaphe*. Přehled změn v taxonomii oblíbených užovek. *Akvárium Terárium*, 49: 50–57, 58–66.
- JANOŠEK, K. (1979): Poznámky k rozšíření plazů na Karlovarsku. *Živa*, 27: 146–147.
- JANOŠEK, K., MUSILOVÁ, R. (2009): Užovka stromová v České republice. *Zoo report profi, odborná příloha zooreportu*, 4: 1–4.
- JAROŠÍK, V., HONĚK, A., DIXON, A. F. G. (2002): Developmental rate isomorphy in insects and mites. *American Naturalist*, 160: 497–510.
- JEHLE, R., FRANZ, A., KAPFER, A., SCHRAMM, H., TUNNER, H. G. (1996): Lizards as prey of arthropods: Praying Mantis *Mantis religiosa* (LINNAEUS, 1758) feeds on juvenile Sand lizard *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 (Squamata: Sauria: Lacertidae). *Herpetozoa*, 9: 157–159.
- JIMENEZ-GURI, E., PHILIPPE, H., OKAMURA, B., HOLLAND, P. W. H. (2007): Buddenbrockia is a Cnidarian worm. *Science*, 317: 116–118.
- JIRKŮ, M., MIHALCA, A. D. 2013: Review of parasitic organisms associated with the European pond terrapin, *Emys orbicularis* (Testudines: Emydidae). *Folia Parasitologica* (v tisku).
- JIRKŮ, M., MIHALCA, A. D. (2014): Review of parasitic organisms associated with the European pond terrapin, *Emys orbicularis* (Testudines: Emydidae). *Folia Parasitologica*, (v tisku).
- JIRKŮ, M., MODRÝ, D., ŠLAPETA, J., KOUDELA, B., LUKEŠ, J. (2002): The phylogeny of *Goussia* and *Choleoeimeria* (Apicomplexa; Eimeriorina) and the evolution of excystation structures in coccidia. *Protist*, 153: 379–390.
- JOGER, U., AMANN, T., VEITH, M. (2001): Phylogeographie und genetische Differenzierung im *Lacerta viridis/bilineata* Komplex. Pp. 60–68 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- JOGER, U., LENK, P., BARAN, I., BÖHME, W., ZIEGLER, T., HEIDRICH, P., WINK, M. (1997): The phylogenetic position of *Vipera barani* and *V. nikolskii* within the *Vipera berus* complex. Pp. 185–194 in: BÖHME, W., BISCHOFF, W., ZIEGLER, T. (eds.): Herpetologia Bonnensis, SEH, Bonn, 414 pp.
- JOGER, U., FRITZ, U., GUICKING, D., KALYABINA-HAUF, S., NAGY, Z. T., WINK, M. (2007): Pylogeography of western Palearctic reptiles – Spatial and temporal speciation patterns. *Zoologischer Anzeiger*, 246: 293–313.
- JOGER, U., NICOLAY, H. (2004): Verbreitung und Bestands-situation der Kreuzotter *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) in Hessen. Pp. 90–98 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- JOGER, U., STÜMPEL, N. (2005a): 2.2.4 Viperidae – Vipern. Pp. 1–4 in: JOGER, U., STÜMPEL, N. (eds): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIB, Schlangen (Serpentes) III, Viperidae. AULA-Verlag, Wiesbaden, 420 pp.
- JOGER, U., STÜMPEL, N. (2005b): *Vipera*. Pp. 77–79 in: JOGER, U., STÜMPEL, N. (eds): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIB, Schlangen (Serpentes) III, Viperidae. AULA-Verlag, Wiesbaden, 420 pp.

- JÖGER, U., STÜMPPEL, N., ZINENKO, O. (2012): Speciation and species borders in palaeartic vipers. Pp. 346–347 in: World congress of herpetology, Vancouver 2012, 807 pp.
- JONES, A., BRAY, R. A., GIBSON, D. I. (eds.) (2005): Keys to the Trematoda, Vol. 2. CABI Publishing, Wallingford, Oxon (UK), 745 pp.
- JÖRG, E. (1965): *Ophisaurus acuminatus* nov. spec. (Anguillidae, Reptilia) von der pontischen Wirbeltier-Fundstätte Höwenegg/Hegau. *Beiträge zur Naturkundlichen Forschung Südwest-Deutschland*, 24: 21–30.
- JURKOVIČ, P., REJMÁNEK, M. (1968): Příspěvek k poznání herpetofauny české části Vraních hor a přilehlé nížiny. *Acta Musei Reginaehradecensis*, 9: 147–155.
- JUSZCZYK, W. (1987): Plazy I gady krajowe. Część 3 Gady – Reptilia. Wydanie 2. zmienione. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 214 pp.
- KABISCH, K. (1974): Die Ringelnatter *Natrix natrix* (L.). Die Neue Brehm-Bücherei, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 88 pp.
- KABISCH, K. (1997): *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758). Pp. 370–371 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- KABISCH, K. (1999): *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758) – Ringelnatter. Pp. 513–580 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIA, Schlangen II, Serpentes II: Colubridae 2 (Boiginae, Natricinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, i–vii + 481–815 pp.
- KAHLKE, R.-D. (2000): The Early Pleistocene (Epivillafranchian) faunal site of Untermassfeld (Thuringia, Central Germany) – synthesis of new results. *Eräul*, 92: 123–138.
- KALYABINA-HAUF, S. A., ANANJEVA, N. B. (2004): Filogeografiya i vnutrividovaya struktura širokoarealnogo vida jašćeric *Lacerta agilis* L., 1758 (Lacertidae, Sauria, Reptilia) (opyt ispolzovaniya mitochondrialnogo gena citochroma b). *Trudy zoologičeskogo instituta RAN*, 302: 1–116 pp.
- KALYABINA-HAUF, S. A., MILTON, K. D., ANANJEVA, N. B., LEGAL, L., JÖGER, U., WINK, M. (2001): Phylogeography and systematics of *Lacerta agilis* based on mitochondrial cytochrome b gene sequences: first results. *Russian Journal of Herpetology*, 8: 149–158.
- KALYABINA-HAUF, S., SCHWEIGER, S., JÖGER, U., MAYER, W., ORLOV, N., WINK, M. (2004): Phylogeny and systematics of adders (*Vipera berus* complex). Pp. 7–16 in: JÖGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreutzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- KAMMEL, W. (1999): Zur Biologie der heimischen *Elaphe longissima longissima*. Inaugural Dissertation, Karl-Franzen-Universität, Graz, 160 pp.
- KAMMEL, W. (2008): Aktivität und Nahrungserwerb der Äskulapnatter, *Zamenis longissimus longissimus* (LAURENTI, 1768) in Österreich. *Herpetozoa*, Wien, 20: 117–143.
- KAMMEL, W. (2009): Äußere Morphologie und Geschlechterverhältnis bei der Äskulapnatter, *Zamenis longissimus longissimus* (LAURENTI, 1768) in Österreich (Squamata: Serpentes: Colubridae). *Herpetozoa*, Wien, 21: 99–121.
- KAMMERER, P. (1904): Eine Blindschleiche als Schlangenfresserin. *Zoologischer Garten*, 45: 352–353.
- KAMMERER, P. (1909): *Coluber longissimus* in Böhmerwald, *Zamenis gemonensis* in Böhmerwald, Wienerwald, den Kleinen Karpathen, Süd-Steiermark und Kärnten. *Zoologische Jahrbücher. Abteilung für Systematik, Geographie und Biologie der Tiere*, 27: 647–660.
- KAŇUCH, P., BALÁŽ, P. (2005): Bat as a prey of *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768). *Herpetozoa*, Wien, 18: 92–93.
- KAPLER, O. (1994): Setkání s norkem americkým. *Živa*, 42: 186.
- KELLY, C. M. R., BARKER, N. P., VILLET, M. H., BROADLEY, D. G. (2009): Phylogeny, biogeography and classification of the snake superfamily Elapoidea: a rapid radiation in the late Eocene. *Cladistics*, 25: 38–63.
- KELLY, C. M. R., BRANCH, W. R., BROADLEY, D. G., BARKER, N. P., VILLET, M. H. (2011): Molecular systematics of the African snake family Lamprophiidae Fitzinger, 1843 (Serpentes: Elapoidea), with particular focus on the genera *Lamprophis* FITZINGER 1843 and *Mehelya* CSIKI 1903. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 58: 415–426.
- KEROUŠ, K. (1996): Studie výskytu tříd Amphibia a Reptilia v letech 1986–1993. *Natura Pragensis, Studie o přírodě Prahy*, 13: 1–51.
- KHAN, M. S. (2002): A guide to the snakes of Pakistan. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 265 pp.
- KHONDKARIAN, S. O., SHCHERBA, I. G., POPOV, S. V., GÜRS, K., IOSIFOVA, J. I., JAKUBOVSKAJA, T. V., KOVÁČ, M., MAGYAR, I., PINCHUK, T. N., ZASTROZHNOV, A. S. (2004): Map 9. Latest Miocene (Late Messinian, Early Pontian – Late Pontian) 6,1–5,7 Ma. Pp. 35–37 in: POPOV, S. V., RÖGL, F., ROZANOV, A. Y., STEININGER, F. F., SHCHERBA, I. G., KOVÁČ, M. (eds.): Lithological-Paleogeographic maps of Paratethys, 10 Maps Late Eocene to Pliocene. Courier, Forschungsinstitut Senckenberg.
- KINDLER, C., BÖHME, W., CORTI, C., GVOŽDÍK, V., JABLONSKI, D., JANDZIK, D., METALLINO, M., ŠIROKÝ, P., FRITZ, U. (2013): Mitochondrial phylogeography, contact zones and taxonomy of grass snakes (*Natrix natrix*, *N. megalcephala*). *Zoologica Scripta*, 42: 458–472.

- KIRIN, D. (2002): New records of the helminth fauna from grass snake, *Natrix natrix* L., 1758 and dice snake, *Natrix tessellata* LAURENTI, 1768 (Colubridae: Reptilia) in south Bulgaria. *Acta Zoologica Bulgarica*, 54: 49–53.
- KLEMBARA, J. (1979): Neue Funde der Gattungen *Ophisaurus* und *Anguis* (Squamata, Reptilia) aus dem Untermiozän Westböhmens (ČSSR). *Věstník Ústředního ústavu geologického*, 54: 163–169.
- KLEMBARA, J. (1981): Beitrag zur Kenntnis der Subfamilie Anguinae (Reptilia, Anguidae). *Acta Universitatis Carolinae, Geologica*, 2 (1982): 121–168.
- KLEMBARA, J. (2008): A new anguimorph lizard from the Lower Miocene of North-West Bohemia, Czech Republic. *Palaeontology*, 51: 81–94.
- KLEMBARA, J. (2012): A new species of *Pseudopus* (Squamata, Anguidae) from the early Miocene of Northwest Bohemia (Czech Republic). *Journal of Vertebrate Paleontology*, 32: 854–866.
- KLEMBARA, J., BÖHME, M., RUMMEL, M. (2010): Revision of the anguine lizard *Pseudopus laurillardi* (Squamata, Anguidae) from the Miocene of Europe. *Journal of Paleontology*, 84: 159–196.
- KLINGE, A., WINKLER, C. (2004): Verbreitung und Bestands-situation der Kreuzotter *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) in Schleswig-Holstein und im nördlichen Hamburg. Pp. 29–35 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- KMINIAK, M. (1992a): *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758) – Želva bahenní. Pp. 59–65 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- KMINIAK, M. (1992b): 2. druh *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768) – Ještěrka zelená. Pp. 87–91 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- KMINIAK, M. (1992c): 4. druh *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) – Ještěrka zední. Pp. 97–100 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- KMINIAK, M. (1992d): 1. Rod *Lacerta* LINNAEUS, 1758 – Ještěrka, Jaštěrica. P. 79 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- KMINIAK, M. (1992e): 1. druh *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 101–106 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- KMINIAK, M., KALÚZ, S. (1983): Evaluation of sexual dimorphism in snakes (Ophidia, Squamata) based on external morphological characters. *Folia zoologica*, 32: 259–270.
- KNIGHT, M. (1966): Birth of albino slow-worms. *British Journal of Herpetology*, 3: 259–260.
- KNOPP, T., MERILA, J. (2009): The postglacial recolonization of Northern Europe by *Rana arvalis* as revealed by microsatellite and mitochondrial DNA analyses. *Heredity*, 102: 174–181.
- KOCOUREK, I. (1984): Porod u užovky hladké. *Živa*, 34: 224.
- KOCOUREK, I. 2004: Zajímavý případ rozmnožení želvy žlutohnědé východní (*Testudo graeca iberica*). *Terarista*, 7: 29–32.
- KOLENATI, F. A. (1861): Die Verhältnisse des Thierreichs. Pp. 204–215 in: KOŘISTKA, C.: Die Markgrafschaft Mähren und das Herzogthum Schlesien in ihren geographischen Verhältnissen. Eduard Holzel's Verlag, Wien, Olmütz.
- KONVIČKA, M., BENEŠ, J., ČÍŽEK, L. (2005): Ohrožený hmyz nelesních stanovišť: ochrana a management. Sagittaria, Olomouc, 127 pp.
- KOROSOV, A. V. (2008): The dynamics of an island *Vipera berus* population. *Zoologičeskij Žurnal*, 87: 1235–1249.
- KORSÓS, Z., GYÓVAI, F. (1988): Habitat dimension and activity pattern differences in allopatric populations of *Lacerta agilis*. Pp. 235–244 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- KORSÓS, Z., BISCHOFF, W. (1997): *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 230–231 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- KOSTKA, M., ČEPIČKA, I., HAMPL, V., FLEGR, J. (2007): Phylogenetic position of *Karotomorpha* and paraphyly of Proteromonadidae. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 43: 1167–1170.
- KOTENKO, T. I. (2000): The European pond turtle (*Emys orbicularis*) in the steppe zone of the Ukraine. *Stapfia* 69: 87–106.
- KOVÁŘ, J. (1969): Zajímavý výskyt želvy bahenní (*Emys orbicularis*) u Petrovic. *Živa*, 17: 187.
- KOVÁŘ, R., VÍTA, R., JANOUŠEK, K., VODIČKA, R. (2008): Kudy chodí hadi. *Živa*, 3: 131–133.
- König, D. (1985): Langjährige Beobachtungen an der Äskulapnatter, *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768), Serpentes: Colubridae. *Salamandra*, 21: 17–39.
- KRÁL, B., PELLANTOVÁ, J., KOKEŠ, J. (1983): Amphibians and reptiles of the Brno urban agglomeration. *Folia Zoologica*, 32: 51–66.
- KRÁL, B., ROTH, P. (1992): Kapitoly Karyotyp in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia. Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.

- KRASAVCEV, B. A. (1941): Gerpetologičeskije nabljudenija v Predkavkazje. I. Bolotnaja čerepacha. *Trudy Vorožilovskogo pedagogijskogo instituta*, 3: 25–31.
- KRATOCHVÍL, L., FOKT, M., REHÁK, I., FRYNTA, D. (2003): Misinterpretation of character scaling: a tale of sexual dimorphism in body shape of common lizards. *Canadian Journal of Zoology*, 81: 1112–1117.
- KRECSAK, L., WAHLGREN, R. (2008): A survey of the Linnaean type material of *Coluber berus*, *Coluber chersa* and *Coluber prester* (Serpentes, Viperidae). *Journal of Natural History*, 42: 2343–2377.
- KREINER, G. (2007): The snakes of Europe: all species from west of Caucas Mountains. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 317 pp.
- KROFEL, M. (2004): First record of albino Aesculapian Snake (*Elaphe longissima*) in Slovenia. *Natura Sloveniae, Ljubljana*, 6: 53–56.
- KROJEROVÁ-PROKEŠOVÁ, J., BARANČEKOVÁ, M., ŠÍMOVÁ, P., ŠÁLEK, M., ANDĚRA, M., BEJČEK, V., HANÁK, V., HANEL, L., LUSK, S., MIKÁTOVÁ, B., MORAVEC, J., ŠŤASTNÝ, K., ZIMA, J. (2008): Species richness of vertebrates in the Czech Republic. *Folia zoologica*, 57: 452–464.
- KUCH, U., MÜLLER, J., MÖDDEN, C., MEBS, D. (2005): Snake fangs from the Lower Miocene of Germany: evolutionary stability of perfect weapons. *Naturwissenschaften*, DOI 10.1007/00114-005-0065-y.
- KULDA, J. (1961): Flagellates from the cloacae of Czechoslovak amphibians and reptiles. In: Progress in Protozoology. Pp. 582–588 in: Proceedings of the First International Conference in Protozoology. Czechoslovak Academy of Sciences, Prague, 623 pp.
- KUMAZAWA, Y. (2007): Mitochondrial genomes from major lizard families suggest their phylogenetic relationships and ancient radiation. *Gene*, 388: 19–26.
- KUPRIYANOVA, L. (1990): Cytogenetic studies in lacertid lizards. Pp. 242–245 in: OLMO, E. (ed.): Cytogenetics of Amphibians and Reptiles, Advances in life sciences, Birkhauser, Basel, 280 pp.
- KUPRIYANOVA, L. A., MAYER, W., BÖHME, W. (2006): Karyotype diversity of the Eurasian lizard *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787) from Central Europe and the evolution of the viviparity. Pp. 67–72 in: VENCES, M., KÖHLER, J., ZIEGLER, T., BÖHME, W. (eds.): Herpetologia Bonnensis II. Proceedings of the 13th Congress of the Societas Europaea Herpetologica. Bonn, Zoologisches Forschungsmuseum A. Koenig and Societas Europaea Herpetologica, 262 pp.
- KUPRIYANOVA, N., SHIBALEV, D., VORONOV, A., NETCHVOLODOV, K., KURAKO, T., RYSKOV, A. (2012): Vertebrate evolution reflected in the evolution of nuclear ribosomal internal transcribed spacer 2. *Gene*, 508: 85–91.
- KURANOVA, V. N., PATRAKOV, S. V., BULAKHOVA, N. A., KRECHETOVA, O. A. (2005): The study of the ecological niche segregation for sympatric species of lizards *Lacerta agilis* and *Zootoca vivipara*. Pp. 171–175 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): Herpetologia Petropolitana. *Russian Journal of Herpetology*, Suppl. 12, SEH, St. Petersburg, 340 pp.
- KVAČEK, Z., BÖHME, M., DVOŘÁK, Z., KONZALOVÁ, M., MACH, K., PROKOP, J., RAJCHL, M. (2004): Early Miocene freshwater and swamp ecosystems of the Most Basin (northern Bohemia) with particular reference to the Bílina Mine section. *Journal of the Czech Geological Society*, 49: 1–40.
- LABANC, J. (1967): K výskytu a ekológii *Lacerta muralis* LAUR. v Slanských horách. *Zborník Východoslovenského múzea, séria B, VIII B*: 99–106.
- LABANC, J., OBR, F. (1971): Niekoľko údajov o ekológii jašterice múrovej (*Lacerta muralis* LAUR.). *Ochrana fauny, Bratislava*, 5: 83–87.
- LÁC, J. (1967): K systematike slepúcha lámavého (*Anguis fragilis* L.) a jeho rozšírenie na Slovensku. *Biológia*, 22: 908–922.
- LÁC, J. (1968): Plazy – Reptilia. Pp. 313–366 in: OLIVA, O., HRABĚ, S., LÁC, J.: Stavovce Slovenska I. Ryby, obojživelníky a plazy. Slovenská akadémia vied, Bratislava, 389 pp.
- LÁC, J. (1970a): Poznatky o rozšírení a ekológii jašterice múrovej stredoeurópskej (*Lacerta muralis muralis* LAUR.) na Slovensku. *Ochrana fauny, Bratislava*, 4: 106–111.
- LÁC, J. (1970b): K rozšíreniu a variabilite užovky stromovej (*Elaphe longissima* LAUR.). *Ochrana fauny, Bratislava*, 4: 19–27.
- LÁC, J., KLUCH, E. (1968): Die Bergeidechse der Ostslowakischen Tiefebene als selbständige Unterart *Lacerta vivipara pannonica* n. subsp. *Zoologické listy*, 17: 157–173.
- LÁC, J., LECHOVIČ, A. (1971): Plazy Malých Karpát. *Československá ochrana přírody*, 12: 63–78.
- LALOI, D., RICHARD, M., LECOMTE, J., MASSOT, M., CLOBERT, J. (2004): Multiple paternity in clutches of common lizard *Lacerta vivipara*: data from microsatellite markers. *Molecular Ecology*, 13: 719–723.
- LANG, G. (1994): Quartäre Vegetationsgeschichte Europas: Methoden und Ergebnisse. Gustav Fischer Verlag, Jena, 462 pp.
- LANTERMANN, W., LANTERMANN, Y. (2006): Beobachtungen an einer Zauneidechsen-Population (*Lacerta agilis*) im Bereich Hünxe/Kreise Wesel. *Elaphe*, 14: 32–36.
- LANZA, B., CEI, J. M., CRESPO, E. G. (1977): Immunological investigations on the taxonomic status of some Mediter-

- ranean lizards (Reptilia Lacertidae). *Monitore zoologico italiano, N. S., Firenze*, 11: 211–221.
- LAŇKA, V. (1978a): Variabilität und Biologie der Würfelnatter (*Natrix tessellata*). *Acta Universitatis Carolinae, Biologica*, 1975/1976: 167–207.
- LAŇKA, V. (1978b): Geografická variabilita hlavových štítků užovky podplamaté (*Natrix tessellata* LAURENTI, 1768). *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 3: 63–68.
- LAŇKA, V. (1983): První území s komplexní ochranou plazů na Křivoklátsku. *Bohemia Centralis*, 12: 129–144.
- LAŇKA, V. (1997): *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768). P. 82 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- LAŇKA, V. (2001): Reintrodukční pokus o znovuosídlení Labe u Míšně užovkou podplamatou (*Natrix tessellata* LAUR.). *Niedeliana*, 7: 27–28.
- LARIONOV, P. D. (1961): Ob uslovijach zimovki gadjuk na severnoj granice ich rasprostraněnija v dolině Leny. *Zoologičeskij žurnal*, 40: 289–290.
- LARSEN, C. T., HENSHAW, R. E. (2001): Predation of the sand lizard *Lacerta agilis* by the domestic cat *Felis catus* on Sifton Coast. Pp. 140–154 in: HOUSTON, J. A., EDMONSON, S. E., RONEY, P. J. (eds.): Coastal dune management – shared experience of European conservation practice. Symposium on Coastal dunes.
- LATIFI, M. (1991): The snakes of Iran. SSAR, Oxford, Ohio, 159 pp.
- LAUBE, G. C. (1901): Synopsis der Wirbelthierfauna der böhmischen Braunkohleformation und Beschreibung neuer, oder bisher unvollständig bekannter Arten. Abhandlungen des deutschen naturwissenschaftlich-medizinischen Vereines für Böhmen. *Lotos*, 2: 107–182.
- LAUFER, H., FRITZ, K., WAITZMANN, M. (2006): Distribution and habitats of the common lizard in Baden Württemberg. P. 24 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- LAURENTI, L. N. (1768): Specimen medicum, exhibens synopsin reptilium emendatam cum experimentis circa venena et antidota reptilium austriacorum. J. T. N. de Trattner, Viennae, 214 pp.
- LE GALLIARD, J.-F., FITZE, P. S., COTE, J., MASSOT, M., CLOBERT, J. (2005a): Female common lizards (*Lacerta vivipara*) do not adjust their sex-biased investment in relation to the adult sex ratio. *Journal of Evolutionary Biology*, 18: 1455–1463.
- LE GALLIARD, J.-F., FITZE, P. S., FERRIERE, R., CLOBERT, J. (2005b): Sex ratio bias, male aggression, and population collapse in lizards. *Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 102: 18231–18236.
- LEGLER, J. M. (1990): The genus *Pseudemys* in Mesoamerica: taxonomy, distribution, and origins. Pp. 82–105 in: GIBBONS, J. W. (ed.): Life History and Ecology of the Slider Turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D.C., 368 pp.
- LEBBORONI, M., CHELAZZI, G. (1991): Activity patterns of *Emys orbicularis* L. (Chelonia, Emydidae) in central Italy. *Ethology, Ecology and Evolution*, 3: 257–258.
- LEE, M. S. Y. (1998): Convergent evolution and character correlation in burrowing reptiles: toward a resolution of squamate phylogeny. *Biological Journal of the Linnean Society*, 65: 369–453.
- LEMBERK, V. (2013): K výskytu užovky podplamaté (*Natrix tessellata*) ve východních Čechách. Východočeský sborník přírodovědný, *Práce a studie*, 20: 175–180.
- LENK, P., JOGER, U., FRITZ, U., HEIDRICH, P., WINK, M. (1998): Phylogeographic patterns in the mitochondrial cytochrome b gene of the European pond turtle (*Emys orbicularis*): first results. Pp. 159–175 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- LENK, P., FRITZ, U., JOGER, U., WINK, M. (1999): Mitochondrial phylogeography of the European pond turtle, *Emys orbicularis* (LINNAEUS 1758). *Molecular Ecology*, 8: 1911–1922.
- LENK, P., JOGER, U., WINK, M. (2001a): Phylogenetic relationships among European ratsnakes of the genus *Elaphe* Fitzinger based on mitochondrial DNA sequence comparisons. *Amphibia-Reptilia*, 22: 329–339.
- LENK, P., KALYABINA, S., WINK, M., JOGER, U. (2001b): Evolutionary relationships among the true vipers (Reptilia: Viperidae) inferred from mitochondrial DNA sequences. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 19: 94–104.
- LENK, P., WÜSTER, W. (1999): A multivariate approach to the systematics of Italian rat snakes of the *Elaphe longissima* complex (Reptilia, Colubridae): revalidation of Camerano's *Callopeltis longissimus* var. *lineata*. *Herpetological Journal, London*, 9: 153–162.
- LENZ, S. (2006): Zur aktuellen Situation der Würfelnatter an der Elbe. *Elaphe*, 14: 12–14.
- LEVER, C. (2003): Naturalized reptiles and amphibians of the World. New York, Oxford University Press, 318 pp.
- LEWIN, J. (1992): Parasites of the water snake, *Natrix natrix* L., in Poland. *Acta Parasitologica*, 37: 195–199.
- LESICA, P., ALLENDORF, F. W. (1995): When are peripheral populations valuable for conservation. *Conservation Biology*, 9: 753–760.

- LEWIN, J. (1990): Parasitic worms in a slow worm (*Anguis fragilis* L.) population from the Bieszczady Mountains (Poland). *Acta Parasitologica Polonica*, 35: 207–215.
- LEWIN, J. (1992a): Parasites of the sand lizard (*Lacerta agilis* L.) in Poland. *Acta Parasitologica*, 37: 19–24.
- LEWIN, J. (1992b): Parasites of the water snake, *Natrix natrix* L., in Poland. *Acta Parasitologica*, 37: 195–199.
- LEWIN, J. (1993): A contribution to the knowledge of parasites of *Elaphe longissima* LAURENTI, 1768 in Poland. *Acta Parasitologica*, 38: 55–57.
- LEWIN, J., GRABDA-KAZUBSKA, B. (1997): Parasites of *Vipera berus* L. in Poland. *Acta Parasitologica*, 42: 92–96.
- LI, Ch., WU, X.-Ch., RIEPPEL, O., WANG, L.-T., ZHAO, L.-J. (2008): An ancestral turtle from the Late Triassic of southwestern China. *Nature*, 456: 497–501.
- LIEBUS, A. (1930): Neue Schildkrötenreste aus den tertiären Süßwassertonen von Preschen bei Bilin in Böhmen. *Rozprawy státního geologického ústavu Československé republiky*, sv. 4: 1–57.
- LICHTENSTEIN, H. (1823): Verzeichniß der Doubletten der zoologischen Museums der Königl. Universtät zu Berlin nebst Beschreibung vieler bisher unbekannter Arten von Säugethieren, Vögeln, Amphibien und Fischen. J. F. Starcke, Berlin, 119 pp.
- LINDAKER, J. T. (1790): Systematisches Verzeichniss der böhmischen Amphibien mit Beobachtungen. *Neuere Abhandlungen der Königlichen Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften*, 1: 109–128.
- LINDELL, L. E. (1997): Annual variation in growth rate and body condition of adders, *Vipera berus*: Effects of food availability and weather. *Canadian Journal of Zoology*, 75: 261–270.
- LINDELL, L. E., FORSMAN, A. (1996a): Sexual dichromatism in snakes: Support for the flicker-fusion hypothesis. *Canadian Journal of Zoology*, 74: 2254–2256.
- LINDELL, L. E., FORSMAN, A. (1996b): Density effects and snake predation: Prey limitation and reduced growth rate of adders at high density of conspecifics. *Canadian Journal of Zoology*, 74: 1000–1007.
- LINDELL, L. E., FORSMAN, A., MERILÄ, J. (1993): Variation in number of ventral scales in snakes: effect on body size, growth rate and survival in the adder, *Vipera berus*. *Journal of Zoology*, 230: 101–115.
- LINDTKE, D., MAYER, W., BÖHME, W. (2010): Identification of a contact zone between oviparous and viviparous common lizards (*Zootoca vivipara*) in central Europe: reproductive strategies and natural hybridization. *Salamandra*, 46: 73–82.
- LINNAEUS, C. (1758): *Systema naturae per regna tria naturae, secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus, differentiis, synonymis, locis*. Vol. 1, 10th ed. Laurentii Salvii, Holmiae, 824 pp.
- LITVINOV, N., BAKIEV, A., MEBERT, K. (2011): Thermobiology and microclimate of the dice snake at its northern range limit in Russia. Pp. 330–335 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- LITTLEWOOD, D. T. J., ROHDE, K., CLOUGH, K. A. (1997): Parasite speciation within or between host species? Phylogenetic evidence from site-specific polystome monogeneans. *International Journal for Parasitology*, 27: 1289–1297.
- LJUNGAR, L. (1995): First subfossil find of the Aesculapian snake, *Elaphe longissima* (LAUR.) from a Mesolithic settlement in Denmark. *Amphibia-Reptilia, Leiden*, 16: 93–94.
- LLORENTE, G. A., VIDAL-GARCÍA, M., GARRIGA, N., CARRANZA, S., PLEGUEZUELOS, J. M., SANTOS, X. (2012): Lessons from a complex biogeographical scenario: morphological characters match mitochondrial lineages within Iberian *Coronella austriaca* (Reptilia: Colubridae). *Biological Journal of the Linnean Society*, 106: 210–223.
- LOOS, K. (1912): Die Reptilien in Böhmen. *Lotos*, 60: 254–274.
- LOOS, K. (1913): Die Smaragdeidechse (*Lacerta viridis*, LAUR.) in Böhmen. *Lotos*, 61: 264–265.
- LOOS, K. (1915): Die Verbreitung und Lebensweise der Kreuzotter in Böhmen. *Lotos*, 63: 119–126.
- LORENZON, P., CLOBERT, J., OPPLIGER, A., JOHN-ALDER, H. (1999): Effect of water constraint on growth rate, activity and body temperature of yearling common lizard (*Lacerta vivipara*). *Oecologia*, 118: 423–430.
- LOTZE, H. U. (1975): Zum Paarungsverhalten der Äskulapnatter, *Elaphe longissima*. *Salamandra*, 11: 67–76.
- LOVERIDGE, A., WILLIAMS, E. E. (1957): Revision of the African tortoises and turtles of the suborder Cryptodira. *Bulletin of the Museum of Comparative Zoology*, 115: 161–557.
- LOVICH, J. E., ERNST, C. H. (1989): Variation in the plastral formulae of selected turtles with comments on taxonomic utility. *Copeia*, 1989: 304–318.
- LOŽEK, V. (1988): Říční fenomén a přehrady. *Vesmír*, 67: 318–326.
- LÖWENBORG, K., SHINE, R., KÄRVEMO, S., HAGMAN, M. (2010): Grass snakes exploit anthropogenic heat sources to overcome distributional limits imposed by oviparity. *Functional Ecology*, 24: 1095–1102.
- LUFTI, M. (1936): Das thermotaktische Verhalten einiger Reptilien. Dissertation, Fridrich-Wilhelms-Universität Berlin (ex MERTENS 1994).

- LUISELLI, L. (1992a): The diet of the Slow Worm, *Anguis f. fragilis* LINNAEUS, 1758, in the Tarvisio Forest (Carnic Alps, NE Italy) (Squamata: Sauria: Anguidae). *Herpetozoa*, 5: 91–94.
- LUISELLI, L. (1992b): Reproductive success in melanistic adders: a new hypothesis and some considerations on Andrén and Nilson's (1981) suggestions. *Oikos*, 64: 601–604.
- LUISELLI, L. (1996): Individual success in mating balls of the grass snake, *Natrix natrix*: size is important. *Journal of Zoology*, 239: 731–740.
- LUISELLI, L., CAPPIZI, D., FILIPPI, E., ANIBALDI, C., RUGIERO, L., CAPULA, M. (2007): Comparative diets of three populations of an aquatic snake (*Natrix tessellata*, Colubridae) from Mediterranean streams with different hydric regimes. *Copeia*, 2007: 426–435.
- LUISELLI, L., CAPULA, M., ANIBALDI, C. (1994): Food habits of the slow worm, *Anguis fragilis* (L.), in two contrasting alpine environments. *Bulletin de la Société Herpetologique de France*, 71/72: 45–48.
- LUISELLI, L., CAPULA, M., CAPPIZI, D., FILIPPI, E., TRUJILLO JESUS, V., ANIBALDI, C. (1997): Problems for conservation of pond turtles (*Emys orbicularis*) in Central Italy: is the introduced red-eared turtle (*Trachemys scripta*) a serious threat? *Chelonian Conservation and Biology*, 2: 417–419.
- LUISELLI, L., FILIPPI, E., CAPULA, M. (2005): Geographic variation in diet composition of the grass snake (*Natrix natrix*) along the mainland and an island of Italy: the effects of habitat type and interference with potential competitors. *Herpetological Journal*, 15: 221–230.
- LUISELLI, L., CAPULA, M., SHINE, R. (1996): Reproductive output, costs of reproduction, and ecology of smooth snake, *Coronella austriaca*, in the eastern Italian Alps. *Oecologia*, 106: 100–110.
- LUISELLI, L., CAPULA, M., SHINE, R. (1997): Food habits, growth rates, and reproductive biology of grass snakes, *Natrix natrix* (Colubridae) in the Italian Alps. *Journal of Zoology*, 241: 371–380.
- LUISELLI, L., RUGIERO, L. (1991): Food niche partitioning by water snakes (genus *Natrix*) at a freshwater environment in central Italy. *Journal of Freshwater Ecology*, 6: 439–444.
- LUTTENBERGER, F. (1978): Die Schlangen Österreichs. Fa-cultas-Verlag, Wien, 67 pp.
- LUTZ, D., BISCHOFF, W., MAYER, W. (1986): Chemosystematische Untersuchungen zur Stellung von *Lacerta jayakari* BOULENGER, 1887 sowie der Gattungen *Gallotia* BOULENGER und *Psammodromus* FITZINGER (Sauria; Lacertidae). *Zeitschrift für Zoologische Systematik und Evolutionsforschung*, 2: 144–157.
- LYMBERAKIS, P., POULAKAKIS, N., KALIONTZOPOULOU, A., VALAKOS, E. D., MYLONAS, M. (2008): Two new species of *Podarcis* (Squamata: Lacertidae) from Greece. *Systematics and Biodiversity*, 86: 307–318.
- MACEY, R. J., SCHULTE II, J. A., LARSON, A., TUNIYEV, B. S., ORLOV, N., PAPENFUSS, T. J. (1999): Molecular phylogenetics, tRNA evolution, and historical biogeography in anguid lizards and related taxonomic families. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 12: 250–272.
- MAČÁT, Z., VESELÝ, M. (2009): Nové nálezy vzácných plazů v České republice. *Herpetologické informace*, 8: 10–11.
- MADSEN, T. (1983): Growth rates, maturation and sexual size dimorphism in a population of grass snakes, *Natrix natrix*, in southern Sweden. *Oikos*, 40: 277–282.
- MADSEN, T. (1984): Movements, home range size and habitat use of radiotracked grass snakes (*Natrix natrix*) in southern Sweden. *Copeia*, 1984: 707–713.
- MADSEN, T. (1987a): Cost of reproduction and female life-history tactics in a population of grass snakes, *Natrix natrix*, in southern Sweden. *Oikos*, 49: 129–132.
- MADSEN, T. (1987b): Are juvenile grass snakes, *Natrix natrix*, aposematically coloured? *Oikos*, 48: 265–267.
- MADSEN, T. (1988): Reproductive success, mortality and sexual size dimorphism in the adder, *Vipera berus*. *Holarctic Ecology*, 11: 77–80.
- MADSEN, T. (2011): Cost of multiple matings in female adders (*Vipera berus*). *Evolution*, 65: 1823–1825.
- MADSEN, T., SHINE, R. (1993a): Male mating success and body size in European grass snakes. *Copeia*, 1993: 561–564.
- MADSEN, T., SHINE, R. (1993b): Phenotypic plasticity in body sizes and sexual size dimorphism in European grass snakes. *Evolution*, 47: 321–325.
- MADSEN, T., SHINE, R. (1994): Cost of reproduction influence the evolution of sexual size dimorphism in snakes. *Evolution*, 48: 1389–1397.
- MADSEN, T., SHINE, R., LOMAN, J., HAKANSSON, T. (1992): Why do female adders copulate so frequently? *Nature*, 355: 440–441.
- MADSEN, T., SHINE, R., LOMAN, J., HAKANSSON, T. (1993): Determinants of mating success in male adders, *Vipera berus*. *Animal Behaviour*, 45: 491–499.
- MADSEN, T., STILLE, B. (1988): The effect of size dependent mortality on color morphs in male adders, *Vipera berus*. *Oikos*, 52: 73–78.
- MAIS, K., RABEDER, G. (1977): Eine weitere pliozäne Höhlenfauna aus dem Steinbruch Hollitzer bei Bad Deutsch-Altenburg (Niederösterreich). *Die Höhle*, 28: 84–86.

- MAIS, K., RABEDER, G. (1984): Das große Höhlensystem im Pfaffenberg bei Bad Deutsch-Altenburg (Niederösterreich) und seine fossilen Faunen. *Die Höhle*, 35: 213–230.
- MAJLÁTHOVÁ, V., MAJLÁTH, I., DERDÁKOVÁ, M., VÍCHOVÁ, B., PEŤKO, B. (2006): *Borrelia lusitaniae* and Green Lizards (*Lacerta viridis*), Karst Region, Slovakia. *Emerging Infectious Diseases*, 12: 1895–1901.
- MALKMUS, R. (1995a): Aggressives Verhalten bei der Blindschleiche, *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758? (Squamata: Sauria: Anguidae). *Herpetozoa*, 8: 89–91.
- MALKMUS, R. (1995b): *Coronella austriaca acutirostris* subsp. nov. aus dem Nordwesten der Iberischen Halbinsel (Reptilia: Serpentes: Colubridae). *Zoologischen Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 48: 265–278.
- MALLEK, U. (2003): Rettet die Würfelnatter! Von einst 150 nur sieben dieser seltener Tiere in der Elbe gezählt. *Sächsische Zeitung, Dresden*, 22. 5. 2003.
- MANTHEY, U., GROSSMANN, W. (1997): Amphibien und Reptilien Südostasiens. Natur und Tier-Verlag, Münster, 512 pp.
- MARCHAND, M. N., LITVAITIS, J. A., MAIER, T. J., DEGRAAF, R. M. (2002): Use of artificial nests to investigate predation on freshwater turtle nests. *Wildlife Society Bulletin*, 30: 1092–1098.
- MARTINI, E. (1988): Nannoplankton-Massenvorkommen in den *Corbicula*- (= Schichten mit *Hydrobia inflata*) und Hydrobienschichten des Oberrheingrabens, des Mainzer und des Hanauer Beckens (Miozän). *Geologisches Jahrbuch*, A, 110: 205–227.
- MARTINI, E. (1990): The Rhinegraben system, a connection between northern and southern seas in the European Tertiary. *Veröffentlichungen des Übersee-Museums*, A, 10: 83–98.
- MARTINI, E., ROTHE, P., HOEFS, J. (1988): Isotopenuntersuchungen an Nannoplankton-Massenvorkommen in den *Corbicula*- und Hydrobienschichten im Raum Frankfurt am Main und Mainz (Miozän). *Geologisches Jahrbuch*, A, 110: 229–236.
- MARŠÍČEK, J. (1929): Želva evropská u Bohdanče na Pardubicku. *Vesmír*, 7: 118, 230.
- MARŠÍČEK, J. (1933/1934): Pardubicko bydlištěm želvy evropské. *Krajem Perštýnův*, 14: 47–48.
- MATOUŠEK J. (2002): Obyčejná želva. *Akvárium Terárium*, 45: 62–63.
- MARTÍN-VALLEJO, J., GARCÍA-FERNÁNDEZ, J., PÉREZ-MELADO, V., VICENTE-VILLARDÓN, J. L. (1995): Habitat selection and thermal ecology of the sympatric lizards *Podarcis muralis* and *Podarcis hispanica* in a mountain region of central Spain. *The Herpetological Journal*, 5: 181–188.
- MASLAK, R. (2005): The sand lizard (*Lacerta agilis*) in Poland; one or two subspecies? P. 79 in: Societas Europea Herpetologica, Programme and Abstracts, 13th Ordinary general meeting, Bonn, Germany, 27 Sept.–2 Oct., 2005, 135 pp.
- MASROOR, R., MEBERT, K. (2012): *Natrix tessellata* (Dice Snake). *Herpetological Review*, 43: 621.
- MATUSCHKA, F. R. (1985): Experimental investigations on the host range of *Sarcocystis podarcicolubris*. *International Journal for Parasitology*, 15: 77–80.
- MATUSCHKA, F. R. (1986): *Sarcocystis clethrionomyelaphis* n. sp. from snakes of the genus *Elaphe* and different voles of the family Arvicolidae. *Journal of Parasitology*, 72: 226–231.
- MAYER, W. (2001): Unterarten und Geschwisterarten. Pp. 692–702 in: CABELA, A., GRILLITSCH, H., TIEDEMANN, F. (eds.): Atlas zur Verbreitung und Ökologie der Amphibien und Reptilien in Österreich: Auswertung der Herpetofaunistischen Datenbank der Herpetologischen Sammlung des Naturhistorischen Museums in Wien. Umweltbundesamt, Wien, 880 pp.
- MAYER, W. (2006): The phylogeny of *Zootoca vivipara*. P. 25 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- MAYER, W., BENYR, G. (1994): Albumin-Evolution und Phylogenese in der Familie Lacertidae (Reptilia: Sauria). *Annalen der Naturhistorischen Museums in Wien*, 96 B: 621–648.
- MAYER, W., BEYERLEIN, P. (2001): Genetische Differenzierung des *Lacerta viridis/bilineata* Komplexes und von *Lacerta trilineata* in Griechenland: Mitochondriale DNA-Sequenzen. Pp. 52–59 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- MAYER, W., BISCHOFF, W. (1996): Beiträge zur taxonomischen Revision der Gattung *Lacerta* (Reptilia: Lacertidae). Teil 1: *Zootoca*, *Omanosaura*, *Timon* und *Teira* als eigenständige Gattungen. *Salamandra*, 32: 163–170.
- MAYER, W., BÖHME, W. (2000): A note on the validity and distribution of *Zootoca vivipara sachalinensis*. *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná*, 169: 123–124.
- MAYER, W., BÖHME, W., TIEDEMANN, F., BISCHOFF, W. (2000): On oviparous populations of *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787) in south-eastern Central Europe and their phy-

- logenetetic relationship to neighbouring viviparous and South-west European oviparous populations (Squamata: Sauria: Lacertidae). *Herpetozoa*, 13: 59–69.
- MAYER, W., GRILLITSCH, H., CABELA, A. (1991): Protein-elektrophoretische Untersuchungen zur Systematik der südgriechischen Blindschleiche (Squamata: Anguidae). *Herpetozoa*, 4: 157–165.
- MAYER, W., TIEDEMANN, F. (1982): Chemotaxonomical investigations in the collective Genus *Lacerta* (Lacertidae, Sauria) by means of protein electrophoresis. *Amphibia-Reptilia*, 2: 349–355.
- MAZUCH, T. (2003): Leucismus u ještěrky obecné *Lacerta agilis* L. *Herpetologické informace*, 1: 13.
- MCALLISTER, C. T. & UPTON, S. J. (1989): The coccidia (Apicomplexa: Eimeriidae) of Testudines with description of three new species. *Canadian Journal of Zoology*, 67: 2459–2467.
- MEBERT, K. (2011a): Geographic variation of morphological characters in the dice snake (*Natrix tessellata*). Pp. 11–19 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- MEBERT, K. (2011b): Sexual dimorphism in dice snake (*Natrix tessellata*) from the central Alps. Pp. 94–99 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- MEBERT, K., OTT, T. (2011): Mating aggregations in *Natrix tessellata*. Pp. 437–439 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- MEBERT, K., MASROOR, R., CHAUDHRY, M. J. I. (2013): The Dice Snake, *Natrix tessellata* (Serpentes: Colubridae) in Pakistan: Analysis of its range limited to few valleys in the western Karakoram. *Pakistan Journal of Zoology*, 45: 395–410.
- MECA, P., VLČEK, P. (2012): Zdokumentovaná pozorování plavání u slepýše *Anguis* sp. a ještěrky živorodé (*Zootoca vivipara*). *Herpetologické informace*, 11: 20–21.
- MEGIA-PALMA, R., MARTINEZ, J., MERINO, S. (2013): Phylogenetic analysis based on 18S rRNA gene sequences of *Schellackia* parasites (Apicomplexa: Lankesterellidae) reveals their close relationship to the genus *Eimeria*. *Parasitology*, 140: 1149–1157.
- MEEK, R. (2005): Null models and the thermal biology of the anguid lizard *Anguis fragilis*; evidence for thermoregulation? *Amphibia-Reptilia*, 26: 445–450.
- MEESKE, A. C. M., MÜHLENBERG, M. (2004): Space use strategies by a northern population of the European pond turtle, *Emys orbicularis*. *Biologia*, 59/Suppl., 14: 95–101.
- MEESKE, M. (1997): Nesting ecology of European pond turtle (*Emys orbicularis*) in south Lithuania. *Acta Zoologica Lituanica, Biodiversity*, 7: 138–142.
- MEIJIDE, M. (1973): Nuevas citas herpetológicas en la provincia de Santander. *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural. Sección Biológica*, Madrid, 71: 271–273.
- MEISTER, B., HOFER, U., URSENBACHER, S., BAUR, B. (2010): Spatial genetic analysis of the grass snake, *Natrix natrix* (Squamata: Colubridae), in an intensively used agricultural landscape. *Biological Journal of the Linnean Society*, 101: 51–58.
- MELLADO, J., ANDRADA, J., ANDRADA, M. (1979): Una nueva localidad para *Elaphe longissima* en la Cordillera Cantábrica. *Donana Acta Vertebrata*, 6: 118.
- MERILÄ, J., FORSMAN, A., LINDELL, L. E. (1992): High frequency of ventral scale anomalies in *Vipera berus* populations. *Copeia*, 1992: 1127–1130.
- MERTENS, D. (1994): Some aspects of thermoregulation and activity in free-ranging grass snakes (*Natrix natrix* L.). *Amphibia-Reptilia*, 15: 322–325.
- MERTENS, R. (1925): Amphibien und Reptilien aus dem nördlichen und östlichen Spanien. *Abhandlungen der Senckenbergischen Naturforschenden Gesellschaft, Frankfurt am Main*, 39: 27–129.
- MERTENS, R. (1948): Neues über das Vorkommen der Äskulapnatter in Deutschlands. *Natur und Volk, Frankfurt am Main*, 4/6: 78–80.
- MERTENS, R. (1969): Bemerkungen zu „Neue Ergebnisse über das Vorkommen der Äskulapnatter (*Elaphe longissima* [LAURENTI]) in der Tschechoslowakei“. *Der Zoologische Garten, Leipzig*, 37: 108–111.
- MERTENS, R., MÜLLER L. (1928): Liste der Amphibien und Reptilien Europas. *Abhandlungen der Senckenbergischen Naturforschenden Gesellschaft*, 41: 1–62.
- MERTENS, R., WERMUTH, H. (1960a): Die Amphibien und Reptilien Europas. W. Kramer, Frankfurt am Main, 264 pp.
- MERTENS, R., WERMUTH, H. (1960b): Application to suppress under the plenary powers eleven specific names of Amphibia and Reptilia and to validate thirteen names with their original author and date. *Bulletin of Zoological Nomenclature*, 18: 3–7.
- MESSER, J., KŁADNY, M., SCHMITZ, G. (2004): Über drei Vorkommen der Mauereidechse, *Podarcis muralis*, im westlichen Ruhrgebiet sowie Zusammenstellung der allochthonen Vorkommen in Nordrhein-Westfalen. *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 11: 179–186.

- MESZOELY, C. A. M., GASPARIK, M. (2002): First record of an agamid lizard from the Pleistocene of Hungary. *Fragmenta Palaeontologica Hungarica*, 20: 1–2.
- MEYER, A., MONNEY, J.-C. (2004): Die Kreuzotter, *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758), in der Schweiz. Pp. 144–155 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- MIDDELBURG, J. J., STRIJBOSCH, H. (1988): The reliability of the toe-clipping method with the common lizard (*Lacerta vivipara*). *Herpetological Journal*, 1: 291–293.
- MIHALCA, A. D. (2007): Parasite fauna of the European pond turtle (*Emys orbicularis*), sand lizard (*Lacerta agilis*) and European grass snake (*Natrix natrix*) in autochthonous fauna of Romania. PhD thesis, Faculty of Veterinary Medicine, University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Cluj-Napoca, Romania.
- MIHALCA, A. D., FICTUM, P., ŠKORIČ, M., SLOBODA, M., KÄRVEMO, S., GHIRA, I., CARLSSON, M., MODRÝ, D. (2007): Severe granulomatous lesions in several organs from *Eustrongylides* larvae in a free-ranging dice snake, *Natrix tessellata*. *Veterinary Pathology*, 44: 103–105.
- MIHALCA, A. D., MICLĂUȘ, V., LEFKADITIS, M. (2010): Pulmonary lesions caused by the nematode *Rhabdias fuscovenosa* in a grass snake *Natrix natrix*. *Journal of Wildlife Diseases*, 46: 678–681.
- MICHEL, J. (1929): Unsere Kriechtiere und Lurche. Pp. 149–157 in: MICHEL, J.: Tiere der Heimat. Ernst Uhlig, Tetschen a. d. Elbe, 200 pp.
- MIKAN, J. CH. (1805): *Lacerta montana* MIKAN. Die Bergeidechse. 3 pp. in: STURM, J. (ed.): Deutschlands Fauna in Abbildungen nach der Natur mit Beschreibungen. Abtheilung 3, Heft 4, 44 pp.
- MIKÁTOVÁ, B. (2001a): Ještěrka obecná – *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 30–47 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKÁTOVÁ, B. (2001b): Ještěrka zelená – *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768). Pp. 48–59 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKÁTOVÁ, B. (2001c): The green lizard, *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768) in the Czech Republic: Distribution, Ecology and Conservation aspects. Pp. 138–149 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta s. str.*). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- MIKÁTOVÁ, B. (2009): Užovka stromová v České republice (2). *Zoo report profi, odborná příloha zooreportu*, 3: 1–3.
- MIKÁTOVÁ, B., KOLMAN, P., VLAŠÍN, M. (2001a): Užovka obojková – *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758). Pp. 123–139 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKÁTOVÁ, B., NEČAS, P. (1997): *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768). Pp. 72–73 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, pp. 94.
- MIKÁTOVÁ, B., PELLANTOVÁ, J., VLAŠÍN, M. (1989): Amphibia and Reptilia in South Moravian Region. *Sborník Národního muzea v Praze, Řada B, Přírodní vědy*, 45: 121–180.
- MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M. (2001): Ještěrka živorodá – *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787). Pp. 60–73 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M. (2012): Rozšíření a biologie užovky stromové (*Zamenis longissimus*) na území Národních parků Podyjí a Thayatal a v jejich blízkém okolí. *Thayensia*, 9: 51–81.
- MIKÁTOVÁ, B., ZAVADIL, V. (2001): Užovka stromová – *Elaphe longissima*. Pp. 113–123 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKÁTOVÁ, B., ZAVADIL, V., LAŇKA, V. (2001b): Užovka podplamatá – *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768). Pp. 140–151 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- MIKLAS-TEMPFER, P. M. (2003): The Miocene Herpetofaunas of Grund (Caudata; Chelonii, Sauria, Serpentes) and Mühlbach am Manhartsberg (Chelonii, Sauria, Amphisbaenia, Serpentes), Lower Austria. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien, A*, 104: 195–235.
- MILES, P. (1975): Další nálezy vzácnějších obratlovců v Krkonoších. *Opera Concorctica*, 12: 205–225.
- MILLER, V., BREJCHA, J., ŠANDERA, M. (2010): Současný výskyt a nabídka nepůvodních druhů sladkovodních želv na území ČR. *Herpetologické informace*, 9: 25–32.
- MILLER, V., BREJCHA, J., JEŘÁBKOVÁ, L., ŠANDERA, M. (v tisku): Zaznamenávání výskytu nepůvodních druhů sladkovodních želv na území ČR v roce 2011. *Herpetologické informace*.

- MILNER, A. C. (1986): Amphibians and squamates from the Palaeogen of England. Pp. 685–688 in: ROČEK, Z. (ed.): Studies in herpetology. Charles University, SEH, Prague, 754 pp.
- MILNER, A. C., MILNER, A. R., ESTES, R. (1982): Amphibians and squamates from the Upper Eocene of Hordle Cliff, Hampshire – a preliminary report. *Tertiary Research*, 4: 149–154.
- MILTO, K. D., ZINENKO, O. I. (2005): Distribution and morphological variability of *Vipera berus* in eastern Europe. Pp. 64–73 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): Herpetologia Petropolitana. *Russian Journal of Herpetology, Suppl.* 12, SEH, St. Petersburg, Moscow, 340 pp.
- MITCHELL, J. C., PAGUE, C. A. (1990): Body size, reproductive variation, and growth in the slider turtle at the Northeastern edge of its range. Pp. 146–151 in: GIBBONS J. W. (ed.): Life History and Ecology of the Slider Turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D.C., 368 pp.
- MITRUS, S., ZEMANEK, M. (1998): Reproduction of *Emys orbicularis* (L.) in Central Poland. Pp. 187–191 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- MITRUS, S., ZEMANEK, M. (2000): Distribution and biology of *Emys orbicularis* (L.) in Poland. *Stapfia*, 69, N.F. 149: 107–118.
- MITRUS, S., ZEMANEK, M. (2003): European pond tortoise, *Emys orbicularis*, neonates overwintering in the nest. *Herpetological Journal*, 13: 195–198.
- MITRUS, S., ZEMANEK, M. (2004): Body size and survivorship of the European pond turtle *Emys orbicularis* in Central Poland. *Biologia*, 59/Suppl., 14: 103–107.
- MLÍKOVSKÝ, J. (2011): Nomenclatural and taxonomic status of bird taxa (Aves) described by an ornithological swindler, Josef Prokop Pražák (1870–1904). *Zootaxa*, 3005: 45–68.
- MLÍKOVSKÝ, J., BENDA, P. (2005): Taxonomic and nomenclatural status of vertebrate species described by Franz Wilibald Schmidt in 1795. *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná*, 174: 75–86.
- MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.) (2006): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MŁYNARSKI, M., ROČEK, Z. (1985): Chelonians (Reptilia: Testudines) from the Lower Miocene locality Dolnice (Bohemia, Czechoslovakia). *Časopis pro mineralogii a geologii*, 30: 397–407.
- MŁYNARSKI, M., SZYNDLAR, Z. (1989): Plazy i gady – Amphibia et Reptilia. Pp. 69–88 in: KOWALSKI, K. (ed.): Historia i ewolucje lądowej fauny Polski. *Folia Quaternaria*, 59–60.
- MŁYNARSKI, M., SZYNDLAR, Z., ESTES, R., SANCHÍZ, B. (1982): Lower vertebrate fauna from the miocene of Opole (Poland). *Estudios geológicos*, 38: 103–119.
- MODRÝ, D., JIRKŮ, M. (2006): Three new species of coccidia (Apicomplexa: Eimeriorina) from the Marble-throated skink, *Marmorosphax tricolor* BAVAY, 1869 (Reptilia: Scincidae), endemic to New Caledonia with a taxonomic revision of *Eimeria* spp. from scincid hosts. *Parasitology Research*, 99: 419–428.
- MODRÝ, D., KOUDELA, B., VOLF, J., NEČAS, P., HUDCOVIC, T. (1997): *Vipera berus* and *V. ammodytes* (Serpentes: Viperidae) represent new hosts for *Caryospora simplex* (Apicomplexa: Eimeriidae) in Europe. *Folia Parasitologica*, 44: 99–102.
- MODRÝ, D., ŠLAPETA, J., KOUDELA, B. (2005): Mice serve as paratenic hosts for the transmission of *Caryospora duszynskii* (Apicomplexa: Eimeriidae) between snakes of the genus *Elaphe*. *Folia Parasitologica*, 52: 205–208.
- MOLLOV, I. (2010): A contribution to the knowledge of the trophic spectrum of the Slow Worm (*Anguis fragilis* L., 1758) (Reptilia: Anguidae) from Bulgaria. *ZooNotes*, 9: 1–4.
- MOODY, S., ROČEK, Z. (1980): *Chamaeleo caroliquarti* (Chamaeleonidae, Sauria): a new species from the Lower Miocene of central Europe. *Věstník Ústředního ústavu geologického*, 55: 85–92.
- MORAVEC, F. (1963): The recognition of the helminth fauna of our reptiles. *Spisy Přírodovědecké Fakulty University J. E. Purkyně v Brně*, 446: 353–396.
- MORAVEC, F. (1974): Description of the free-living males and females of *Entomelas entomelas* (DUJARDIN, 1845) (Nematoda: Rhabdiasidae). *Scripta Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Purkyniae Brunensis*, 4: 97–100.
- MORAVEC, F. (2001): Trichinelloid nematodes parasitic in cold-blooded vertebrates. Academia, Praha, 429 pp.
- MORAVEC, F. (2006): Dracunculoid and anguillicoloid nematodes parasitic in vertebrates. Academia, Praha, 634 pp.
- MORAVEC, F. (2010): *Rhabdias lacertae* n. sp. (Nematoda: Rhabdiasidae), the first rhabdiasid species parasitizing lizards in Europe. *Systematic Parasitology*, 77: 23–27.
- MORAVEC, J. (1976): Obojživelníci a plazi v územním čtvrtci Cc 40. Středoškolská studentská práce, Gymnázium Vlašim, Vlašim, 55 pp.
- MORAVEC, J. (1979): Obojživelníci a plazi okolí Vlašimi. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka*, 19 [1978]: 89–99.
- MORAVEC, J. (1985): Pozdní výskyt aktivní gravidní samice zmije obecné. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka*, 26: 37–39.

- MORAVEC, J. (1986): Společná zimoviště zmijí. *Živa*, 34: 33.
- MORAVEC, J. (1994): K devadesátým narozeninám herpetologa Doc. RNDr. Otakara Štěpánka. *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná*, 162 [1993]: 47–53.
- MORAVEC, J. (1997): *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 78–79 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- MORAVEC, J. (1999a): Svět zvířat VII. Obojživelníci, plazi. Albatros, Praha, 183 pp.
- MORAVEC, J. (1999b): To the introduction of the European pond turtle (*Emys orbicularis*) in the Central Bohemia. *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná, Praha*, 168: 117–119.
- MORAVEC, J. (2001): Výsledky faunistického výzkumu obojživelníků a plazů na lokalitě „Na voskopě“ (Český kras). Závěrečná zpráva za období 1999–2001. Nepublikovaná závěrečná zpráva uložená v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze, 7 pp.
- MORAVEC, J. (2003): Some notes on the population of dwarfed *Emys orbicularis* from Pag (Croatia). *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná, Praha*, 172: 55–60.
- MORAVEC, J. (2004): Distribution and morphological variation of the lizard *Mesalina brevirostris* in Syria. Pp. 245–257 in: PERÉZ-MELADO, V., RIERA, N., PERERA, A. (eds.): The biology of Lacertid lizards. Evolutionary and ecological perspectives. Institut Menorquí d'Estudis, Recerca, 8. Maó, Menorca, 313 pp.
- MORAVEC, J. (2006a): Podzimní páření užovky obojkové. *Živa*, 54: 33.
- MORAVEC, J. (2006b): *Hemidactylus turcicus* (LINNAEUS, 1758) gekon turecký. P. 403 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MORAVEC, J. (2007): Obojživelníci a plazi Pelhřimovska. *Acta rerum naturalium*, 3: 37–46.
- MORAVEC, J. (2008a): České názvy živočichů VII. Plazi (Reptilia) 1. Želvy (Testudines), krokodýli (Crocodylia), haterie (Rhynchocephalia). Národní muzeum, Praha, 40 pp.
- MORAVEC, J. (2008b): Želví pohroma? Poznámka recenzenta. *Živa*, 56: 229–230.
- MORAVEC, J. (2011): Reptilia. Pp. 145–149 in: MLÍKOVSKÝ, J., BENDA, P., MORAVEC, J., ŠANDA, R.: Type specimens of recent vertebrates in the collections of the National Museum, Prague, Czech Republic. *Journal of the National Museum (Prague), Natural History Series*, 180: 133–164.
- MORAVEC, J. (2012): Poznámka k epigamnímu chování užovky podplamaté. *Živa*, 60: 302–303.
- MORAVEC, J., BAHA EL DIN, S., SELIGMANN, H., SIVAN, N., WERNER, Y. L. (1999): Systematics and distribution of the *Acanthodactylus pardalis* group (Lacertidae) in Egypt and Israel. *Zoology in the Middle East*, 17: 21–50.
- MORAVEC, J., BENEŠ, B. (2000): Poznámka k výskytu ještěrky zední (*Podarcis muralis*) u Štramberku. *Časopis Slezského Muzea Opava (A)*, 49: 143–144.
- MORAVEC, J., BÖHME, W. (2005): Morphological variation and sex ratio in the Leopard snake (*Zamenis situla*) from Sozopol (Bulgaria). Pp. 74–76 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): Herpetologia Petropolitana. *Russian Journal of Herpetology, Suppl. 12*, SEH, St. Petersburg, Moscow, 340 pp.
- MORAVEC, J., KULÍKOVÁ, H. (2011): Souboje ještěrek zelených. *Živa*, 59: 134–135.
- MORAVEC, J., ŠIROKÝ, P. (2006a): *Testudo graeca* LINNAEUS, 1758 želva žlutohnědá. Pp. 403–405 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MORAVEC, J., ŠIROKÝ, P. (2006b): *Testudo hermanni* GMELIN, 1789 želva zelenavá. Pp. 405–406 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MORAVEC, J., ŠIROKÝ, P. (2006c): *Testudo horsfieldii* GRAY, 1844 želva čtyřprstá. Pp. 406–407 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MORAVEC, J., ŠIROKÝ, P. (2006d): *Trachemys scripta* (SCHOEPFF, 1792) želva nádherná. Pp. 407–409 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky. ČSOP, Praha, 496 pp.
- MOSBRUGGER, V., UTESCHER, T., DILCHER, D. L. (2005): Cenozoic continental climatic evolution of Central Europe. *PNAS*, 102, 42: 14964–14969.
- MOSIMANN, D., CADI, A. (2004): On the occurrence and viability of the European pond turtle (*Emys orbicularis*) in Moulin-de-Vert (Geneva, Switzerland): 50 years after first introduction. *Biologia*, 59/Suppl., 14: 109–112.
- MRLÍK, V. (2013): Překvapivý nález užovky stromové (*Zamenis longissimus*) na Vysočině. *Herpetologické informace*, 12: 12–14.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., JANOUŠEK, K. (2007): Za užovkou stromovou do Německa. *Fauna Bohemiae septentrionalis*, 32: 101–106.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., JANOUŠEK, K. (2009): Překvapení v posteli (Podivuhodné chování užovky stromové). *Vesmír*, 88: 56–58.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., MARKOVÁ, S., KOTLÍK, P. (2010): Relics of the Europe's warm past: phylogeography of the

- Aesculapian snake. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 57: 1245–1252.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., KOTLÍK, P. (2006): Albinismus užovky obojkové. *Živa*, 54: 228–229.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., KOTLÍK, P. (2008): Isolated populations of *Zamenis longissimus* (Reptilia: Squamata) above the northern limit of the continuous range in Europe: origin and conservation status. *Acta Societatis Zoologicae Bohemicae*, 71 [2007]: 197–208.
- MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V. (2011): The dice snake in the Czech Republic (1). *Zooreport, spec. suppl.*, 2011: 1–4.
- MUSTERS, C. J. M., IN DEN BOSCH, H. A. J. (1982): Einige Bemerkungen zu den Unterarten von *Anguis fragilis* L., mit Berücksichtigung niederländischer Exemplare (Reptilia: Sauria: Anguidae). *Salamandra*, 18: 196–204.
- NADACHOWSKI, A., PAWŁOWSKI, J., STWORZEWICZ, E. (1989): Charakterystyka stanowisk i ich korelacja stratigraficzna. Pp. 5–19 in: KOWAŁSKI, K. (ed.): Historija i ewolucja lądowej fauny Polski. *Folia Quaternaria*, 59–60.
- NAGY, Z. T., KORSÓS, Z. (1998): Data on movements and thermal biology of grass snake (*Natrix natrix* L.) using radiotelemetry. Pp. 339–343 in: MIAUD, C., GUETANT, R. (eds.): Current Studies in Herpetology. Le Bourget du Lac, SEH, France.
- NAJBAR, B. (1999a): Breeding biology of the Aesculapian snake *Elaphe longissima* (LAURENTI) in the Bieszczady Zachodnie Mountains (SE Poland). *Chronmy Przyrode Ojczysta, Warszawa*, 55: 5–20.
- NAJBAR, B. (1999b): The diet of the Aesculapian snake *Elaphe longissima longissima* (LAURENTI) in the Bieszczady Zachodnie Mountains (SE Poland). *Chronmy Przyrode Ojczysta, Warszawa*, 55: 21–33.
- NAJBAR, B. (2000a): The Aesculapian snake *Elaphe l. longissima* LAUR. population in Bieszczady (Poland) between 1990–98. *Bulletin of the Polish Academy of Sciences. Biology, Warszawa*, 48: 41–51.
- NAJBAR, B. (2000b): The state of the Aesculapian snake *Elaphe l. longissima* LAUR. population in Poland. *Bulletin of the Polish Academy of Sciences. Biology, Warszawa*, 48: 53–62.
- NAJBAR, B. (2001): Żółw błotny. Wydawnictwo lubuskiego klubu przyrodników, Świebodzin, Monografie przyrodnicze, 7: 135 pp.
- NAJBAR, B. (2004a): Wąż Eskulapa – *Elaphe (Zamenis) longissima* (LAURENTI, 1768) w Bieszczadach zachodnich. Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza UZ, 140 pp.
- NAJBAR, B. (2004b): Wąż Eskulapa. Świebodzin: Wydawnictwo Klubu Przyrodników, 104 pp.
- NAJBAR, B. (2007): Food habits of *Zamenis longissimus* (LAURENTI, 1768) (Reptilia: Serpentes: Colubridae) in Bieszczady (south-eastern Poland). *Vertebrate Zoology*, 57: 73–77.
- NAULLEAU, G. (1984): Les Serpents de France. *Rev. Franc. Herp. Aquar., Nancy*, 11: 1–56 (ex ENGELMANN 1993).
- NAULLEAU, G. (1989): Etude biotelemetrique des déplacements et de la temperature chez la couleuvre d'esculape *Elaphe longissima* en zone forestiere. *Bulletin de la Société Zoologique de France*, 52: 45–53.
- NAULLEAU, G. (1992): Reproduction de la couleuvre d'esculape *Elaphe longissima* LAURENTI dans le centre ouest de la France. *Bulletin de la Société Zoologique de France*, 62: 9–17.
- NAULLEAU, G. (1997): *Lacerta viridis* LAURENTI, 1768. Pp. 266–267 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- NAULLEAU, G., BONNET, X. (1995): Reproductive ecology, body fat reserves and foraging mode in females of two contrasted snake species: *Vipera aspis* (terrestrial, viviparous) and *Elaphe longissima* (semi-arboreal, oviparous). *Amphibia-Reptilia*, 16: 37–46.
- NAVRÁTIL, J. (1966): Můj odchov ještěrek. *Akvárium a terárium*, 9: 44.
- NEČAS, P., ZAVADIL, V., VLAŠÍN, M. (1997): *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768. Pp. 85 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- NEMYNÁŘ, B. (2001): Poznámky k odolnosti amerických želv nádherných. *Akvárium Terárium*, 44: 69–70.
- NETTMANN, H.-K. (2001): Die Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.) – Eine Übersicht über Verwandtschaft und Formenvielfalt. Pp. 11–32 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (*Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- NETTMANN, H.-K., RYKENA, S. (1984): *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768) – Smaragdeidechse. Pp. 129–180 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/I, Echsen (Sauria) II (Lacertidae II: *Lacerta*). AULA-Verlag, Wiesbaden, 416 pp.
- NEUMANN, CH., MEBERT, K. (2011): Migration behaviour of endangered dice snakes (*Natrix tessellata*) at the river Nahe, Germany. Pp. 39–48 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- NILSON, G. (1980): Male reproductive cycle of the European adder, *Vipera berus*, and its relation to annual activity periods. *Copeia*, 1980: 729–737.

- NILSON, G., ANDRÉN, C. (1982): Function of renal sex secretion and male hierarchy in the adder, *Vipera berus*, during reproduction. *Hormones and Behavior*, 16: 404–413.
- NILSON, G., ANDRÉN, C. (1984): A taxonomic account of the Iranian ratsnakes of the *Elaphe longissima* species-group. *Amphibia-Reptilia*, 5: 157–171.
- NILSON, G., ANDRÉN, C., SZYNDLAR, Z. (1994): The systematic position of the Common Adder, *Vipera berus* (L.) (Reptilia, Viperidae), in North Korea and adjacent regions. *Bonner zoologische Beiträge*, 45: 49–56.
- NILSON, G., ANDRÉN, C., VÖLKL, W. (2005): *Vipera (Pelias) berus* (LINNAEUS, 1758) – Kreutzotter. Pp. 213–292 in: JOGER, U., STÜMPER, N. (eds.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIB, Schlangen (Serpentes) III, Viperidae. AULA-Verlag, Wiesbaden, 420 pp.
- NISKANEN, M., OKSANEN, T. A., MAPPE, T. (2006): Intensity and sensitivity of the ventral colouration of male *Z. vivipara*. P. 27 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- NISTRI, A., CORTI, C., VANNI, S., LANZA, B. (1997): *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768). Pp. 372–373 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- NORELL, M. A., GAO, K. (1997): Braincase and Phylogenetic Relationships of *Estesia mongoliensis* from the Late Cretaceous of the Gobi Desert and the Recognition of a New Clade of Lizards. *American Museum Novitates*, 3211: 1–25.
- NORELL, M. A., GAO, K., CONRAD, J. (2007): A New Platynotan Lizard (Diapsida: Squamata) from the Late Cretaceous Gobi Desert (Ömnögov), Mongolia. *American Museum Novitates*, 3605: 1–22.
- NÖLLERT, A. (1988): Morphometrische Charakteristika einer Population von *Lacerta agilis argus* (LAURENTI, 1768) aus dem Nordosten der DDR. Pp. 54–65 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- NÖLLERT, A., STEGEMANN, K.-D., RITTER, A. (1989): Bemerkungen zu einem Massen-Eiablageplatz der Ringelnatter (*Natrix n. natrix*) am Ahlbecker Fenn, Kreis Ueckermünde, Bezirk Neubrandenburg. *Jahrbuch für Feldherpetologen*, 3: 107–114. (ex GÜNTHER et VÖLKL 1996d)
- NOVÁK, V. (1954): Ještěrka zelená, skvost naší zvěřiny. *Živa*, 2: 185.
- NOVÁK, I., HONĚK, A. (1975): Nález neobvyklého jedince slepýše křehkého. *Akvárium a terárium*, 18: 51.
- NORDMANN, A. (1840): Notice sur les reptiles de la faune pontique. Pp. 335–351 in: Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie, exécuté en 1837, sous la direction de M. Anatole de Demidoff, par MM. de Sainson, le Play, Huot, Léveillé, Raffet, Rousseau, de Nordmann et du Ponceau. Tome 3, Ernest Bourdin et Cie, Paris, 756 pp.
- NOVOTNÝ, M., DANKO, S., HAVAŠ, P. (2004): Activity cycle and reproductive characteristics of the European pond turtle (*Emys orbicularis*) in the Tajba National Reserve, Slovakia. *Biologia*, 59/Suppl., 14: 113–121.
- NÝVLT, D., ENGEL, Z., TYRÁČEK, J. (2011): Pleistocene Glaciations of Czechia. Pp. 37–46 in: EHLERS, J., GIBBARD, P. L., HUGHES, P. D. (eds.): Developments in Quaternary Science, Vol. 15, Amsterdam, The Netherlands.
- OBST, F. J., STRASSER, P. (2011): Das Sächsisches Vorkommen der Würfelnatter im Elbtal bei Meissen. Pp. 58–69 in: MEBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- ODIERNA, G., HEULIN, B., GUILLAUME, C. P., VOGGIN, N., APREA, G., CAPRIGLIONE, T., SURGET-GROBA, Y., KUPRIYANOVA, L. (2001): Evolutionary and biogeographical implications of the karyological variations in the oviparous and viviparous forms of the lizard *Lacerta (Zootoca) vivipara*. *Ecography*, 24: 332–340.
- ODIERNA, G., APREA, G., CAPRIGLIONE, T., PUKY, M. (2004): Chromosomal evidence for the double origin of viviparity in the European common lizard, *Lacerta (Zootoca) vivipara*. *Herpetological Journal*, 14: 157–160.
- OLSSON, M. (1994a): Nuptial coloration in the sand lizard, *Lacerta agilis*: an intra-sexually selected cue to fighting ability. *Animal Behaviour*, 48: 607–613.
- OLSSON, M. (1994b): Rival recognition affects male contests behavior in sand lizards (*Lacerta agilis*). *Behavioral Ecology and Sociobiology*, 35: 249–252.
- OLSSON, M., GULLBERG, A., TEGELSTRÖM, H. (1994): Sperm competition in the sand lizard, *Lacerta agilis*. *Animal Behaviour*, 48: 193–200.
- OLSSON, M., GULLBERG, A., TEGELSTRÖM, H. (1996): Mate guarding in male sand lizards (*Lacerta agilis*). *Behaviour*, 133: 367–386.
- OLSSON, M., MADSEN, T. (2001): Promiscuity in sand lizards (*Lacerta agilis*) and adder snakes (*Vipera berus*): causes and consequences. *Journal of Heredity*, 92: 190–197.
- OLSSON, M., MADSEN, T., SHINE, R. (1997): Is sperm really so cheap? Costs of reproduction in male adders, *Vipera berus*. *Proceedings of the Royal Society of London, Series B – Biological Sciences*, 264: 455–459.
- OLSSON, M., SHINE, R., WAPSTRA, E., UJVARI, B., MADSEN, T. (2002): Sexual dimorphism in lizard body shape: the roles

- of sexual selection and fecundity selection. *Evolution*, 56: 1538–1542.
- OLSSON, M., MADSEN, T., UJVARI, B., WAPSTRA, E. (2004): Fecundity and MHC affect ejaculation tactics and paternity bias in sand lizards. *Evolution*, 58: 906–909.
- OLSSON, M., WAPSTRA, E., ULLER, T. (2005): Differential sex allocation in sand lizards: bright males induce daughter production in a species with heteromorphic sex chromosomes. *Biology Letters*, 1: 378–380.
- OPATRŇÝ, E. (1959): Ještěrka obecná (*Lacerta agilis*). *Živa*, 7: 236.
- OPATRŇÝ, E. (1960a): Nezdařený lov. *Akvárium a terárium*, 3: 11.
- OPATRŇÝ, E. (1960b): Užovka podplamatá (*Natrix tessellata*). *Živa*, 8: 35.
- OPATRŇÝ, E. (1962): Pohlavní dimorfismus u želvy bahenní *Emys orbicularis* (LINNAEUS). *Časopis Národního muzea, Oddíl přírodovědný*, 131: 207–208.
- OPATRŇÝ, E. (1973a): Die Waldeidechse *Lacerta vivipara* JACQUIN, 1787 auf tiefliegendem Standort beim Fluss Morava. *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis*, 43: 281–289.
- OPATRŇÝ, E. (1973b): Ještěrka živorodá v nížině na Olomoucku. *Živa*, 21: 230–231.
- OPATRŇÝ, E. (1979): Beitrag zur Erkenntnis der Verbreitung der Reptilienfauna in der Tschechoslowakei. *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Facultas Rerum Naturalium*, 63: 243–255.
- OPATRŇÝ, E. (1985): Některé pozoruhodnější výsledky faunistické akce. *Akvárium Terárium*, 28: 29–32.
- OPATRŇÝ, E. (1986): 4. Übersicht der Ergebnisse der herpetologischen faunistischen Untersuchung. *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Facultas Rerum Naturalium Biologica XXVI*, 87: 105–117.
- OPATRŇÝ, E. (1992a): 1. druh *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758 – Ještěrka obecná. Pp. 80–87 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- OPATRŇÝ, E. (1992b): 3. druh *Lacerta vivipara* JACQUIN, 1787 – Ještěrka živorodá. Pp. 92–97 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- OPATRŇÝ, E. (1992c): 1. druh *Testudo graeca* LINNAEUS, 1758 – Želva žlutohnědá. Pp. 67–68 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- OPATRŇÝ, E. (1992d): 2. druh *Testudo hermanni* GMELIN, 1789 – Želva zelenavá. Pp. 68–69 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- OPATRŇÝ, E. (1992e): 1. druh *Agrionemys horsfieldii* GRAY, 1844 – Želva čtyřprstá. P. 70 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- OPATRŇÝ, E., PETRUŠKA, F. (1998): Dějiny české zoologie. Stručné dějiny naší systematické zoologie a životopisy našich systematických zoologů. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc, 177 pp.
- ORLOVA, V. F., KURANOVA, V. N., BULAKHOVA, N. A. (2005): Some aspects of reproductive biology of *Zootoca vivipara* (JACQUIN, 1787) in the Asian part of its area. Pp. 201–204 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): *Herpetologia Petropolitana. Russian Journal of Herpetology, Suppl. 12*, SEH, St. Petersburg, Moscow, 340 pp.
- ORTEGA-RUBIO, A., PILORGE, T., KHODADOOST, M., ARRIAGAL, L. (1988): Interpopulation home range comparison of a temperate lizard. *Herpetologica*, 20: 71–80.
- OUTERBRIDGE, M. E. (2008): Ecological notes on feral populations of *Trachemys scripta elegans* in Bermuda. *Chelonian Conservation and Biology*, 7: 265–269.
- PAEPKE, H.-J. (1970): Ein neues Vorkommen der Smaragdeidechse, *Lacerta v. viridis* (LAURENTI), in Brandenburg. *Veröffentlichungen des Bezirksheimatmuseums Postdam*, 21: 121–126.
- PALACKÝ, J. (1857): Aufforderung. *Lotos*, 7: 256.
- PAMROKOVÁ, S. (2010): Ontogenetické změny folidózy u ještěrky zední *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768). Bakalářská práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc, 28 pp.
- PANČIŠIN, L., JANDZÍK, D., KLEMBARA, J. (2002): Usporiadanie a morfológia osteodermálnych štítkov slepúcha lámavého (*Anguis fragilis*). Pp. 88–89 in: BRYJA, J., ZUKAL, J. (eds.): *Zoologické dny Brno, Abstrakta referátů z konference 14. a 15. února 2002. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno*, 191 pp.
- PAPERNA, I., LANDSBERG, J. H. (1989): Description and taxonomic discussion of eimerian coccidia from African and Levantine geckoes. *South African Journal of Zoology*, 24: 345–355.
- PARMENTER, R. R., AVERY, H. W. (1990): The feeding ecology of the slider turtle. Pp. 257–266 in: GIBBONS, J. W. (ed.): *Life history and ecology of the slider turtle*. Smithsonian Institution Press, Washington D.C., 368 pp.
- PATRAKOV, S. V., KURANOVA, V. N. (2006): Variation of moulting activity in *Lacerta agilis* and *Zootoca vivipara* (Reptilia: Sauria: Lacertidae). Pp. 111–113 in: VENCES, M.,

- KÖHLER, J., ZIEGLER, T., BÖHME, W. (eds.): Herpetologia Bonnensis II. Proceedings of the 13th Congress of the Societas Europaea Herpetologica. Bonn, Zoologisches Forschungsmuseum A. Koenig and Societas Europaea Herpetologica, 262 pp.
- PATTERSON, J. W. (1983): Frequency of reproduction, clutch size, and clutch energy in the lizard *Anguis fragilis*. *Amphibia-Reptilia*, 4: 195–203.
- PAUDLER, A. (1900): Naturwissenschaftliches. *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursion-Clubs, Böhmisches Leipa*, 23: 149–156.
- PAUL, R., ANDREAS, B. (1998): Migration and home range of female European pond turtles (*Emys o. orbicularis*) in Brandenburg (NE Germany), first results. Pp. 193–197 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- PAVLÍK, P., ŠUHAI, J. (2000): Výskyt ještěrky zední *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) v České republice. *Sborník Přírodovědného klubu v Uherském Hradišti*, 5: 288–295.
- PEARSE, D. E., AVISE, J. C. (2001): Turtle mating systems: Behavior, sperm storage, and genetic paternity. *The American genetic association*, 92: 206–211.
- PECINA, P. (1979): Kapesní atlas chráněných a ohrožených živočichů. SPN, Praha, 224 pp.
- PECINA, P. (1983): Příspěvek k faunistice státní přírodní rezervace Větrušická rokle (zoologický inventarizační průzkum). Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje. Nepublikovaná inventarizační zpráva Z-1983-IP, uložena v archivu zoologického oddělení Národního muzea v Praze.
- PECINA, P. (1991): Živočichové červeného seznamu ČR ve Středočeském kraji I. Kruhoústí, ryby, obojživelníci a plazi. *Bohemia centralis*, 20: 61–107.
- PECINA, P. (1993): Opětovný výskyt ještěrky zelené (*Lacerta viridis*) v areálu pražské zoo. *Gazeta*, 20: 117–119.
- PECINA, P. (1995): Želvy bahenní u Lišan na Rakovnicku. *Ochrana přírody*, 50: 73–77.
- PEDALL, I., SCHÄFER, H., FRITZ, U., WINK, M. (2009): Isolation of microsatellite markers in the *Emys orbicularis* complex and development of multiplex PCR amplification. *Conservation Genetics*, 10: 725–727.
- PEDALL, I., FRITZ, U., STUCKAS, H., VALDEÓN, A., WINK, M. (2011): Gene flow across secondary contact zones of the *Emys orbicularis* complex in the Western Mediterranean and evidence for extinction and re-introduction of pond turtles on Corsica and Sardinia (Testudines: Emydidae). *Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research*, 49: 44–57.
- PEDERSEN, I. L., JENSEN, J. K., TOFT, S. (2009): A method of obtaining dietary data for slow worms (*Anguis fragilis*) by means of non-harmful cooling and results from a Danish population. *Journal of Natural History*, 43: 1011–1025.
- PEŠAT, J. (2008): Želvy ohrožují hnízdění vodního ptactva. *Živa*, 56: 229.
- PEŠINA Z ČECHOŘODU (1677): Martis Moravicus, Lib. I. Cap. V.: p. 52., [24] 958 [16] pp.
- PETERS, G. (1959): Zur Taxionomie und Ökologie der Zauneidechsen zwischen Peipus- und Onega-See. *Zoologische Beiträge, Berlin, N. F.*, 4: 205–232.
- PETERS, G. (1970): Studien zur Taxonomie, Verbreitung und Ökologie der Smaragdeidechsen. IV. Zur Ökologie und Geschichte der Populationen von *Lacerta v. viridis* (LAURENTI) im mitteleuropäischen Flachland. *Veröffentlichungen des Bezirksheimatmuseums Postdam*, 21: 49–119.
- PETERS, G. (1977a): Die Reptilien aus dem fossilen Tierbautensystem von Pisede bei Malchen. Teil I: Analyse des Fundgutes. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität, Reihe Mathematik, Naturwissenschaften, Berlin*, 26: 307–320.
- PETERS, G. (1977b): Die Reptilien aus dem fossilen Tierbautensystem von Pisede bei Malchen. Teil II: Interpretationen und Probleme. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität, Reihe Mathematik, Naturwissenschaften, Berlin*, 26: 321–326.
- PETRÁŇ, J. (1999): Klementinské „Matematické muzeum“ a staré univerzitní kabinet. Pp. 207–308 in: PETRÁŇ, J. (ed.): Památky Univerzity Karlovy. Karolinum, Praha, 363 pp.
- PETROVA, I. V., PAVLOV, A. V. (2010): Some microclimatic conditions of habitats and body temperatures of different sex in common northern viper *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758). P. 26 in: ZUFFI, M. A. L. (ed.): Abstract book, 3rd Biology of the Vipers Conference, Calci, Pisa, 31st March – 2nd April 2010, 63 pp.
- PETZOLD, H.-G. (1971): Blindschleiche und Scheltopusik. Die Familie Anguidae. Die Neue Brehm-Bücherei, Vol. 448. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 102 pp.
- PETZOLD, H.-G. (1972): Eine total melanotische Zauneidechse (*Lacerta agilis*) aus dem Raum Berlin. *Salamandra*, 8: 123–127.
- PHELPS, T. (2004): Population dynamics and spatial distribution of the adder *Vipera berus* in southern Dorset, England. Pp. 241–258 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- PHELPS, T. E. (1978): Seasonal movement of the snakes *Coronella austriaca*, *Vipera berus* and *Natrix natrix* in southern England. *British Journal of Herpetology*, 5: 775–761.

- PHELPS, T. (2010): Old World vipers. A natural history of the Azemiopinae and Viperinae. Edition Chimaira, Frankfurt, 558 pp.
- PIANKA, E. R., VITT, L. J. (2003): Lizards: window to the evolution of diversity. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 333 pp.
- PIEAU, C., GIRONDOT, N., RICHARD-MERCIER, G., DESVAGES, M., DORIZZI, P., ZABORSKI, P. (1994) Temperature sensitivity of sexual differentiation of gonads in the European pond turtle. *Journal of Experimental Zoology*, 270: 86–93.
- PILJAVSKIJ, B. R. (1983): Novaja nachodka eskulapovogo poloza v Ternopol'skoj oblasti. *Vestnik zoologii, Kiev*, 2: 83–84.
- PILLANS, B. (1991): New Zealand Quaternary Stratigraphy: an overview. *Quaternary Science Reviews*, 10: 405–418.
- PILLER, W. E., HARZHAUSER, M., MANDIC, O. (2007): Mioocene Central Paratethys stratigraphy – current status and future directions. *Stratigraphy*, 4: 151–168.
- PILORGE, T. (1982): Stratégie adaptive d'une population de montagne de *Lacerta vivipara*. *Oikos*, 39: 206–212.
- PILORGE, T. (1987): Density, size structure, and reproductive characteristics of three populations of *Lacerta vivipara* (Sauria: Lacertidae). *Herpetologica*, 43: 345–356.
- PILORGE, T., XAVIER, F. (1981): Le lézard *vivipara* (*Lacerta vivipara* J.) dans la région du Puy-de-Dôme: Ecologie et stratégie de reproduction. *Annales de la Station Biologique Besse-en-Chandresse*, 15: 32–59.
- PIRAS, P., BUSCALIONI, A. D. (2006): *Diplocynodon muelleri* comb. nov., an Oligocene diplocynodontine alligatoroid from Catalonia (Ebro Basin, Lleida province, Spain). *Journal of Vertebrate Paleontology*, 26: 608–620.
- PIZZUTI, P. A., CATTANEO, A. (2006): Un episodio di insolita presa alimentare in *Zamenis longissimus* (LAURENTI, 1768). *Atti della Società italiana di Scienze naturali e del Museo Civico di Storia naturale, Milano*, 147: 340–342.
- PLATENBERG, R. J., GRIFFITHS, R. A. (1999): Translocation of slow-worms (*Anguis fragilis*) as a mitigation strategy: a case study from south-east England. *Biological Conservation*, 90: 125–132.
- PLETICHA, P. (1968): Das relative Wachstum der Zauneidechse (*Lacerta agilis* L.). *Zoologické Listy*, 17: 63–74.
- PODLOUCKY, R. (1988): Zur Situation der Zauneidechse, *Lacerta agilis* LINNAEUS, 1758, in Niedersachsen – Verbreitung, Gefährdung und Schutz. Pp. 146–166 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- PODLOUCKY, R. (2004): Verbreitung und Bestandssituation der Kreuzotter *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) in Niedersachsen unter Berücksichtigung von Bremen und dem südlichen Hamburg. Pp. 36–47 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- PODNAR, M., PINSKER, W., MAYER, W. (2009): Complete mitochondrial genomes of three lizard species and the systematic position of the Lacertidae (Squamata). *Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research*, 37: 35–41.
- POMEROL, C., PREMOLI-SILVA, I. (1986): The Eocene-Oligocene transition: Events and boundary. Pp. 1–24 in: POMEROL, C., PREMOLI-SILVA, I. (eds.): Terminal Eocene events. Elsevier Science Publisher B. V., Amsterdam.
- PONEC, J. (1978): Zo života plazov. *Príroda*, Bratislava, 194 pp.
- PORKERT, J., GROSSEOVÁ, M. (1986): Some morpho-physiological data on skeletons of *Lacerta agilis* and *Lacerta viridis*. Pp. 337–340 in: ROČEK, Z. (ed.): Studies in herpetology, Charles University, SEH, Prague, 754 pp.
- PORTIK, D. M., PAPENFUSS, T. J. (2012): Monitors cross the Red Sea: the biogeographic history of *Varanus yemenensis*. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 62: 561–565.
- POUGH, F. H., ANDREWS, R. M., CADLE, J. E., CRUMP, M. L., SAVITZKY, A. H., WELLS, K. D. (1998): Herpetology. Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, i–xi + 577 pp.
- POUGH, F. H., ANDREWS, R. M., CADLE, J. E., CRUMP, M. L., SAVITZKY, A. H., WELLS, K. D. (2004): Herpetology (3rd ed.). Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, i–ix + 726 pp.
- POŻARYSKA, K. (1977): Upper Eocene Foraminifera of east Poland and their palaeogeographical meaning. *Acta Palaeontologica Polonica*, 22: 3–54.
- POŻARYSKA, K., ODRZYWOLSKA-BIEŃKOWA, E. (1977): O górnym eocenie w Polsce. *Kwartalnik Geologiczny*, 21: 57–72.
- PRACH, F. K. (1861): Plazové a obojživelníci země české. *Živa*, 9: 144–162, 348–388.
- PRACH, K., ŠTECH, M., ŘÍHA, P. (2009): Ekologie a rozšíření biomů na Zemi. Scientia, Praha, 151 pp.
- PRAŽÁK, J. P. (1893): Synopsis Vertebratorum Bohemiae. Hořinowes. (ex PRAŽÁK 1898)
- PRAŽÁK, J. P. (1894): Appendices. (ex PRAŽÁK 1898)
- PRAŽÁK, J. P. (1898): Systematische Uebersicht der Reptilien und Batrachier Böhmens. *Zoologische Jahrbücher, Abtheilung für Systematik, Geographie und Biologie der Thiere*, 11: 173–234.
- PRESTI, I. (1971): An ecological study of the viper *Vipera berus* in southern Britain. *Journal of Zoology*, 164: 373–418.

- PRIETO, J., BÖHME, M., MAURER, H., HEISSIG, K., ABDUL AZIZ, H. (2008): Biostratigraphy and sedimentology of the Fluvatile Untere Serie (Early and Middle Miocene) in the central part of the North Alpine Foreland Basin: Implications for palaeoenvironment and climate. *International Journal of Earth Sciences (Geologische Rundschau)*, DOI 10.1007/s00531-008-0331-2.
- PROCOPH, U., TEUFERT, S. (2004): Verbreitung und Bestandssituation der Kreuzotter in Sachsen. Pp. 125–130 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- PROSOVÁ, M. (1952): Štramberský kras. *Přírodovědecký sborník Ostravského kraje*, 13: 417–446.
- PRUSAK, B., NAJBAR, B., MITRUS, S., GÓRECKI, G., ROGALLA, U., GRZYBOWSKI, G., HRYNIEWICZ, A., WRÓBLEWSKI, R., BOCHEN, R., GRZYBOWSKI, T. (2011): Distribution of mitochondrial haplotypes (*cytb*) in Polish populations of *Emys orbicularis* (L., 1758). *Biologia*, 66: 893–898.
- PŘÍHODA, A. (1988): Užovka hladká (*Coronella austriaca*) – poznámky k ekologii a etologii. *Bohemia centralis*, 17: 211–215.
- PUCHOLT, R. (1963): Banány a černí pasažéři. *Živa*, 11: 60–61.
- PUKY, M., SCHÁD, P., SZÖVÉNYI, G. (2005): Magyarország herpetológiai atlaska / Herpetological atlas of Hungary. Varangy Akciócsoport Egyesület, Budapest, 207 pp.
- PUNDA, M. (1959): O zmiji a užovkách s ní zaměňovaných. *Živa*, 7: 187–189.
- PUPIŃA, A., PUPIŃŚ, M. (1996): Żółw błotny (*Emys orbicularis*) na Łotwie. Proceedings IV Ogólnopolska Konferencja Herpetologiczna, Kraków, 1996: 96d (3 pp).
- PYRON, A. R., BURBRINK, F. T. (2012): Extinction, ecological opportunity, and the origins of global snake diversity. *Evolution*, 66–1: 163–178.
- PYRON, R. A., BURBRINK, F. T., COLLI, G. R., MONTES DE OCA, A. N., VITT, L. J., KUCZYNSKI, C. A., WIENS, J. J. (2011): The phylogeny of advanced snakes (Colubroidea), with discovery of a new subfamily and comparison of support methods for likelihood trees. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 58: 329–342.
- PYRON, R. A., BURBRINK, F. T., WIENS, J. J. (2013): A phylogeny and revised classification of Squamata, including 4161 species of lizards and snakes. *BMC Evolutionary Biology*, 13: 1–53.
- PYŠEK, P., CHYTRÝ, M., MORAVCOVÁ, L., PERGL, J., PERGLOVÁ, I., PRACH, K., SKÁLOVÁ, H. (2008): Návrh české terminologie vztahující se k rostlinným invazím. Pp. 219–222 in: PYŠEK, P., CHYTRÝ, M., MORAVCOVÁ, L., PERGL, J., PERGLOVÁ, I., PRACH, K., SKÁLOVÁ, H. (eds.): Rostlinné invaze v České republice: situace, výzkum a management. *Zprávy České botanické společnosti*, 43, Materiály, 23, 222 pp.
- RABEDER, G. (1981): Die Arvicoliden (Rodentia, Mammalia) aus dem Pliozän und dem älteren Pleistozän von Niederösterreich. *Beiträge zur Paläontologie von Österreich*, 8: 1–373.
- RADOVANOVICH, M. (1941): Zur Kenntnis der herpetofauna des Balkans. *Zoologischer Anzeiger, Jena*, 136: 145–159.
- RAGE, J.-C. (1974): Les Serpents des Phosphorites du Quercy. *Palaeovertebrata*, 6: 274–303.
- RAGE, J.-C. (1984a): Serpentes. Pp. 1–80 in: WELLNHOFER, P. (ed.): Handbuch der Paläoherpetologie (Encyclopedia of Paleoherpetology). Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, New York.
- RAGE, J.-C. (1984b): La «Grande Coupure» éocène / oligocène et les herpétofaunes (Amphibiens et Reptiles): problèmes du synchronisme des événements paléobiogéographiques. *Bulletin de la Société Géologique de France*, 26: 1251–1257.
- RAGE, J.-C. (1987): Fossil history. Pp. 51–76 in: SIEGEL R. A. (ed.): Snakes: Ecology and evolutionary biology. MacMillan, New York.
- RAGE, J.-C. (1988a): The oldest known colubrid snakes. The state of the art. In: SZYNDLAR Z. (ed.): A Festschrift in honour of Professor Marian Młynarski on the occasion of his retirement. *Acta zoologica cracoviensia*, 31: 457–474.
- RAGE, J.-C. (1988b): Le gisement du Breton (phosphorites du Quercy, Tarn-et-Garonne, France) et sa faune de vertébrés de l'Eocène supérieur. I. Amphibiens et Reptiles. *Palaeontographica, Abt. A*, 205: 3–27.
- RAGE, J.-C. (1997): Chapter 3: Palaeobiological and palaeogeographical background of the European herpetofauna. Pp. 23–28 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- RAGE, J.-C. (2006): The lower vertebrates from the Eocene and Oligocene of the Phosphorites du Quercy (France): an overview. *Strata* 13: 161–173.
- RAGE, J.-C. (2012): Amphibians and squamates in the Eocene of Europe: what do they tell us? *Palaeobiodiversity and Palaeoenvironments*, 92: 445–457.
- RAGE, J.-C. (2013): Mesozoic and Cenozoic squamates of Europe. *Palaeobiodiversity and Palaeoenvironments*, 93: 517–534.
- RAGE, J.-C., AUGÉ, M. (1993): Squamates from the Cainozoic of the western part of Europe. A review. *Revue de Paléobiologie, Vol. spéc.*, 7: 199–216.

- RAGE, J.-C., BAILON, S. (2005): Amphibians and squamate reptiles from the late early Miocene (MN 4) of Béon 1 (Montréal-du-Gers, southwestern France). *Geodiversitas*, 27: 413–441.
- RAGE, J.-C., BUFFETAUT, E., BUFFETAUT-TONG, H., CHAIMANEE, Y., DUCROCQ, S., JAEGER, J. J., SUTEETHORN, V. (1992): A colubrid snake in the late Eocene of Thailand: The oldest known Colubridae (Reptilia, Serpentes). *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences, Paris*, 314(II): 1085–1089.
- RAGE, J.-C., HOLMAN, J. A. (1984): Des Serpents (Reptilia, Squamata) de type Nord-Américain dans le Miocène français. Evolution parallèle ou dispersion? *Géobios*, 17: 89–104.
- RAGE, J.-C., SZYNDLAR, Z. (2005): Last Oligocene-Early Miocene in Europe: Dark Period for booid snakes. *Comptes Rendus Palevol*, 4: 428–435.
- RAGE, J.-C., BAJPAI, S., THEWISSEN, J. G. M., TIWARI, B. N. (2003): Early Eocene snakes from Kutch, Western India, with a review of the Palaeophiidae. *Geodiversitas*, 25: 695–716.
- RAHMEL, U., MEYER, S. (1987): Populationsökologische Daten und metrische Charaktere einer Population von *Lacerta agilis argus* (LAURENTI, 1768) aus Niederösterreich. *Salamandra*, 23: 241–255.
- RAHMEL, U., MEYER, S. (1988): Populationsökologische Daten von *Lacerta agilis argus* (LAURENTI, 1768) aus Niederösterreich. Pp. 220–234 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- RANDÍK, A., OBR, F., LABANC, J. (1957): Príspevok k výskytu a ochrane jašterice múrovej (*Lacerta muralis* LAUR.) na Slovensku. *Ochrana prírody*, 12: 208–210.
- RATNIKOV, V. J. (2001): Gerpetofauna iz černojarских pie-skov razreza Čjernyj Jar – Nižneje Zaimiščje (Nižneje Povolžje). *Paleontologičeskij žurnal*, 6: 72–77.
- RAUSCHER, K. L. (1992): Die Echten (Lacertilia, Reptilia) aus dem Plio-Pleistozän von Bad Deutsch-Altenburg, Niederösterreich. *Beiträge zur Paläontologie von Österreich*, 17: 81–177.
- READING, C. J. (2004a): The influence of body condition and prey availability on female breeding success in the smooth snake (*Coronella austriaca* LAURENTI). *Journal of Zoology*, 264: 61–67.
- READING, C. J. (2004b): Age, growth and sex determination in a population of smooth snakes, *Coronella austriaca* in southern England. *Amphibia-Reptilia*, 25: 137–150.
- READING, C. J., DAVIES, J. L. (1996): Predation by grass snakes (*Natrix natrix*) at a site in southern England. *Journal of Zoology*, 239: 73–82.
- READING, C. J., JOFRÉ, G. M. (2009): Habitat selection and range size of grass snakes *Natrix natrix* in an agricultural landscape in southern England. *Amphibia-Reptilia*, 30: 379–388.
- RAUSCHER, K. L. (1992): Die Echten (Lacertilia, Reptilia) aus dem Plio-Pleistozän von Bad Deutsch-Altenburg, Niederösterreich. *Beiträge zur Paläontologie von Österreich*, 17: 81–177.
- REHÁK, I. (1989): Revize fauny hadů Československa. Kandidátská disertační práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha, 291 pp.
- REHÁK, I. (1992a): Obecné kapitoly in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia. Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I. (1992b): Distribution, ecology and variability of snakes in Czecho-Slovakia. Pp. 383–388 in: KORSÓS, Z., KISS, I. (eds.): Proceedings of the 6th Ordinary general meeting of the Societas Europea Herpetologica, 19–23 August 1991, Budapest, Hungary. Hungarian Nat. Hist. Mus., Budapest, 529 pp.
- REHÁK, I. (1992c): 1. druh *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768 – Užovka hladká. Pp. 134–140 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I. (1992d): 1. druh *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) – Užovka stromová. Pp. 141–149 in: BARUŠ, V., OLIVA, O.: Plazi – Reptilia. Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I. (1992e): 1. druh *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758) – Užovka obojková. Pp. 111–124 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I. (1992f): 2. druh *Natrix tessellata* (LAURENTI, 1768) – Užovka podplamatá. Pp. 125–134 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I. (1992g): 1. druh *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758) – Zmije obecná. Pp. 154–172 in: BARUŠ, V., OLIVA, O. (eds.): Plazi – Reptilia, Fauna ČSFR, svazek 26. Academia, Praha, 222 pp.
- REHÁK, I., OBST, J. (1993): *Coluber rubriceps* (VENZMER, 1919) – Rötliche Schlanknatter. In: BÖHME, W. (ed.) (1993): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/I, Schlangen (Serpentes) I (Typhlopidae, Boidae, Colubridae 1: Colubrinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, 480 pp.
- REICHENBACHER, B. (1995): Unteroligozäne Fische (Otolithen) aus dem Neuwieder Becken (Rheinisches Schiefer-

- gebirge, West-Deutschland). *Paläontologische Zeitschrift*, 69: 241–255.
- REICHENBACH-KLINKE, H., ELKAN, E. (1965): The principal diseases of lower vertebrates, Vol. III. T.F.H. Publications, Neptune City, NJ, 600 pp.
- REINHARDT, W. (1937): Reptilien und Amphibien Böhmens. *Blätter für Aquarien- und Terrarienkunde*, Stuttgart, 48: 196–197.
- REINHARDT, W. (1938): Über das Vorkommen der Äskulapnatter in Böhmen. *Blätter für Aquarien- und Terrarienkunde*, Stuttgart, 49: 149–152.
- REMEŠ, M. (1922): Želvy na Moravě. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*, 33: 17.
- REMEŠ, M. (1923): Želvy na Moravě. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*, 34: 123–124.
- REMEŠ, M. (1934): Zoologické drobnosti. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*, 47: 125.
- RICHARD, M., LECOMTE, J., de Fraipont, M., CLOBERT, J. (2005): Age-specific mating strategies and reproductive senescence. *Molecular Ecology*, 14: 3147–3155.
- RICHTER, J., NOE-NYGAARD, N. (2003): A late mesolithic hunting station at Agernaes, Fyn, Denmark. *Acta Archaeologica*, 74: 1–64.
- RIEPEL, O., GRANDE, L. (2007): The anatomy of the fossil varanid lizard *Saniwa ensidens* LEIDY, 1870, based on a newly discovered complete skeleton. *Journal of Paleontology*, 81: 643–665.
- ROBOVSKÝ, J., HRUBÝ, J., PIÁLEK, L., HAVELKOVÁ, P. (2006): Ferdinand Stolička – opomíjený zoolog I. *Živa*, 54: 137–140.
- ROČEK, Z. (1984): Lizards (Reptilia: Sauria) from the lower Miocene locality Dolnice (Bohemia, Czechoslovakia). *Rozpravy Československé akademie věd, Řada matematických a přírodních věd*, 94: 1–69.
- ROČEK, Z. (1994): A Review of the fossil Caudata of Europe. *Abhandlungen und Berichte für Naturkunde*, 17: 51–56.
- ROČEK, Z. (1997): Fossil amphibians and reptiles of the Czech Republic. Pp. 15–19 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- ROČEK, Z. (2002): Historie obratlovců. Evoluce, fylogeneze, systém. Academia, Praha, 512 pp.
- ROČEK, Z. (2005): Late Miocene Amphibia from Rudabánya. *Palaeontographia Italica*, 90 [2004]: 11–29.
- ROESLER, T. (1927): Ueber das Vorkommen der Kreutzotter (*Vipera berus*) in Böhmen. *Lotos*, 75: 121–135.
- RÖGL, F. (1998): Palaeogeographic considerations for Mediterranean and Paratethys seaways (Oligocene to Miocene). *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien, A*, 99: 279–310.
- ROGER, O. (1898): Wirbelthierreste aus dem Dinotheriensande, II. Theil. *Bericht des Naturwissenschaftlichen Vereins für Schwaben und Neuburg in Augsburg*, 33: 385–396.
- ROIG, J. M., CARRETERO, M. A., LLORENTE, G. A. (1998): Trophic selection in a Pyrenean population of *Zootoca vivipara*. P. 70 in: Abstract book. Third International Symposium on the Lacertids of the Mediterranean Basin, Cres, Croatia.
- ROIG, J. M., CARRETERO, M. A., LLORENTE, G. A. (2000): Reproductive cycle in a Pyrenean oviparous population of the common lizard (*Zootoca vivipara*). *Netherlands Journal of Zoology*, 50: 15–27.
- ROLLINSON, N., FARMER, R. G., BROOKS, R. J. (2012): Widespread variation in North American turtles: temperature, egg size and optimality. *Zoology*, 115: 160–169.
- RONCE, O., CLOBERT, J., MASSOT, M. (1998): Natal dispersal and senescence. *Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 95: 600–605.
- ROTH, P. (ed.) (2003): Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody (směrnice 79/409/EHS, směrnice 92/43/EHS, rozhodnutí 97/266/ES). MŽP, Praha.
- ROTTER, J. (1957): Příspěvek k poznání plazí fauny Prahy a okolí (Reptilia). *Musejní zprávy pražského kraje*, 2: 113–116.
- ROZÍNEK, K. Jr., ZAVADIL, V., MIKÁTOVÁ, B. (2001): Slepýš křehký – *Anguis fragilis* LINNAEUS, 1758. Pp. 82–101 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- RÖGL, F. (1999): Circum-Mediterranean Miocene Palaeogeography. Pp. 39–48 in: RÖSSNER, G. E., HEISSIG, K. (eds.): The Miocene land mammals of Europe. Verlag Dr. Friedrich Pfeil, München.
- RÖSCH, J. (1913): *Lacerta viridis*, LAUR. Smaragdeidechse in Böhmen. *Lotos, Prag*, 61: 109–110.
- RÖSSLER, M. (1999): Populationsökologische Untersuchung von *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758) in der österreichischen Donau-Auen (Reptilia: Testudines: Emydidae). *Faunistische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 21: 283–304.
- RÖSSLER, M. (2000a): Die Fortpflanzung der Europäischen Sumpfschildkröten *Emys orbicularis* (L.) im Nationalpark Donau-Auen (Niederösterreich). *Stapfia*, 69, N. F., 149: 145–156.

- RÖSSLER, M. (2000b): Der Lebensraum der Europäischen Sumpfschildkröte *Emys orbicularis* (L.) in den niederösterreichischen Donau-Auen (Reptilia: Testudines: Emydidae). *Stapfia*, 69, N. F., 149: 157–168.
- RÖSSLER, M. (2000c): Aktuelle Situation, Gefährdung und Schutz der Europäischen Sumpfschildkröte *Emys orbicularis* (L.) in Österreich. *Stapfia*, 69, N. F., 149: 169–178.
- RUGIERO, L., CAPULA, M., FILIPPI, E., LUISELLI, L. (1995): Food habits of Mediterranean populations of the smooth snake (*Coronella austriaca*). *The Herpetological Journal*, 5: 316–318.
- RUSU, A. (1985): Oligocene events in Transylvania (Romania) and the first separation of Paratethys. *Dari de Seama ale Sedintelor – Institutul Geologie si Geofizică (Tectonica si Geologie Regionala)*, 72/73: 207–233.
- RYKENA, S. (1988a): Ei- und Gelegenmasse bei *Lacerta agilis*: ein Beispiel für innerartliche Variabilität von Fortpflanzungsparametern. Pp. 75–83 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): *Biologie und Schutz der Zauneidechse (Lacerta agilis)*. *Mertensiella*, 1: 1–256.
- RYKENA, S. (1988b): Innerartliche differenzen bei der Eizetigungsgauer von *Lacerta agilis*. Pp. 41–53 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): *Biologie und Schutz der Zauneidechse (Lacerta agilis)*. *Mertensiella*, 1: 1–256.
- RYKENA, S. (1991): Kreuzungsexperimente zur Prüfung der Artgrenzen im Genus *Lacerta* sensu stricto. *Mitt. Zool. Mus. Berlin*, 67: 55–68.
- RYKENA, S. (2001): Experimental hybridization in Green Lizards (*Lacerta* s. str.), a tool to study species boundary. Pp. 78–88 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): *Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- RYKENA, S., NETTMANN, H.-K., GÜNTHER, R. (1996): Smaragdeidechse – *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768). Pp. 566–580 in: GÜNTHER, R. (ed.): *Die Amphibien und Reptilien Deutschlands*. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- RYKENA, S., NETTMANN, H.-K., MAYER, W. (2001): *Lacerta viridis guentherpetersi* ssp. nov., eine neue Unterart der Smaragdeidechse aus Griechenland. Pp. 89–97 in: ELBING, K., NETTMANN, H.-K. (eds.): *Beiträge zur Naturgeschichte und zum Schutz der Smaragdeidechsen (Lacerta* s. str.). *Mertensiella*, 13: 1–285.
- SAGONAS, K., POULAKAKIS, N., LYMBERAKIS, P., PARMAKELIS, A., PAFILIS, P., VALAKOS, E. D. (2014): Molecular systematics and historical biogeography of the green lizards (*Lacerta*) in Greece: Insights from mitochondrial and nuclear DNA. *Molecular Phylogenetics and Evolution*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ympev.2014.03.013>.
- SAINT GIRONS, H., SAINT GIRONS, M.-C. (1956): Cycle d'activité et thermorégulation chez les reptiles (lézards et serpents). *Vie et Milieu*, 7: 133–226.
- SAMŠIŇÁK, K. (1966): Budyňský krokodýl. *Živa*, 14: 226.
- SAMŠIŇÁK, K. (1968): Které obojživelníky a plazy můžeme potkat na Sobotecku. *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky*, 5: 46–47.
- SANCHÍZ, B. (1998): Salientia. In: WELLNHOFER, P. (ed.): *Handbuch der Paläoherpetologie*, Teil 4. Verlag Dr. Friedrich Pfeil, München, 275 pp.
- SANCHÍZ, B., MŁYNARSKI, M. (1979): Remarks on the Fossil Anurans from the Polish Neogene. *Acta zoologica cracoviensia*, 24: 153–174.
- SANTORO, M., TKACH, V. V., MATTIUCCI, S., KINSELLA, J. M. (2011): *Renifer aniarum* (Digenea: Reniferidae), an introduced North American parasite in grass snakes *Natrix natrix* in Calabria, southern Italy. *Diseases of Aquatic Organisms*, 95: 233–240.
- SANTOS, X., ROCA, J., PLEGUEZUELOS, J. M., DONAIRE, D., CARRANZA, S. (2008): Biogeography and evolution of the Smooth snake *Coronella austriaca* (Serpentes: Colubridae) in the Iberian Peninsula: evidence for Messinian refuges and Pleistocenic range expansions. *Amphibia-Reptilia*, 29: 35–47.
- SAVELIEV, S. S., BULAKHOVA, N. A., KURANOVA, V. N. (2006): Reproductive activity of *Lacerta agilis* and *Zootoca vivipara* (Reptilia: Sauria: Lacertidae) in western Siberia. Pp. 133–137 in: VENCES, M., KÖHLER, J., ZIEGLER, T., BÖHME, W. (eds.): *Herpetologia Bonnensis II. Proceedings of the 13th Congress of the Societas Europaea Herpetologica*. Bonn, Zoologisches Forschungsmuseum A. Koenig and Societas Europaea Herpetologica, 262 pp.
- SCALI, S., MANGIACOTTI, M., SACCHI, R., GENTILLI, A. (2011): A tribute to Hubert Saint Girons: niche separation between *Vipera aspis* and *V. berus* on the basis of distribution models. *Amphibia-Reptilia*, 32: 223–233.
- SEĎA, J. (1981): Želva bahenní *Emys orbicularis* LINNÉ. Pp. 92–94 in: BAKALÍKOVÁ, P., CEPÁK, V., ČMELÍK, P., HUBATKOVÁ, M., KOČKA, M., KOUBEK, P., SEĎA, J., TAJOVSKÝ, K.: *Význam zachování maloplošných přirozených ekosystémů v kulturní krajině na příkladu lokality „Božice“ u Znojma*. Práce SVOČ, UJEP Brno, 200 pp.
- SEIDEL, M. E. (2002): Taxonomic observations on extant species and subspecies of slider turtles, genus *Trachemys*. *Journal of Herpetology*, 36: 285–292.
- SEIPP, R., MALTEN, A., KÖHLER, G. (1998): Ein bisher unbekanntes Vorkommen der Mauereidechse *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) auf dem Gelände des Hauptgüterbahnhofs in Frankfurt/Main. *Elaphe*, 2: 81–82.

- SELAS, V. (2001): Predation on reptiles and birds by the common buzzard, *Buteo buteo*, in relation to changes in its main prey, voles. *Canadian Journal of Zoology*, 79: 2086–2093.
- SELIGMANN, H., MORAVEC, J., WERNER, Y. L. (2008): Morphological, functional and evolutionary aspects of tail autotomy and regeneration in the 'living fossil' *Sphenodon* (Reptilia: Rhynchocephalia). *Biological Journal of the Linnean Society*, 93: 721–743.
- SHARPILO, V. P. (1976): Parasitic worms of reptiles in the fauna of SSSR. Trudy Vsesoyuznogo Instituta Gel'mintologii. Izd. Naukova Dumka, Kiev, 286 pp.
- SHARPILO, V. P., BISERKOV, V., KOSTADINOVA, A., BEHNKE, J. M., KUZMIN, Y. I. (2001): Helminths of sand lizard, *Lacerta agilis* (Reptilia, Lacertidae), in the Palaearctic: faunal diversity and spatial patterns of variation in the composition and structure of component communities. *Parasitology*, 123: 389–400.
- SHIMALOV, V. V., SHIMALOV, V. T. (2000): Helminth fauna of snakes (Reptilia, Serpentes) in Belorussian Polesye. *Parasitology Research*, 86: 340–341.
- SHIMALOV, V. V., SHIMALOV, V. T., SHIMALOV, A. V. (2000): Helminth fauna of lizards (Reptilia, Sauria) in the southern part of Belarus. *Parasitology Research*, 86: 343.
- SHINE, R. (1994): Sexual size dimorphism in snakes revised. *Copeia*, 1994: 326–346.
- SHINE, R., MADSEN, T. (1994): Sexual dichromatism in snakes of the genus *Vipera*: a review and a new evolutionary hypothesis. *Journal of Herpetology*, 28: 114–117.
- SCHÄTTI, B. (1999): *Natrix maura* (LINNAEUS, 1758) – Viper natter. Pp. 483–503 in: BÖHME, W. (ed.): Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 3/IIA, Schlangen II, Serpentes II: Colubridae 2 (Boiginae, Natricinae). AULA-Verlag, Wiesbaden, i–vii + 481–815 pp.
- SCHÄTTI, B., BARAN, I., SIGG, H. (1991): Rediscovery of the Bolkar viper: morphological variation and systematic implications on the '*Vipera xanthina complex*'. *Amphibia-Reptilia*, 12: 305–327.
- SCHIEMENZ, H. (1987): Die Kreuzotter. Die Neue Brehm-Bücherei. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg, 108 pp.
- SCHIEMENZ, H., BIELLA, H.-J., GÜNTHER, R., VÖLKL, W. (1995): Kreuzotter – *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758). Pp. 710–728 in: GÜNTHER, R. (ed.): Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena, Stuttgart, Lübeck, Ulm, 825 pp.
- SCHLEICH, H. H. (1985): Zur Verbreitung tertiärer und quartärer Reptilien und Amphibien. I. Süddeutschland. *Münchner Geowissenschaftliche Abhandlungen, Reihe A*, 4: 67–149.
- SCHLEICH, H. H. (1987): Neue Reptilienfunde aus dem Tertiär Deutschlands 7. Erstnachweis von Geckos aus dem Mittelmiozän Süddeutschlands: *Palaeogekko risgoviensis* nov. gen., nov. spec. (Reptilia, Sauria, Gekkonidae). *Mitteilungen der Bayerische Staatssammlung für Paläontologie und historische Geologie*, 27: 67–93.
- SCHLEICH, H. H. (1988): Neue Reptilienfunde aus dem Tertiär Deutschlands 8. *Palaeoblanus tobieni* n. gen., n. sp. – neue Doppelschleichen aus dem Tertiär Deutschlands. *Paläontologische Zeitschrift*, 62: 95–105.
- SCHLEICH, H. H., KÄSTLE, W., KABISCH, K. (1996): Amphibians and reptiles of north Africa. Biology, systematics, field guide. Koelz Scientific Books, Koenigstein, 630 pp.
- SCHMIDT, A. D., LENZ, S. (2001): Bericht zum Stand des Erprobungs- und Entwicklungsvorhabens „Würfel natter“ der DGHT – 1. Teil: Erprobungsstandort Elbe. *Elaphe*, 9: 60–66.
- SCHMIDT, F. W. (1789): Ueber die Böhmisches Schlangennarten. *Abhandlungen der Böhmisches Gesellschaft der Wissenschaften*, 4 [1788]: 81–106.
- SCHMIDT, F. W. (1795): Versuch eines Verzeichnisses aller in Böhmen bisher bemerkten Thiere. Pp. 1–103 in: SCHMIDT, F. W. (ed.): Sammlung physikalisch-ökonomischer Aufsätze. Zur Aufnahme der Naturkunde und deren damit verwandten Wissenschaften in Böhmen, Vol. 1, Joh. Gottf. Calve, Prag, 375 pp.
- SCHMIDT-KITTLER, N. (ed.) (1987): International Symposium on Mammalian Biostratigraphy and Paleoecology of the European Paleogene, Mainz, February 18–21, 1987. *Münchner Geowissenschaftliche Abhandlungen, Reihe A*, 10: 1–312.
- SCHMIDTLER, J. F. (1986): Orientalische Smaragdeidechsen: Zur Systematik von *Lacerta viridis* in der Türkei. *Salamandra*, 22: 29–46.
- SCHMIDTLER, J. F. (1994): Gewässer als Fluchtverstrecke für die Bergeidechse (*Lacerta vivipara*). *Mitteilungen LARS*, 14: 23–26.
- SCHMIDTLER, J. F., BÖHME, W. (2006): Surprising finding on the nomenclatural history of the Common or Viviparous lizard, by this time: *Zootoca vivipara* (LICHTENSTEIN, 1823). P. 32 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- SCHMIDTLER, J. F., BÖHME, W. (2011): Synonymy and nomenclatural history of the Common or Viviparous lizard,

- by this time: *Zootoca vivipara* (LICHTENSTEIN, 1823). *Bonn zoological Bulletin*, 60: 214–228.
- SCHMIDT-LOSKE, K. (1996a): Anmerkungen zur Winteraktivität bei *Podarcis muralis* – Teil 1. *Elaphe*, N. F. 6: nestr.
- SCHMIDT-LOSKE, K. (1996b): Anmerkungen zur Winteraktivität bei *Podarcis muralis* – Teil 2. *Elaphe*, N. F. 6: nestr.
- SCHNEEWEISS, N., ANDREAS, B., JENDRETZKE, N. (1998): Reproductive ecology data of the European pond turtle (*Emys o. orbicularis*) in Brandenburg, Northeast Germany. Pp. 227–234 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- SCHNEEWEISS, N., STEINHAEUER, C. (1998): Habitat use and migrations of a remnant population of the European pond turtle, *Emys o. orbicularis* (LINNAEUS, 1758), depending on landscape structures in Brandenburg, Germany. Pp. 235–243 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- SCHNEIDER, J. G. (1783): Allgemeine Naturgeschichte der Schildkröten, nebst einem Verzeichnisse der einzelnen Arten und zwey Kupfern. J. G. Müllersche Buchhandlung, Leipzig, 364 pp.
- SCHREIBER, E. (1875): Herpetologia europaea. Eine systematische Bearbeitung der Amphibien und Reptilien welche bisher in Europa aufgefunden sind. Friedrich Vieweg und Sohn, Braunschweig, 639 pp.
- SCHREIBER, E. (1912): Herpetologia europaea. Eine systematische Bearbeitung der Amphibien und Reptilien welche bisher in Europa aufgefunden sind. Verlag von Gustav Fischer, Jena, 960 pp.
- SCHUBAUER, J. P., GIBBONS, J. W., SPOTILA, J. R. (1990): Home range and movement patterns of slider turtles inhabiting Par Pond. Pp. 223–232 in: GIBBONS, J. W. (ed.): Life History and Ecology of the Slider Turtle. Smithsonian Institution Press, Washington D.C., 368 pp.
- SCHULTE, J. A., CARTWRIGHT, E. M. (2009): Phylogenetic relationships among iguanian lizards using alternative partitioning methods and *TSHZ1*: A new phylogenetic marker for reptiles. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 50: 391–396.
- SCHULTE, U. (2012): Origin, climate niche, population genetics and intraspecific hybridization of introduced wall lizard populations in Central Europe. Dr. rer. nat. Dissertation, Universität Trier, 159 pp.
- SCHULTE, U., HOCHKIRCHL, A., LÖTTERS, S., RÖDDER, D., SCHWEIGER, S., WEIMANN, T., VEITH, M. (2012): Cryptic niche conservatism among evolutionary lineages of an invasive lizard. *Global Ecology and Biogeography*, 21: 198–211.
- SCHULTE, U., THIESMEIER, B., MAYER, W., SCHWEIGER, S. (2008): Allochthone Vorkommen der Mauereidechse (*Podarcis muralis*) in Deutschland. *Zeitschrift für Feldherpetologie*, 15: 139–156.
- SCHULTZ, H. (1975): Human infestation by *Ophionyssus natricis* snake mite. *British Journal of Dermatology*, 93: 695–697.
- SCHULZ, K.-D. (1996): A monograph of the colubrid snakes of the genus *Elaphe* Fitzinger. Koeltz Scientific Books, Havlíčkův Brod, i–iii + 439 pp.
- SCHWEIGER, M. (1994): Erstnachweis von *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) für die zentrale Osttürkei (Squamata: Serpentes: Colubridae). *Herpetozoa*, 7: 149–151.
- SCHWENCKFELD, C. (1603): Theriotropheion Silesiae. Impensis Davidis Alberti, Lignicii, 584 pp.
- SIDDALL, M. E., DESSER, S. S. (1990): Gametogenesis and sporogonic development of *Haemogregarina balli* (Apicomplexa: Adeleina: Haemogregarinidae) in the leech *Placobdella ornata*. *Journal of Protozoology*, 37: 511–520.
- SIDDALL, M. E., DESSER, S. S. (1991): Merogonic development of *Haemogregarina balli* (Apicomplexa: Adeleina: Haemogregarinidae) in the leech *Placobdella ornata* (Glossiphoniidae), its transmission to a chelonian intermediate host and phylogenetic implications. *Journal of Parasitology*, 77: 426–436.
- SIDDALL, M. E., MARTIN, D. S., BRIDGE, D., DESSER, S. S., CONE, D. K. (1995): The demise of a phylum of protists: Phylogeny of myxozoa and other parasitic cnidaria. *Journal of Parasitology*, 81: 961–967.
- SIDOROVICH, V. E., SIDOROVICH, A. A., IVANOVSKIY, V. V., PIKULIK, M. M., SHINKEVICH, E. P. (2008): The structure of vertebrate predator community in north-eastern Belarus before and after naturalization of the American mink and raccoon dog. *Folia Zoologica*, 57: 373–391.
- SIDOROVICH, V. E., SOLOVEJ, I. A., SIDOROVICH, A. A., ROTTENKO, I. I. (2008): Effect of felling on the distribution of rodents and their predators in a transitional mixed forest. *Polish Journal of Ecology*, 56: 309–321.
- SIEBENROCK, F. (1913): Schildkröten aus Syrien und Mesopotamien. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien*, 27: 171–225.
- SIMM, J. (1902a): Correspondenzen. *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Böhmisches Leipa*, 25: 106.
- SIMM, J. (1902b): Correspondenzen. *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Böhmisches Leipa*, 25: 107–108.

- SINDACO, R., VENCHI, A., CARPANETO, G. M., BOLOGNA, M. A. (2000): The reptiles of Anatolia: a checklist and zoogeographical analysis. *Biogeographie*, 21: 441–554.
- SINDACO, R., JEREMČENKO, V. K. (2008): The reptiles of the Western Palearctic 1. Annotated checklist and distributional atlas of the turtles, crocodiles, amphisbaenians and lizards of Europe, North Africa, Middle East and Central Asia. Edizioni Belvedere, Latina, 579 pp.
- SINERVO, B., HEULIN, B., SURGET-GROBA, Y., CLOBERT, J., MILES, D. B., CORL, A., CHAINE, A., DAVIS, A. (2007): Models of density-dependent genic selection and a new rock–paper–scissors social system. *American Naturalist*, 170: 663–680.
- SKLENÁŘ, J. (1979): Želva bahenní (*Emys orbicularis*) na Chrudimsku. *Akvárium Terárium*, 22: 52.
- SKLENÁŘ, J., ROČEK, Z. (1979): Zoogeografie obojživelníků a plazů východních Čech. Krajské muzeum východních Čech, Hradec Králové, 64 pp.
- SKOCZYLAS, R. (1970): Influence of temperature on gastric digestion in the grass snake, *Natrix natrix* L. *Comparative Biochemistry and Physiology*, 33: 793–804.
- SKUTIL, J. (1960). Nález želvích zbytků ze slovanské mohyly v Čejči na Hodonínsku. *Sborník ČSAV, Archeologický ústav, Brno*, 1: 83–88.
- SLOWINSKI, J. B., LAWSON, R. (2002): Snake phylogeny: evidence from nuclear and mitochondrial genes. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 24: 194–202.
- SMITH, N. D. (1990): The ecology of the slow-worm (*Anguis fragilis* L.) in southern England. PhD thesis. University of Southampton, Southampton, UK.
- SMITH, N. D. (1999): Reproduction of the slow-worm, (*Anguis fragilis* L.), in relation to climate and distribution. Pp. 403–411 in: MIAUD, C., GUYÉTANT, R. (eds.): Current studies in herpetology. Proceedings of the 9th Ordinary General Meeting of the Societas Europaea Herpetologica 25–29 August 1998, Le Bourget du Lac, France. Societas Europaea Herpetologica, Le Bourget du Lac, 478 pp.
- SMYČKA, F. (1899). Erster Bericht über das Vorkommen der europäischen Sumpfschildkröte (*Emys lutaria* MARS.) im Flussgebiete der Oder in Mähren und Österreichisch-Schlesien. *Věstník Královské české společnosti nauk, tř. mat.-přírodověd., Praha*, 15: 1–5.
- SNIESHKUS, E. (1998): Some observations on secondary sexual characteristics, sex ratio, and reproductive aspects of European pond turtles, *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758), in the former USSR. Pp. 253–258 in: FRITZ, U., JOGER, U., PODLOUCKY, R., SERVAN, J. (eds.): Proceedings of the Emys symposium Dresden 96. *Mertensiella*, 10: 1–302.
- SNIDER, A. T., BOWLER, J. K. (1992): Longevity of reptiles and amphibians in North American Collections. *Society for Study of Amphibians and Reptiles, Herpetological Circular*, 21: 1–40.
- SOARES, J. F., CHALKER, V. J., ERLES, K., HOLTBY, S., WATERS, M., MCARTHUR, S. (2004): Prevalence of *Mycoplasma agassizii* and chelonian herpesvirus in captive tortoises (*Testudo* sp.) in the United Kingdom. *Journal of ZOO and Wildlife Medicine*, 35: 25–33.
- SOCHUREK, E. (1955): Die Äskulapnatter – *Elaphe longissima longissima* in Niederösterreich. *Unsere Heimat, Wien*, 26: 180–182.
- SOMMER, R., PERSSON, A., WIESEKE, N., FRITZ, U. (2007): Holocene recolonization and extinction of the pond turtle, *Emys orbicularis* (L., 1758), in Europe. *Quaternary Science Reviews*, 26: 3099–3107.
- SOMMER, R. S., LINDQUIST, C., PERSSON, A., BRINGSØE, H., RHODIN, A. G. J., SCHNEEWEISS, N., ŠIROKÝ, P., BACHMANN, L., FRITZ, U. (2009): Unexpected early extinction of the European pond turtle (*Emys orbicularis*) in Sweden and climatic impact on its Holocene range. *Molecular Ecology*, 18: 1252–1262.
- SOS, T. (2010): Evaluating the accuracy of morphological traits used in *Anguis* (sub)species differentiation. *Herpetologica Romanica*, 4: 29–44.
- SOS, T. (2011): Spot polymorphism in *Anguis colchica* NORDMANN, 1840 (Reptilia: Anguidae): inter-size class variation. *North-Western Journal of Zoology*, 7: 171–175.
- SOS, T., HERCZEG, G. (2009): Sexual size dimorphism in Eastern Slow-Worm (*Anguis fragilis colchica*, Reptilia: Anguidae). *Russian Journal of Herpetology*, 16: 304–310.
- SPELLERBERG, I. F., PHELPS, T. E. (1977): Biology, general ecology and behaviour of the snake, *Coronella austriaca* LAURENTI. *Biological Journal of the Linnean Society*, 9: 133–164.
- SPEYBROECK, J., BEUKEMA, W., PIERRE-ANDRÉ CROCHET, P.-A. (2010): A tentative species list of the European herpetofauna (Amphibia and Reptilia) – an update. *Zootaxa*, 2492: 1–27.
- STANĚK, V. J. (1941): S kamerou za zvířít na našich vodách. Česká grafická Unie a.s., Praha, 383 pp.
- STARÁ, Z. (2009): Potravní preference vybraných druhů hadů. Bakalářská práce, zemědělská fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice, 23 pp.
- STEININGER, F. F. (1999): Chronostratigraphy, geochronology and biochronology of the Miocene “European Land Mammal Mega-Zones” (ELMMZ) and the Miocene “Mammal-Zones” (MN-Zones). Pp. 9–24 in: RÖSSNER,

- G. E., HEISSIG, K. (eds.): The Miocene land mammals of Europe, Verlag Dr. Friedrich Pfeil, München.
- STILLE, B., MADSEN, T., NIKLASSON, M. (1986): Multiple paternity in the adder, *Vipera berus*. *Oikos*, 47: 173–175.
- STOJANOV, A. (2001): Beobachtung einer Kopulation zwischen den beiden Unterarten der Blindschleiche (*Anguis fragilis* L.). *Historia naturalis bulgarica*, 13: 155–156.
- STOJANOV, A., TZANOV, N., NAUMOV, B. (2011): Die Amphibien und Reptilien Bulgariens. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 591 pp.
- STOLLE, A. (1888): Correspondenzen. *Mittheilungen des Nordböhmischen Excursions-Clubs, Böhmisch Leipa*, 11: 323.
- STOPCZYŃSKI, M. (2007): Wszystko, co chcecie wiedzieć o żmii, a boicie się zapytać. *Salamandra, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody*, 23: 8–16.
- STREET, D. (1979): The reptiles of Northern and Central Europe. B. T. Batsford Ltd., London, UK, 268 pp.
- STRELLER, G. (1939): Die kleine Farbmessstafel nach Wilhelm Ostwald. Göttingen, Frankfurt, Berlin, 10 + 4 pp.
- STRIJBOSCH, H. (1986): Niche segregation in sympatric *Lacerta agilis* and *L. vivipara*. Pp. 449–453 in: ROČEK, Z. (ed.): Studies in Herpetology. Charles University, Prague, 754 pp.
- STRIJBOSCH, H. (1988): Habitat selection of *Lacerta vivipara* in a lowland environment. *Herpetological Journal*, 1: 207–210.
- STRIJBOSCH, H. (1995): Population structure and displacements in *Lacerta vivipara*. Pp. 232–236 in: LLORENTE, G. A., MONTORI, A., SANTOS, X., CARRETERO, M. A. (eds.): Scientia Herpetologica, Asociacion Herpetológica Española, Barcelona, 383 pp.
- STRIJBOSCH, H. (1997): *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768. Pp. 344–345 in: GASC, J.-P. et al. (eds.): Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Mus. Nat. Hist. Naturelle, Paris, 494 pp.
- STRIJBOSCH, H., BONNEMAYER, J. J. A. M., DIETVORST, P. J. M. (1980): The northernmost population of *Podarcis muralis* (Lacertilia, Lacertidae). *Amphibia-Reptilia*, 1: 161–172.
- STRIJBOSCH, H., CREEMERS, R. C. M. (1988): Comparative demography of sympatric populations of *Lacerta vivipara* and *Lacerta agilis*. *Oecologia*, 76: 20–26.
- STRIJBOSCH, H., VAN GELDER, J. J. (1993): Ökologie und Biologie der Schlingnatter *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768 in der Niederlanden. *Mertensiella*, 3: 39–57.
- STRÖDICKE, M. (1995): Die Smaragdeidechse, *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768), in der Mitte und im Norden der Tschechischen Republik (Squamata: Sauria: Lacertidae). *Herpetozoa*, 8: 73–80.
- STRÖDICKE, M., GERISCH, B. (1999): Morphologische Merkmalsvariabilität bei *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) unter besonderer Berücksichtigung zweier isolierter Populationen an der Nordgrenze des Artareals. *Herpetozoa*, 11: 121–139.
- STRŽÍNEK, A. (1911): Zvířena. Pp. 16–18 in: PEŘINKA, F. (ed.): Vlastivěda moravská, II. Místopis. Kroměřížský okres. I. část, Musejní spolek, Brno, 408 pp.
- STRUGARIU, A., ZAMFIRESCU, S. R. (2009): A melanistic adder (*Vipera berus*) neonate born from a cryptic female: Are black vipers born heavier? *North-Western Journal of Zoology*, 5: 218–223.
- STRUGARIU, A., ZAMFIRESCU, S., GHERGHEL, I. (2010): Reproductive biology of the *Vipera berus* complex in Eastern Romania. Pp. 29–30 in: ZUFFI, M. A. L. (ed.): 3rd Biology of the Vipers Conference – Calci, Pisa, 31st March–2nd April 2010.
- STUGREN, B., FUHN, I. E., POPOVICI, N. (1962): Untersuchungen über die Systematik der Blindschleiche (*Anguis fragilis* L.) in Rumänien. *Zoologischer Anzeiger*, 169: 460–466.
- STUMPEL, A. H. P. (1985): Biometrical and ecological data from a Netherlands population of *Anguis fragilis* (Reptilia, Sauria, Anguinae). *Amphibia-Reptilia*, 6: 181–194.
- STUMPEL, A. H. P. (1988): Habitat selection and management of the Sand lizard, *Lacerta agilis* L., at the Utrechtse Heuvelrug, Central Netherlands. Pp. 122–131 in: GLANDT, D., BISCHOFF, W. (eds.): Biologie und Schutz der Zauneidechse (*Lacerta agilis*). *Mertensiella*, 1: 1–256.
- SURGET-GROBA, Y., HEULIN, B., GHIELMI, S., GUILLAUME, C. P., VOGRIN, N. (2002): Phylogeography and conservation of the populations of *Zootoca vivipara carniolica*. *Biological Conservation*, 106: 365–372.
- SURGET-GROBA, Y., HEULIN, B., GUILLAUME, C. P., THORPE, R. S., KUPRIYANOVA, L., VOGRIN, N., MASLAK, R., MAZZOTTI, S., VENCZEL, M., GHIRA, I., ODIERNA, G., LEONTYEVA, O., MONNEY, J. C., SMITH, N. (2001): Intraspecific phylogeography of *Lacerta vivipara* and the evolution of viviparity. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 18: 449–459.
- SURGET-GROBA, Y., HEULIN, B., GUILLAUME, C. P., PUKY, M., SEMENOV, D., ORLOVA, V., KUPRIYANOVA, L., GHIRA, I., SMAJDA, B. (2006): Multiple origins of viviparity, or reversal from viviparity to oviparity? The European common lizard (*Zootoca vivipara*, Lacertidae) and the evolution of parity. *Biological Journal of the Linnean Society*, 87: 1–11.
- SVAHN, K. (1975): Blood parasites of the genus *Karyolysus* (Coccidia, Adeleidae) in Scandinavian lizards – description of life cycle. *Norwegian Journal of Zoology*, 23: 277–295.

- SVAHN, K. (1976): A new piroplasm *Sauroplasma boreale* sp. n. (Haemosporidia, Theileriidae) from the sand lizard *Lacerta agilis* L. *Norwegian Journal of Zoology*, 24: 1–6.
- SVOBODA, Z. (1977): Poznatky z chovu želv (*Testudo*). *Akvárium terárium*, 20: 49–50.
- SZABÓ, K., VÖRÖS, J. (2014): Distribution and hybridization of *Anguis fragilis* and *A. colchica* in Hungary. *Amphibia-Reptilia*, 35: 135–140.
- SZYNDLAR, Z. (1984): Fossil snakes from Poland. *Acta zoologica cracoviensia*, 28: 3–156.
- SZYNDLAR, Z. (1987): Snakes from the Lower Miocene locality of Dolnice (Czechoslovakia). *Journal of Vertebrate Paleontology*, 7: 55–71.
- SZYNDLAR, Z. (1991a): A review of Neogene and Quaternary snakes of Central and Eastern Europe. Part I: Scolecophidia, Boidae, Colubridae. *Estudios geológicos*, 47: 103–126.
- SZYNDLAR, Z. (1991b): A review of Neogene and Quaternary snakes of Central and Eastern Europe. Part II: Natricinae, Elapidae, Viperidae. *Estudios geológicos*, 47: 237–266.
- SZYNDLAR, Z. (1991c): Ancestry of the Grass Snake (*Natrix natrix*): Paleontological evidence. *Journal of Herpetology*, 25: 412–418.
- SZYNDLAR, Z. (1994): Oligocene snakes of the Southern Germany. *Journal of Vertebrate Paleontology*, 14: 24–37.
- SZYNDLAR, Z. (1998): Vertebrates from the Early Miocene lignite deposits of the opencast mine Oberdorf (Western Styrian Basin, Austria). *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien, A*, 99: 31–38.
- SZYNDLAR, Z. (2005): Snake fauna from the Late Miocene of Rudabánya. *Palaeontographia Italica*, 90 [2003]: 31–52.
- SZYNDLAR, Z. (2009): Snake fauna (Reptilia: Serpentes) from the Early/Middle Miocene of Sandelzhausen and Rothenstein 13 (Germany). *Paläontologische Zeitschrift*, 83: 55–66.
- SZYNDLAR, Z., ALFÉREZ, F. (2005): Iberian snake fauna of the Early/Middle Miocene transition. *Revista Española de Herpetología*, 19: 57–70.
- SZYNDLAR, Z., BÖHME, W. (1993): Die fossile Schlangen Deutschlands: Geschichte der Faunen und ihrer Erforschung. *Mertensiella*, 3: 381–431.
- SZYNDLAR, Z., BÖHME, W. (1996): Redescription of *Tropidonotus atavus* von MEYER, 1855 from the Upper Oligocene of Rott (Germany) and its allocation to *Rottophis* gen. nov. (Serpentes, Boidae). *Palaeontographica, Abt. A*, 240: 145–161.
- SZYNDLAR, Z., RAGE, J.-C. (1990): West Palearctic cobras of the genus *Naja* (Serpentes: Elapidae): interrelationships among extinct and extant species. *Amphibia-Reptilia*, 11: 385–400.
- SZYNDLAR, Z., RAGE, J.-C. (1999): Oldest fossil vipers (Serpentes: Viperidae) from the Old World. *Kaupia*, 8: 9–20.
- SZYNDLAR, Z., RAGE, J.-C. (2002): Fossil record of the true vipers. Pp. 419–444 in: SCHUETT, G. W., HÖGGREN, M., DOUGLAS, M. E., GREENE, H. W. (eds.): *Biology of the vipers*. Eagle Mountain Publishing, Eagle Mountain.
- SZYNDLAR, Z., RAGE, J.-C. (2003): Non-erycine Booidea from the Oligocene and Miocene of Europe. *Institute of Systematics and Evolution of Animals, Polish Academy of Sciences, Kraków*, 109 pp.
- SZYNDLAR, Z., SCHLEICH, H. H. (1993): Description of Miocene Snakes from Petersbuch 2 with comments on the Lower and Middle Miocene Ophidian faunas of Southern Germany. *Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde, Ser. B*: 1–47.
- SZYNDLAR, Z., SCHLEICH, H. H. (1994): Two species of the genus *Eryx* (Serpentes; Boidae; Erycinae) from the Spanish Neogene with comments on the past distribution of the genus in Europe. *Amphibia-Reptilia*, 15: 233–248.
- ŠANDA, R. (2006a): *Carassius 'gibelio'* karas stříbřitý. Pp. 374–375 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. ČSOP, Praha, 496 pp.
- ŠANDA, R. (2006b): *Micropterus salmoides* okounek pstruhový. Pp. 388–389 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. ČSOP, Praha, 496 pp.
- ŠANDA, R. (2006c): *Oncorhynchus mykiss* pstruh duhový. Pp. 390–391 in: MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds.): *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. ČSOP, Praha, 496 pp.
- ŠANDERA, M., ZICHA, O. (2007): Mapování výskytu obojživelníků a plazů v ČR na Biolibu v roce 2006. *Herpetologické informace*, 6: 30–41.
- ŠAPOVALIV, P. (1979): Hromadné páření užovky podplamaté (*Natrix tessellata*). *Akvárium a terárium*, 22: 55–58.
- ŠAPOVALIV, P. (1987): Morfometrie a variabilita morfologických znaků u *Lacerta viridis* (LAURENTI, 1768). *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 12: 75–101.
- ŠAPOVALIV, P. (1988): Ještěrka zelená v CHKO Křivoklátsko. *Živa*, 36: 110–111.
- ŠAPOVALIV, P. (1996): Poznámky k chovu ještěrek *Lacerta* sp. (4). *Akvárium Terárium*, 39: 33–36.
- ŠAPOVALIV, P. (2003): Přírodní rezervace Kabečnice. Obojživelníci (Amphibia). Plazi (Reptilia). Herpetologická inventarizace. Předběžná zpráva o výsledcích průzkumu. Nepubl. manuskript, 11 pp., Správa CHKO Křivoklátsko.
- ŠAPOVALIV, P., ZAVADIL, V. (1990): Poznámky k článkům o vzácných druzích plazů na Kadaňsku. *Památky a příroda*, 15: 486–489.

- ŠČERBAK, N. N., GOLUBEV, M. L. (2003): Guide to the reptiles of the Eastern Palearctic. Krieger Publishing Company, Malabar, xvii + 260 pp.
- ŠČERBAK, N. N., ŠČERBAN', M. I. (1980): Zemnovodnye i pre-smykajuščiesja Ukrainских Karpat. Izd. Naukova dumka, Kiev, 268 pp.
- ŠČERBAN', M. I. (1976): K vnutrividovoj sistematike verenicy lomkoj (Reptilia, Sauria, *Anguis fragilis* L.). *Sborn. Trud. Zool. Mus., Kiev*, 36: 81–83.
- ŠEBELA, M. (1978): Příspěvek k poznání potravy zmije obecné (*Vipera berus* LINN.) na Českomoravské vysočině. *Časopis Moravského muzea. Vědy přírodní*, 63: 213–216.
- ŠEBELA, M. (1980): The diet of the common viper (*Vipera berus*) in the area of Mt. Králický Sněžník. *Folia Zoologica*, 29: 117–123.
- ŠEBELA, M. (1994): Betlém, naděje lužní krajiny. Moravské zemské muzeum a Veronica, Brno, 24 pp.
- ŠEBELA, M. (2012): Želví osudy. Žijí v naší přírodě želvy bahenní? *Vesmír*, 91: 352–354.
- ŠIFFNER, P. (2003): Výskyt gekona tureckého – *Hemidactylus turcicus* na severní Moravě? *Fauna*, 14: 10–11.
- ŠIFFNER, F. (2013): První nález užovky podplamaté (*Natrix tessellata*) na Krnovsku – případ náhodné migrace. *Herpetologické informace*, 12: 15–16.
- ŠIFROVÁ, H., MORAVEC, J., JANDZÍK, D., GVOŽDÍK, V. (2011): Rozšíření dvou druhů slepýšů (*Anguis fragilis*, *A. colchica*) na území ČR a SR podle genetických dat. P. 218 in: BRYJA, J., ŘEHÁK, Z., ZUKAL, J. (eds.): Zoologické dny Brno 2011. Sborník abstraktů z konference 17.–18. února 2011. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, 282 pp.
- ŠIROKÝ, P. (2000): A review of the distribution of the European pond turtle, *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758), in the Czech Republic until 1999 (Reptilia: Testudines: Emydidae). *Faunistische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde Dresden*, 22: 69–83.
- ŠIROKÝ, P. (2001): Želva bahenní – *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758). Pp. 23–30 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- ŠIROKÝ, P., BĚLOHLÁVEK, T., PAPOUŠEK, I., JANDZIK, D., MIKULÍČEK, P., KUBELOVÁ, M., ZDRAŽILOVÁ-DUBSKÁ, L. (2014): Hidden threat of tortoise ticks: high prevalence of Crimean-Congo haemorrhagic fever virus in ticks *Hyalomma aegyptium* in the Middle East. *Parasites & Vectors*, 7(101): 1–4.
- ŠIROKÝ, P., MORAVEC, J. (2006): *Emys orbicularis* (LINNAEUS, 1758) želva bahenní. Pp. 401–402 in: MLÍKOVSKÝ J., STÝBLO P. (eds.): Nepůvodní druhy flóry a fauny České republiky, 496 pp.
- ŠIROKÝ, P., STUHLÍK, S., FRITZ, U., MORAVEC, J. (2009): Basic morphological data of native Czech *Emys orbicularis* revealed by subfossil finds. *Biologia*, 64: 795–797.
- ŠIROKÝ, P., STUHLÍK, S., MORAVEC, J. (2004): Current situation and Pleistocene, Holocene, and historic records of *Emys orbicularis* in the Czech Republic. *Biologia*, 59/Suppl., 14: 73–78.
- ŠKIRMANKOV, V. I. (1955): O zimovke gadjuk. *Priroda*, 12: 144.
- ŠKORPÍKOVÁ, V., KRAUS, Z., GAHURA, V., BERG, M. (2009): Když se predátoři stávají obětí své kořisti – několik případů na téma „dravci versus hadi“. *Crex – zpravodaj ji-homoravské pobočky ČSO*, 29: 158–163.
- ŠMAJDA, B., MAJLÁTH, I. (1999): Variability of some morphological traits of the common lizard (*Lacerta vivipara*) in Slovakia. *Biologia*, 54: 585–589.
- ŠOLCOVÁ, M. (1974): K výskytu užovky stromové. *Přírodní vědy ve škole*, 26: 132.
- ŠOLCOVÁ-DANIHELKOVÁ, M. (1966): O výskytu užovky stromové (*Elaphe longissima*) na Karlovarsku. *Sborník biologických a geologických věd pedagogických fakult, České Budějovice*, 2: 183–187.
- ŠPINAR, Z. V. (1972): Tertiary frogs from Central Europe. Academia, Praha, 286 pp.
- ŠPINAR, Z. V. (1984): Paleontologie obratlovců. Academia, Praha, 859 pp.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1934): Náhodná aklimatisace želvy bahenní ve středních Čechách. *Rybářský věstník*, 14: 47.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1937): *Anguis fragilis peloponnesiacus* n. ssp. *Zoologischer Anzeiger*, 118: 107–110.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1945): Pruhoaná forma užovky hladké. *Věda přírodní*, 23[1944/1945]: 55.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1949): Obojživelníci a plazi zemí českých se zřetelem k fauně střední Evropy. *Archiv pro přírodovědecký výzkum Čech*, 1: 1–125.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1950): Klíč našich obratlovců. Orbis, Praha, 250 pp.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1955a): Herpetologický výzkum okolí Koutce u Štramberku. *Časopis Národního muzea, Oddíl přírodovědný*, 124: 101–102.
- ŠTĚPÁNEK, O. (1955b): Plazi a obojživelníci oblasti Králického Sněžníku. *Časopis Národního muzea, Oddíl přírodovědný*, 124: 75–76.
- ŠTĚPÁNEK, O., BAUM, J. (1939a): Jak poznám naše zvířata. Díl první. Klíč k určení obratlovců žijících na území Česko-Slovenské republiky. Česko-Slovenská grafická unie A. S., Praha, 184 pp.
- ŠTĚPÁNEK, O., BAUM, J. (1939b): Jak poznám naše zvířata.

- Díl druhý. Ze života našich obratlovců. Česko-Slovenská grafická unie A. S., Praha, 153 pp.
- ŠTRAUB, R. (1968): Variabilität im Bau des Pileus bei der mitteleuropäischen Kreuzotter, *Vipera berus berus* (LINNAEUS). *Věstník Československé společnosti zoologické*, 32: 293–299.
- ŠUHAJ, J. (2007): Příspěvek k potravní ekologii užovky obojkové. *Acrocephalus*, 23: 86–87.
- ŠUHAJ, J., KUZNÍK, H. (2001): Obojživelníci (Amphibia) a plazi (Reptilia) Osoblažska (okr. Bruntál) v letech 1860–1890 v rukopise Eduarda Richtera. *Fauna Bohemiae Septentrionalis, Ústí nad Labem*, 26: 149–158.
- ŠUHAJ, J., STOLARCZYK, J., VLČEK, P. (2006): Nálezy želvy nádherné *Trachemys scripta* (Reptilia: Testudines: Emydidae) v České republice. *Časopis Slezského Muzea Opava (A)*, 55: 269–277.
- ŠUHAJ, J., STOLARCZYK, J., VLČEK, P., POLÁŠEK, Z. (2003): Výskyt želvy nádherné (*Trachemys scripta*) v české části Slezska. *Acrocephalus*, 19: 41–44.
- ŠVÁB, M. (2003): Ekologie užovky podplamaté (*Natrix tessellata*) ve středních Čechách. Diplomová práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha, 76 pp.
- TANAKA, K. (2007): Thermal biology of a colour-dimorphic snake, *Elaphe quadrivirgata*, in a montane forest: do melanistic snakes enjoy thermal advantages? *Biological Journal of the Linnean Society*, 92: 309–322.
- TANAKA, K. (2009): Does the thermal advantage of melanism produce size differences in color-dimorphic snakes? *Zoological Science*, 26: 698–703.
- TELFORD, S. R., Jr. (2009): Hemoparasites of the Reptilia. Color Atlas and Text. CRC Press, 376 pp.
- TEMPFER, P. M. (2003): Amphibians and reptiles of the Karpatian Central Paratethys. Pp. 285–290 in: BRZOBHATÝ, R., CÍCHA, I., KOVÁČ, M., RÖGL, F. (eds.): The Karpatian. A Lower Miocene Stage of the Central Paratethys. Masarykova univerzita, Brno.
- TEMPFER, P. M. (2005): The herpetofauna (Amphibia: Caudata, Anura; Reptilia: Scleroglossa) of the Upper Miocene Locality Kohfidisch (Burgerland, Austria). *Beiträge zur Paläontologie*, 29: 145–253.
- TERHIVUO, J. (1990): Relative regional abundance and colour morphs of the adder (*Vipera berus* L.), grass snake (*Natrix natrix* L.), slow worm (*Anguis fragilis* L.) and common toad (*Bufo bufo* L.) in Finland. *Annales Zoologici Fennici*, 27: 11–20.
- THOMAS, B. (2004): Die Kreuzotter (*Vipera b. berus* [L.]) im Toten Moor in der Region Hannover. Pp. 175–185 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- THOMAS, E. (1955): Der Kommentkampf der Kreuzotter (*Vipera berus* L.). *Naturwissenschaften*, 42: 539.
- THORPE, R. S. (1975): Biometric analysis of incipient speciation in the ringed snake *Natrix natrix* (L.). *Experientia*, 31: 180–182.
- THORPE, R. S. (1984a): Geographic variation in the western grass snake (*Natrix natrix helvetica*) in relation to hypothesized phylogeny and conventional subspecies. *Journal of Zoology*, 203: 345–355.
- THORPE, R. S. (1984b): Multivariate patterns of geographic variation between the island and mainland populations of the eastern grass snake (*Natrix natrix natrix*). *Journal of Zoology*, 204: 551–561.
- THORPE, R. S. (1989): Geographic variation: multivariate analysis of six character systems in snakes in relation to character number. *Copeia*, 1989: 63–70.
- THOŘOVÁ, V. (2009): Nově objevený rukopis Boženy Čapkové. *Lidé města*, 11 (1). <http://lidemesta.cz/index.php?id=491>.
- TIEDEMANN, F., GRILLITSCH, H. (1991): Die Reptilien Bosniens und Herzegowina, Teil I. Von Georg Veith (+1925). *Herpetozoa*, 3: 99–194.
- TOSINI, G., AVERY, R. (1996): Pregnancy decreases set point temperatures for behavioural thermoregulation in the wall lizard *Podarcis muralis*. *The Herpetological Journal*, 6: 94–96.
- TOWNSEND, T. M., LARSON, A., LOUIS, E., MACEY, J. R. (2004): Molecular phylogenetics of Squamata: the position of snakes, amphisbaenians, and dibamids, and the root of the squamate tree. *Systematic Biology*, 53: 735–757.
- TRAPP, B. (2011): Upward position of eyes and nostrils of the dice snake to break the water surface. P. 440 in: MEIBERT, K. (ed.): The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.
- TRPÁK, P., et al. (1988): Červený seznam ohrožených druhů obratlovců ČSR. 2. část – Stupeň ohrožení. *Památky a příroda*, 13: 233–239.
- TUNIJEV, B. S., ORLOV, N. L., ANANJEVA, N. B., AGASJAN, A. L. (2009): Zmeji Kavkaza: taksonomičeskoje raznoobrazije rasprostraneniye, ochrana. KMK, St. Peterburg, Moskva, 222 pp.
- TUNIJEV, B. S. (1990): On the independence of the Colchis centre of amphibian and reptile speciation. *Asiatic Herpetological Research*, 3: 67–84.
- TUNIJEV, S. B., TUNIJEV, B. S. (2008): Intraspecific variation

- of the sand lizard (*Lacerta agilis*) from the western Caucasus and description of a new subspecies *Lacerta agilis mzymtensis* ssp. nov. (Reptilia: Sauria). *Russian Journal of Herpetology*, 15: 55–66.
- UETZ, P., et al. (2014): The Reptile Database. <http://www.reptile-database.org>.
- URBAN, P. (2006): Biologická a ekologická charakteristika populace ještěrky zední, *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) na lokalitě Horní a Dolní Kamenárka ve Štramberku. Diplomová práce, UP Olomouc. 68 pp.
- URBAN, P., KOPECKÝ, O., VESELÝ, M. (2006): Početnost populace ještěrky zední ve Štramberku. *Živa*, 54: 269–271.
- ULLRICH, H., MŁYNARSKI, M. (1978): Reptilienreste aus dem junpleitozänen Travertin von Burgtonna in Thüringen. *Quartärpaleontologie*, 3: 97–102.
- URSENBACHER, S., CARLSSON, M., HELFER, V., TEGELSTROM, H., FUMAGALLI, L. (2006): Phylogeography and Pleistocene refugia of the adder (*Vipera berus*) as inferred from mitochondrial DNA sequence data. *Molecular Ecology*, 15: 3425–3437.
- URSENBACHER, S., ERNY, C., FUMAGALLI, L. (2009): Male reproductive success and multiple paternity in wild, low-density populations of the Adder (*Vipera berus*). *Journal of Heredity*, 100: 365–370.
- URSENBACHER, S., SASU, I., ROSSI, M., MONNEY, J.-C. (2005): Are there morphological differences between two genetically differentiated clades in the adder *Vipera berus berus*? Pp. 102–104 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): *Herpetologia Petropolitana. Russian Journal of Herpetology, Suppl. 12*, SEH, St. Petersburg, Moscow, 340 pp.
- USHAKOV, M. V. (2007): On the defensive behavior of the grass snake *Natrix natrix* (LINNAEUS, 1758). *Russian Journal of Ecology*, 38: 137–140.
- UTIGER, U., HELFENBERGER, N., SCHÄTTI, B., SCHMIDT, C., RUF, M., ZISWILER, V. (2002): Molecular systematics and phylogeny of Old World and New World ratsnakes, *Elaphe* AUCT., and related genera (Reptilia, Squamata, Colubridae). *Russian Journal of Herpetology*, 9: 105–124.
- UTIGER, U., SCHÄTTI, B., HELFENBERGER, N. (2005): The oriental genus *Coelognathus* FITZINGER, 1843 and classification of Old and New World racers and ratsnakes (Reptilia, Squamata, Colubridae, Colubrinae). *Russian Journal of Herpetology*, 12: 39–60.
- VACCARO, A., TURRISI, G. F. (2007): Ritrovamento di *Zamenis longissimus* (LAURENTI, 1768) (Reptilia, Colubridae) sull'Isola d'Elba (Toscana, Italia). *Acta Herpetologica*, 2: 59–63.
- VAIČIUNAITE, R. (1991): Ochrana želvy bahenní v Litvě. *Nika*, 12: 54–55.
- VALAKOS, E., PAFILIS, P., LYMBERAKIS, P., MARAGOU, P., FOUFOPOULOS, J. (2008): The amphibians and reptiles of Greece. Frankfurt Contributions to Natural History 32, Chimaira, Frankfurt am Main, 463 pp.
- VALENTA, J. (2008): Jedovatí hadi. Intoxikace, terapie. Galén, Praha, 401 pp.
- VALKONEN, J., NOKELAINEN, O., MAPPES, J. (2011): Antipredatory function of head shape for vipers and their mimics. *PLoS ONE*, 6: e22272.
- VALKONEN, J., NISKANEN, M., BJÖKLUND, M., MAPPES, J. (2011): Disruptive aposematism? Significance of dorsal zigzag pattern of European vipers. *Evolutionary Ecology*, 25: 1047–1063.
- VAMBERGER, M., LIPOVŠEK, G., GREGORIČ, M. (2012): First reproduction record of *Trachemys scripta* (SCHOEPFF 1792), in Slovenia. *Herpetozoa*, 25: 76–79.
- VAN DAMME, R., BAUWENS, D., BRAÑA, F., VERHEYEN, R. F. (1992): Incubation temperature differentially affects hatching time, egg survival, and hatchling performance in the lizard *Podarcis muralis*. *Herpetologica*, 48: 220–228.
- VAN WASSENBERGH, S., BRECKO, J., AERTS, P., STOUTEN, I., VANHEUSDEN, G., CAMPS, A., VAN DAMME, R., HERREL, A. (2010): Hydrodynamic constraints on prey-capture performance in forward-striking snakes. *Journal of the Royal Society Interface*, 7: 773–785.
- VÁŇA, F. (1968): Konopištské želvy. *Benešovský kulturní kalendář, Benešov*, 12: 2–3.
- VÁVRA, J., MORAVEC, J., ŠKOPEK, J., FARKAČ, J., MIKULÁŠ, R. (2005): Bývalá těžebna cihlářských hlín ve Stodůlkách (Praha 5) – cenný přírodní prvek uvnitř velkoměsta. *Natura Pragensis, Praha*, 17: 95–128.
- VEDMEDERJA, V. L., GRUBANT, V. N., RUDAEVA, A. V. (1986): K voprosu o nazvanii čiornoj gadjuky lesostepi evropejskoj časti SSSR. *Vestnik Charkovskogo universiteta*, 288: 83–85.
- VEJVALKA, J. (1997): Obojživelníci (Amphibia: Caudata, Salientia) a plazi (Reptilia: Lacertilia, Choristodera) miocenní lokality Merkur-sever (Česká republika). Diplomová práce, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha, 74 pp.
- VELENSKÝ, P. (1997): *Natrix megaloccephala* ORLOV & TUNIEV, 1987: Nový druh evropské herpetofauny? *Gazela*, 24: 177–186.
- VELENSKÝ, M., VELENSKÝ, P., MEBERT, K. (2011): Ecology and ethology of dice snakes (*Natrix tessellata*) in the city district Troja, Prague. Pp. 157–176 in: MEBERT, K. (ed.):

The dice snake, *Natrix tessellata*: biology, distribution and conservation of a palearctic species. *Mertensiella*, 18: 1–456.

VENCES, M. (1993): Beobachtungen an einer isolierten Population der Blindschleiche (*Anguis fragilis*) in Nordwestspanien. *Salamandra*, 29: 265–268.

VENCZEL, M. (1994): Late Miocene snakes from Polgárdi (Hungary). *Acta zoologica cracoviensia*, 37: 1–29.

VENCZEL, M. (1998): Late Miocene snakes (Reptilia: Serpentes) from Polgárdi (Hungary): a second contribution. *Acta zoologica cracoviensia*, 41: 1–22.

VENCZEL, M. (1999): Land salamanders of the family Hynobiidae from the Neogene and Quaternary of Europe. *Amphibia-Reptilia*, 20: 401–412.

VENCZEL, M. (2001): Anurans and squamates from the Lower Pliocene (MN 14) Osztramos 1 locality (Northern Hungary). *Fragmenta Palaeontologica Hungarica*, 19: 79–90.

VENCZEL, M. (2006): Lizards from the Late Miocene of Polgárdi (W-Hungary). *Nymphaea, Folia naturae Bihariae*, 33: 25–38.

VENCZEL, M., SANCHÍZ, B. (2006): Lower Miocene amphibians and reptiles from Oschiri (Sardinia, Italy). *Hantkeniana*, 5: 72–75.

VENCZEL, M., VÁRDAI, G. (2000): The genus *Elaphe* in the Carpathian Basin: Fossil record. *Nymphaea, Folia naturae Bihariae*, 28: 65–82.

VERBEEK, B. (1972): Ethologische Untersuchungen an einigen europäischen Eidechsen. *Bonner Zoologische Beiträge*, 23: 122–151.

VERGNER, I. (1987): Poznatky o přezimování želvy žlutohnědé, *Testudo graeca ibera* PALLAS, 1814, a želvy zelenavé, *Testudo h. hermanni* GMELIN, 1788, v umělých podmínkách a v přírodě na území Československa. P. 11 in: VI. konference herpetologické sekce ČSZS ČSAV, Kostelec n. Č. l., 14 pp.

VERGNER, I. (1988): Poznatky o přezimování želvy žlutohnědé, *Testudo graeca ibera* PALLAS, 1814, a želvy zelenavé *Testudo hermanni hermanni* GMELIN, 1788, v umělých podmínkách a v přírodě na území ČSSR. *Informační zpravodaj AT*, 4: 18–21.

VERGNER, I. (1995): K ekologii a etologii ještěrky živorodé, *Lacerta vivipara* (JACQUIN, 1787). *Chamaeleo*, 5: 33–42.

VERGNER, J. (1977): Sledování porodů dvou našich ovovivipárních hadů. *Akvárium a terárium*, 20: 88.

VERNEAUL, O., PALACIOS, C., PLATT, T., ALDAY, M., BILLARD, E., ALLIENNE, J.-F., BASSO, C., DU PREEZ, L. H. (2011): Invasive species threat: parasite phylogenetics reveals patterns

and processes of host-switching between non-native and native captive freshwater turtles. *Parasitology*, 138: 1778–1792.

VESELÝ, M., MODRÝ, D., JIRKŮ, M., PAVLÍK, P. (2003): Příspěvek k poznání morfologie a parazitofauny štramberské populace ještěrky zední (*Podarcis muralis* LAURENTI, 1867). *Herpetologické informace*, 1: 24–25.

VESELÝ, M., PAMROKOVÁ, S., PAVLÍK, P. (2009): Traumatické změny folidózy u ještěrky zední (*Podarcis muralis*). *Herpetologické informace*, 8: 12–13.

VESELÝ, M., URBAN, P. (2006): Nové poznatky o populaci ještěrky zední *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) na Štramberku. *Herpetologické informace*, 5: 11–13.

VESELÝ, M., URBAN, P., MORAVEC, J. (2007): Poznámky k morfologii ještěrky zední (*Podarcis muralis*) ze Štramberku. *Herpetologické informace*, 6: 11–12.

VETTER, H. (2004): Turtles of the World, Vol. 2: North America. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 127 pp.

VĚTROVCOVÁ, J., MUSILOVÁ, R., ZAVADIL, V., MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ŠKORPÍK, M. (2010): Záchranný program užovky stromové v České republice. *Ochrana přírody*, 2010/1: 12–17.

VIDAL, N., DELMAS, A.-S., DAVID, P., CRUAUD, C., COULOUX, A., HEDGES, S. B. (2007): The phylogeny and classification of caenophidian snakes inferred from seven nuclear protein-coding genes. *C. R. Biologies*, 330: 182–187.

VIDAL, N., HEDGES, S. B. (2005): The phylogeny of Squamata reptiles (lizards, snakes and amphisbaenians) inferred from nine nuclear protein-coding genes. *Comptes Rendus Biologies*, 328: 1000–1008.

VIDAL, N., HEDGES, S. B. (2009): The molecular evolutionary tree of lizards, snakes, and amphisbaenians. *Comptes Rendus Biologies*, 332: 129–139.

VIDAL, N., MARIN, J., SASSI, J., BATTISTUZZI, F. U., DONNELLAN, S., FITCH, A. J., FRY, B. G., VONK, F. J., RODRIGUEZ DE LA VEGA, R. C., COULOUX, A., BLAIR HEDGES, S. (2012): Molecular evidence for an Asian origin of monitor lizards followed by Tertiary dispersals to Africa and Australasia. *Biology Letters*, 8: 853–855.

VILČEK, I. (2013): Slovák zemřel po uštknutí zmijí. www.novinky.cz/zahranici/evropa/302578.

VIITANEN, P. (1967): Hibernation and seasonal movement of the viper, *Vipera berus berus*, (L.), in southern Finland. *Annales Zoologici Fennici*, 4: 472–546.

VITT, L. J., CALDWELL, J. P. (2009): Herpetology: An introductory biology of amphibians and reptiles (3rd ed.). Academic Press, Elsevier, Amsterdam – Tokyo, i–xiv + 697 pp.

VITT, L. J., CALDWELL, J. P. (2014): Herpetology: An introduc-

- tory biology of amphibians and reptiles (4th ed.). Academic Press, Elsevier, Amsterdam – Tokyo, i–xiv + 757 pp.
- VLAŠÍN, M. (1984a): Nový nález užovky stromové na Moravě. *Živa*, 32: 151.
- VLAŠÍN, M. (1984b): Užovka stromová na Moravě. *Vertebratologické zprávy*, 1984: 98–102.
- VLAŠÍN, M. (2001): Užovka hladká – *Coronella austriaca* LAURENTI, 1768. Pp. 102–112 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- VLAŠÍN, M. (2009): Užovka stromová v České republice (1). *Zoo report profi, odborná příloha zooreportu*, Brno, 2: 1–3.
- VLAŠÍN, M., MIKÁTOVÁ, B. (2007): Výskyt zmije obecné (*Vipera berus*) v Národním parku Podyjí. *Thayensia*, 7: 287–290.
- VLČEK, P. (1998): Dva nálezy užovky podplamaté ve Slezsku. *Živa*, 46: 85.
- VLČEK, P., JABLONSKI, D. (2010): Objevení populace užovky podplamaté v Těšínském Slezsku. *Živa*, 58: 83–86.
- VLČEK, P., NAJBAR, B., JABLONSKI, D. (2010): First records of the Dice Snake (*Natrix tessellata*) from the North-Eastern part of the Czech Republic and Poland. *Herpetology Notes*, 3: 23–26.
- VOGEL, Z. (1946): Moji zvláštní přátelé. Nakl. V. Pavlíček, Praha, 107 pp.
- VOGEL, Z. (1950): Otázka zoogeografického rozšíření zmije obecné severní – *Vipera berus berus* (LINNÉ) v Československu. *Zvláštní otisk z Přírody*, 43: 1–8.
- VOGEL, Z. (1952): Rozšíření užovky Aeskulapovy na území Československa. *Časopis Národního musea, Praha*, 121: 8–18.
- VOGEL, Z. (1956): Zajímavý život slepýše. *Živa*, 4: 226–228.
- VOGEL, Z. (1968): Neue Ergebnisse über das Vorkommen der Äskulapnatter *Elaphe longissima* in der Tschechoslowakei. *Der Zoologische Garten, Leipzig*, 35: 166–178.
- VOGEL, Z. (1980): Život ještěrky zelené. *Akvárium Terárium*, 13: 28–29.
- VOGEL, Z. (1984): Mizí z našich stránek. *Akvárium Terárium*, 27: 29–30.
- VOIPPO, P. (1962): Multiple phaneromorphism in the European slow-worm (*Anguis fragilis*) and the distributional and evolutionary history of the species. *Annales Zoologici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae 'Vanamo'*, 23: 1–20.
- VOLF, P., HORÁK, P. (eds.) (2007): Paraziti a jejich biologie. Triton, Praha, Kroměříž, 318 pp.
- VOLF, J., MODRÝ, D., KOUDELA, B., ŠLAPETA, J. (1999): Discovery of the life cycle of *Sarcocystis lacertae* BABUDIERI, 1932 (Apicomplexa: Sarcocystidae), with a species redescription. *Folia Parasitologica*, 46: 257–262.
- VONDRÁČEK, J. (1956): Užovka hladká. *Živa*, 4: 228.
- VOŽENÍLEK, P. (1966): Zmije obecná (*Vipera berus berus*) a moje zkušenosti. *Živa*, 14: 148–149.
- VOŽENÍLEK, P. (1967): Zajímavý odchov mláďat *Lacerta agilis* z vajec. *Akvárium a terárium*, 10: 13.
- VOŽENÍLEK, P. (1976): Souboje samců zmije obecné. *Vesmír*, 55: 312.
- VOŽENÍLEK, P. (1985): Antropogenní vlivy na populaci zmije obecné. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 10: 73–77.
- VOŽENÍLEK, P. (1991): Matematická charakteristika populace zmijí obecných na lokalitě Čepec podle údajů získaných dlouhodobým pozorováním. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 16: 77–81.
- VOŽENÍLEK, P. (1992): Tepelné aspekty zmije obecné podle pozorování v přírodě a polopřírodních podmínkách. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 17: 77–78.
- VOŽENÍLEK, P. (1993): Druhá populace zmijí obecných na lokalitě Čepec. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 18: 87–91.
- VOŽENÍLEK, P. (1997): *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758). P. 89 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- VOŽENÍLEK, P. (1998/1999): Obojživelníci a plazi Mostecká. *Sborník Okresního muzea v Mostě, Řada přírodovědná*, 20/21: 55–65.
- VOŽENÍLEK, P. (2000): Ty zmije. Ministerstvo životního prostředí, Praha, 79 pp.
- VOŽENÍLEK, P. (2001): Zmije obecná – *Vipera berus* (LINNAEUS, 1758). Pp. 152–164 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- VOŽENÍLEK, P., NEČAS, P. (1997): *Natrix natrix* LINNAEUS, 1758. P. 81 in: NEČAS, P., MODRÝ, D., ZAVADIL, V. (eds.): Czech recent and fossil amphibians and reptiles. An atlas and field guide. Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 94 pp.
- VOŽENÍLEK, P., ZEMAN, Z. (1991): Pohyb značených zmijí obecných, *Vipera berus*, na dlouhodobě sledované lokalitě. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 16: 51–76.
- VOŽENÍLEK, P., ZEMAN, Z. (1993): Druhá populace zmijí obecných na lokalitě Čepec. *Fauna Bohemiae Septentrionalis*, 18: 87–91.
- VÖLKL, W. (1989): Prey density and growths: factors limiting the hibernation success in neonate adders (*Vipera berus* L.) (Reptilia: Serpentes, Viperidae). *Zoologischer Anzeiger*, 222: 75–82.

- VÖLKL, W. (2006): Habitat structure, population density and population trends of the common lizard in the mountainous areas of Eastern Bavaria. P. 41 in: Waldeidechse Common Lizard, International Symposium, 17.–19. 11. 2006, ZFMK Bonn, Program and Abstracts, 44 pp.
- VÖLKL, W., ALFERMANN, D. (2007): Die Blindschleiche – die vergessene Echse. Zeitschrift für Feldherpetologie, Beiheft 11. Laurenti-Verlag, Bielefeld, 160 pp.
- VÖLKL, W., KÄSEWIETER, D. (2003): Die Schlingnatter ein heimlicher Jäger. Laurenti-Verlag, Bielefeld, 151 pp.
- VÖLKL, W., KORNACKER, P. M. (2004): Die traditionelle Nutzung von Schlüsselhabitaten bei der Kreuzotter (*Vipera berus berus* [LINNAEUS, 1758]): Konsequenzen aus verhaltenökologischen Untersuchungen für Schutzkonzeptionen. Pp. 221–228 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- VRÁTNÝ, F. (1963): Zápisky lovce zmijí. *Živa*, 11: 174–175.
- WAGLER, J. G. (1830). Natürliches System der Amphibien, mit vorangehender Classification der Säugethiere und Vögel. Cotta'sche Buchhandlung, München, Stuttgart, Tübingen, 354 pp.
- WAITZMANN, M. (1991): Zur Morphologie einiger Reptilien des südlichen Odenwaldes (Nordbaden, Südhessen). *Salamandra*, 27: 266–281.
- WAITZMANN, M. (1993): Zur Situation der Äskulapnatter *Elaphe longissima* (LAURENTI, 1768) in der Bundesrepublik Deutschland. *Mertensiella, Bonn*, 3: 115–133.
- WEINMANN, K., BECK, C., MADL, R., PENNER, J., SOUND, P., WOLLESEN, R., JOGER, U. (2004): Zur Ökologie und Raum-Zeit-Einbindung einer Kreuzotterpopulation (*Vipera berus* [L.]) im Hessischen Spessart. Pp. 197–212 in: JOGER, U., WOLLESEN, R. (eds.): Verbreitung, Ökologie und Schutz der Kreuzotter (*Vipera berus* [LINNAEUS, 1758]). *Mertensiella*, 15: 1–309.
- WERMUTH, H. (1950): Variationsstatistische Untersuchung der Rassen- und Geschlechtsmerkmale bei der Blindschleiche (*Anguis fragilis* LINNÉ). *Deutsche Zoologische Zeitschrift*, 1: 81–121.
- WERMUTH, H. (1952): Die Europäische Sumpfschildkröte. Neue Brehm Bücherei, Leipzig, 40 pp.
- WERMUTH, H., MERTENS, R. (1961): Schildkröten, Krokodile, Brückenechsen. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, I–XV + 422 pp.
- WERNER, F. (1897): Reptilien und Amphibien Oesterreich-Ungarns und der Occupationsländer. Verlag von A. Pilchers' Witwe and Sohn, Wien, 160 pp.
- WERNER, Y. L., SHAPIRA, T. (2011): A brief review of morphological variation in *Natrix tessellata* in Israel: between sides, among individuals, between sexes, and among regions. *Turkish Journal of Zoology*, 35: 451–466.
- WESTERSTRÖM, A. (2005): Some notes on the herpetofauna of western Bulgaria. Pp. 241–244 in: ANANJEVA, N., TSINENKO, O. (eds.): Herpetologia Petropolitana. *Russian Journal of Herpetology, Suppl. 12*, SEH, St. Petersburg, Moscow, 340 pp.
- WEYRAUCH, G. (2005): Verhalten der Zauneidechse. Kampf – Paarung – Kommunikation. Laurenti Verlag, Bielefeld, 143 pp.
- WIENS, J. J., SLINGLUFF, J. L. (2001): How lizards turn into snakes: a phylogenetic analysis of body-form evolution in anguid lizards. *Evolution*, 55: 2303–2318.
- WIRGA, M., MAJTYKA, T. (2013): Records of the Common Wall Lizard *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768) (Squamata: Lacertidae) from Poland. *Herpetology Notes*, 6: 421–423.
- WISLER, C., HOFER, U., ARLETTAZ, R. (2008): Snakes and monocultures: habitat selection and movements of female grass snakes (*Natrix natrix* L.) in an agricultural landscape. *Journal of Herpetology*, 42: 337–346.
- WOLLESEN, R. (2000): Zur Ökologie der Kreuzotter (*Vipera berus berus* L.) an einem anthropogen beeinflussten Sekundärstandort. *Faunistisch-Ökologische Mitteilungen*, 8: 9–59.
- WOZNAK, E. J., DENARDO, D. F. (2000): The biology, clinical significance and control of the common snake mite, *Ophionyssus natricis*, in captive reptiles. *Journal of Herpetological Medicine and Surgery*, 10: 4–10.
- WÜSTER, W., ALLUM, S. S. E., BJARGARDOTTIR, I. B., BAILEY, K. L., DAWSON, K. J., GUENIOIU, J., LEWIS, J., MCGURK, J., MOORE, A. G., NISKANEN, M., POLLARD, C. P. (2004): Dosematism and Batesian mimicry require bright colours? A test, using European viper markings. *Proceedings of the Royal Society of London, Series B – Biological Sciences*, 271: 2495–2499.
- WÜSTER, W., PEPPIN, L., POOK, C. E., WALKER, D. E. (2008): A nesting of vipers: Phylogeny and historical biogeography of the Viperidae (Squamata: Serpentes). *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 49: 445–459.
- YILDIRIMHAN, H. S., BURSEY, C. R., GOLDBERG, S. R. (2007): Helminth parasites of the grass snake, *Natrix natrix*, and the dice snake, *Natrix tessellata* (Serpentes: Colubridae), from Turkey. *Comparative Parasitology*, 74: 343–354.
- ZAGORODNJUK, I. V. (2003): Poloz lisovij (*Elaphe longissima*) na pivničnomu makroschili Ukrajinских Karpat. *Vestnik zoologii, Kiev*, 37: 22.
- ZAGWIJN, W. H. (1985): An outline of the Quaternary strati-

- graphy of the Netherlands. *Geologie en Mijnbouw, Nieuwe Serie*, 64: 17–24.
- ZÁLESKÝ, M. (1922a): O chovu želez na rybnících Třeboňska a Hlubocka v XVII. až XVIII. století. *Československý rybář, Praha*, 2: 36–38, 48–49.
- ZÁLESKÝ, M. (1922b): Poznámky o evropské želvě *Emys orbicularis* L. v Čechách. *Časopis Musea Království českého*, 96: 91–93.
- ZÁLESKÝ, M. (1924): Plazi (Reptilia) okolí Jindřichova Hradce v Čechách. (S poznámkami o rozdělení Čech na oblasti charakterisované význačnými prvky české fauny reptilií). *Zvláštní otisk z Vědy přírodní*, 5: 1–4.
- ZÁLESKÝ, M. (1925a): Želvy pana Petra Voka z Rožmberku na Třeboni. *Akvaristické listy, Praha*, 4: 61.
- ZÁLESKÝ, M. (1925b): O vysazování cizích plazů a obojživelníků do volné přírody. *Akvaristické listy*, 4: 90–92.
- ZÁLESKÝ, M. (1926): Bahenní evrop. želva *Emys orbicularis* L. v republice Československé. *Život v přírodě*, 30: 4–5.
- ZÁLESKÝ, M. (1927): Aklimatisace želv v našich krajích. *Věda přírodní*, 8: 140–143.
- ZÁLESKÝ, M. (1929): Ke zprávě o evropské bahenní želvě u Pardubic. *Vesmír*, 7: 175.
- ZAVADIL, V. (1999): Die Entdeckung von vier neuen Arten für Tschechische Republik. Zusammenfassungen. DGHT-Jahrestagung 1999 in Dresden: 18–19.
- ZAVADIL, V. (2001): Ještěrka zední – *Podarcis muralis* (LAURENTI, 1768). Pp. 74–81 in: MIKÁTOVÁ, B., VLAŠÍN, M., ZAVADIL, V. (eds.): Atlas rozšíření plazů v České republice. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 257 pp.
- ZAVADIL, V. (2002): Návrh hodnocení obojživelníků (Amphibia) a plazů (Reptilia) z území České republiky podle kritérií IUCN z roku 2001. *Příroda*, 13: 57–84.
- ZAVADIL, V. (2008): Obojživelníci. Pp. 31–52 in: MARHOUL, P., TUROŇOVÁ, D. (eds.): Zásady managementu stanovišť druhů v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000. AOPK ČR, Praha.
- ZAVADIL, V., MORAVEC, J. (2005): Červený seznam obojživelníků a plazů České republiky. Pp. 83–93 in: PLESNÍK, J., HANZAL, V., BREJŠKOVÁ, L. (eds.): Červený seznam ohrožených druhů České republiky, Obratlovci. *Příroda*, Praha, 22 [2003]: 183 pp.
- ZAVADIL, V., MORAVEC, J. (2006a): Shromažďování dat o výskytu obojživelníků a plazů v ČR. *Živa*, 54: LXI.
- ZAVADIL, V., MORAVEC, J. (2006b): Žádost o pomoc se shromažďováním doplňujících dat o výskytu obojživelníků a plazů v ČR. *Herpetologické informace*, 5: 23–24.
- ZAVADIL, V., MUSILOVÁ, R., MIKÁTOVÁ, B. (2008): Záchranný program užovky stromové (*Zamenis longissimus*) v České republice. Nepubl. manuskript, AOPK ČR, 70 pp.
- ZAVADIL, V., SÁDLO, J., VOJAR, J. (eds.) (2011): Biotopy našich obojživelníků a jejich management. Metodika AOPK ČR. AOPK ČR, Praha, 178 pp.
- ZAVADIL, V., ŠAPOVALIV, P. (1990): Obratlovci Doupovských hor (Amphibia, Reptilia). *Sborník Západočeského muzea v Plzni, Příroda*, 77: 1–54.
- ZAVADIL, V., VOLF, O. (2009): Die Revision des Vorkommens von Würfelnatter (*Natrix tessellata*) in Pilsner Region, Westböhmen, Tschechische Republik: die vorläufigen Ergebnisse. Nepubl. poster uložený v archivu zool. odd. Národního muzea v Praze, 1 p.
- ZAWADSKI, M. (2001): Schlupf einer Mauereidechse *Podarcis muralis merremia* (Risso, 1826). *Die Eidechse, Bonn*, 12: 86–87.
- ZÁZVORKA, V. (1938): *Trogontherium cuvieri* FISCHER from Přezletice (Central Bohemia) and a comparison with the other known localities of *Trogontherium* in Europe. *Acta Musei Nationalis Pragae*, 1B: 125–138.
- ZÁZVORKA, V. (1957). Nález pozůstatků želvy v pleistocénu na Zlatém koni u Koněprus. *Časopis pro mineralogii a geologii*, 11: 83.
- ZBOŘIL, J. (1912/1913): Želva evropská na Moravě. *Příroda, Moravská Ostrava*, 11: 80–81.
- ZBOŘIL, J. (1920): Želvy na Moravě. *Příroda, Moravská Ostrava*, 14: 245–246.
- ZBOŘIL, J., ABSOLON, K. (1916): Zoologická pozorování z okolí hodonínského. *Časopis Moravského muzea zemského*, 15: 1–12.
- ZEMANEK, M. (1992): Rezerwat przyrody Borowiec w dolinie Zwoleńki. *Ochrona Przyrody*, 50: 173–195.
- ZEROVA, G. A., LUNGU, A. N., CHKHIKVADZE, V. M. (1987): Large fossil vipers from northern Black Seaside and Transcaucasus. *Trudy zoologicheskogo Instituta Akademii Nauk S.S.S.R.*, 1986, 158: 89–99.
- ZHAO, E.-M., ADLER, K. (1993): Herpetology of China. Contribution to Herpetology. No. 10, Society for the Study of Amphibians and Reptiles, Oxford, Ohio, 522 pp.
- ZHOU, K., LI, H., HAN, D., BAUER, A., FENG, J. (2006): The complete mitochondrial genome of *Gekko gecko* (Reptilia: Gekkonidae) and support for the monophyly of Sauria including Amphisbaenia. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 40: 887–892.
- ZINENKO, O., TURCANU, V., STRUGARIU, A. (2010): Distribution and morphological variation of *Vipera berus nikolskii* VEDMEDERJA, GRUBANT et RUDAEVA, 1986 in Western Ukraine, The Republic of Moldova and Romania. *Amphibia-Reptilia*, 31: 51–67.

- ZUFFI, M. A. L., GARIBOLDI, A. (1995): Sexual dimorphism of the European pond terrapin, *Emys orbicularis* (L., 1758) from Italy. Pp. 124–129 in: LLORENTE, G. A., MONTORI, A., SANTOS, X., CARRETERO, M. A. (eds.): Scientia Herpetologica, Asociacion Herpetológica Española, Barcelona, 383 pp.
- ZNAMENÁČEK, V. J. (1954): Ještěrka zední (*Lacerta muralis muralis*). *Živa*, 2: 113.
- ZUG, G. R. (1993): Herpetology: An introductory biology of amphibians and reptiles. Academic Press Inc., San Diego, i–xv + 527 pp.
- ZUG, G. R., WITT, L. J., CALDWELL, J. P. (2001): Herpetology: An introductory biology of amphibians and reptiles (2nd ed.). Academic Press, Elsevier, San Diego, i–xiv + 630 pp.
- ZWACH, I. (1990): Naši obojživelníci a plazi ve fotografii. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 141 pp.
- ZWACH, I. (2008): Obojživelníci a plazi České republiky. Grada, Praha [2009], 496 pp.

